

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI**

**KOYUNOĞLU MÜZESİ KOLEKSİYONUNDAKİ
HAT LEVHALARI**

RAZİYE YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEKERİYA ŞİMŞİR**

KONYA-2019

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI**

**KOYUNOĞLU MÜZESİ KOLEKSİYONUNDAKİ
HAT LEVHALARI**

RAZİYE YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEKERİYA ŞİMŞİR**

KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Raziye YILMAZ
	Numarası	158118011001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi ABD
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya ŞİMŞİR
	Tezin Adı	KOYUNOĞLU MÜZESİ KOLEKSİYONUNDAKİ HAT LEVHALARI

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan *yukarıda ismi yazılı* başlıklı bu çalışma *29.08.2019* tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/~~oyçokluğu~~ ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	<i>Dr. Öğr. Üyesi</i>	<i>Zekeriya ŞİMŞİR</i>	<i>Zekeriya ŞİMŞİR</i>
2	<i>Dr. Öğr. Üyesi</i>	<i>Hüseyin ÖKSÜZ</i>	<i>Hüseyin ÖKSÜZ</i>
3	<i>Dr. Öğr. Üyesi</i>	<i>HACER KARA</i>	<i>Hacer KARA</i>

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	--

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Raziye YILMAZ		
	Numarası	158118011001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi ABD		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	KOYUNOĞLU MÜZESİ KOLEKSİYONUNDAKİ HAT LEVHALARI			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Raziye YILMAZ

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN KONYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Raziye YILMAZ		
	Numarası	158118011001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sanat Tarihi ABD		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya ŞİMŞİR		
Tezin Adı	KOYUNOĞLU MÜZESİ KOLEKSİYONUNDAKİ HAT LEVHALARI			

Koyunoğlu Müzesi Konya Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olarak hizmet veren müze ve kütüphanedir. Tarihi Konya evi ve kütüphanesi ile büyük bir koleksiyona sahiptir. Bu koleksiyonlardan biri de değerli hat levhalarıdır.

Bu yüksek lisans çalışmamızda Koyunoğlu Müzesinde muhafaza edilen hat levhaları hat sanatı açısından incelenmiştir. Toplamda 80 adet eser araştırmada incelenmiş olup bu eserler Mustafa Rakım, Sami Efendi, Rodoslu İbrahim Efendi, Kadıasker Mustafa İzzet, Mustafa Şerif, Şefik Bey, Yûsufü'l Mevlevî, Kemal Batanay, Seyyid Mehmed Nazif, Şükrü Efendi, Muhammed Ali B. Hilal, Hasan Efendi, Hüseyin Hüsnü, Mehmed Rasim, Attar Zâde, Mîr Ahmed Efendi, İmadü'l –Hasani, Ahmed Abdullah Zühdi, Muhammed Rıza, Yamakzade Salih Efendi, Hafız Efendi, Seyyid Hafız Mahmud Celaleddin Efendi, El-Hac Osman Rıfkı, Abdullah B. Mustafa, Muhammed Kasım, Şeyh Aziz Efendi, Mehmet Nuri Efendi, Emrullah Efendi, İsmail Zühdi Efendi, Ali Haydar Bey, Aziz Bey, Katibi Zade Muhammed Refi, Macid Efendi, Muhammed Hadid ve İbrahim Et-Tokatî gibi meşhur hattatların kalemlerinden çıkmış eserler yer almaktadır. İncelediğimiz levhaların hepsi Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu tarafından bağış olarak müzeye kazandırılmıştır. Levhaların ölçüleri, müzeye geliş şekli, dil ve yazı çeşidi, hattatı, bugünkü durumu, tekniği, metin içeriği, ketebe kaydı ve hat sanatı bakımından değerlendirilmesi incelenmeye çalışılmıştır.

 KONYA	<p>T.C.</p> <p>NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ</p> <p>Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 NECMETTİN ERBAKAN KONYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	---	--

ABSTRACT

Author' s	Name and Surname	Raziye YILMAZ		
	Student Number	158118011001		
	Department	Sanat Tarihi ABD		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Asst. Prof. Dr. Zekeriya ŞİMŞİR		
Title of the Thesis/Dissertation	THE CALLIGRAPHY WORKS IN THE KOYUNOGLU MUSEUM COLLECTION			

The Koyunoglu Museum, which serves under the authority of Konya Municipality, contains large collections, traditional Konya House and Library within itself. One of the private collection is the calligraphy works.

In this work, the calligraphy works at the Koyunoglu Museum are evaluated. There are 80 works evaluated in this thesis. The evaluated works are belonged famous calligrapher such as Mustafa Rakım, Sami Efendi, Rodoslu İbrahim Efendi, Kadiasker Mustafa İzzet, Mustafa Şerif, Şefik Bey, Yûsufü'l Mevlevî, Kemal Batanay, Seyyid Mehmed Nazif, Şükrü Efendi, Muhammed Ali B. Hilal, Hasan Efendi, Hüseyin Hüsnu, Mehmed Rasim, Attar Zâde, Mîr Ahmed Efendi, İmadü'l –Hasani, Ahmed Abdullah Zühdi, Muhammed Rıza, Yamakzade Salih Efendi, Hafız Efendi, Seyyid Hafız Mahmud Celaleddin Efendi, El-Hac Osman Rıfkı, Abdullah B. Mustafa, Muhammed Kasım, Şeyh Aziz Efendi, Mehmet Nuri Efendi, Emrullah Efendi, İsmail Zühdi Efendi, Ali Haydar Bey, Aziz Bey, Katibi Zade Muhammed Refi, Macid Efendi, Muhammed Hadid ve İbrahim Et-Tokatî. The all works under evaluation are donated to the Museum by Ahmet Rasim İzzet Koyunoglu. The works are evaluated in the manner of work's font, size, language, owner, and age. In addition, the works are esthetically evaluated due to their technique and current condition.

ÖNSÖZ

Güzel yazı yazma sanatı olarak anılan hat sanatı tarih boyunca farklı kültür ve toplum içerisinde şekil alarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Günümüzde birçok müzede hat sanatı koleksiyonları incelenerek gün yüzüne çıkarılmayı beklemektedir. Bu koleksiyonlardan biri de büyük bir emekle oluşturulan Koyunoğlu Müzesinde bulunan hat eserleridir. Bu çalışmamızda, bu müzede yer alan hat levhalarından çalışmamıza değer kazandırabileceğimizi düşündüğümüz eserler seçilmiştir. Bu eserler hat ve tezhip sanatı açısından belli kriterlere göre değerlendirilmiştir.

Lisans eğitimimden itibaren hat konusunda beni yetiştiren, halen kendisinden ders aldığım ve her daim benden manevi desteğini esirgemeyen Hat Hocam Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÖKSÜZ'e minnet ve şükranlarımı sunarım. Bu çalışma için beni yönlendiren ve yol gösteren, bilgi ve deneyimleri ile çalışmama destek veren danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya ŞİMŞİR'e teşekkür ederim. Tezi okuyup gerekli düzenlemeleri yapmam için beni yönlendiren Doç Dr. Ali Fuat BAYSAL Hocam'a teşekkürü borç bilirim. Bu çalışmanın ortaya çıkmasına büyük desteği olan, kendi çalışması gibi görüp yardımlarını esirgemeyen, Koyunoğlu Müzesi ile ilgili tüm bilgi ve görselleri paylaşan ve kıymetli bilgilerini benden esirgemeyen Müze Müdürü Sayın Hasan YAŞAR'a sonsuz minnetlerimi sunuyorum. Çalışmamda yer alan eserlerin okunmasında ve çeviri yapılmasında benden yardımlarını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÇIPAN'a, Öğr. Gör. Salih Zeki KEŞ'e ve Mustafa ES'e ve yardımlarından dolayı müze çalışanlarına teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu çalışma süresince benden desteğini esirgemeyen sevgili eşime sonsuz teşekkürler.

Raziye YILMAZ

Konya- 2019

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	X
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	XI
FOTOĞRAF LİSTESİ	XII
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Tanımı, Amacı ve Sınırları	1
1.2. Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	1
1.3. Araştırmada İzlenen Yöntem	3
2. AHMET RASİH İZZET KOYUNOĞLU’NUN HAYATI VE KOYUNOĞLU MÜZESİ.....	4
2.1. Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu’nun Hayatı.....	4
2.2. Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi	6
3. HAT SANATI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	8
3.1. Hat Sanatının Tanımı.....	8
3.2. Hat Sanatının Tarihçesi.....	8
3.2.1. Arap Yazısının Menşei.....	9
3.2.2. Emeviler Dönemi	9
3.2.3. Abbasîler Dönemi	11
3.2.4. Türk Hat Sanatı Dönemi.....	12
3.2.4.1. Selçuklu Dönemi	12

3.2.4.2. Beylikler Dönemi	13
3.2.4.3. Osmanlı Dönemi.....	13
3.2.4.4. Cumhuriyet Dönemi	16
3.3. Hat Sanatında Yazı Çeşitleri.....	17
3.3.1. Kûfî	18
3.3.1.1. Basit Kûfî	18
3.3.1.2. Yapraklı Kûfî.....	18
3.3.1.3. Zemini Süslü Kûfî	18
3.3.1.4. Geometrik Kûfî.....	18
3.3.2. Aklâm-ı Sitte.....	19
3.3.2.1. Sülûs	19
3.3.2.2. Nesih	19
3.3.2.3. Muhakkak.....	19
3.3.2.4. Tevkî	20
3.3.2.5. Reyhânî	20
3.3.2.6. Rika.....	20
3.3.3. Diğer Yazı Çeşitleri	20
3.3.3.1. Ta'lik.....	20
3.3.3.2. Divânî – Celî Divânî.....	21
3.3.3.3. Rik'a	21
3.4. Hat Sanatında Kullanılan Alet ve Malzemeler.....	21
3.4.1. Kalem	22
3.4.2. Kalemtırış.....	22
3.4.3. Makta.....	22
3.4.4. Hokka	22

3.4.5. Lika	23
3.4.6. Mürekkep.....	23
3.4.7. Kâğıt.....	23
3.4.8. Mühre	23
3.4.9. Makas	23
3.4.10. Altlık.....	24
3.4.11. Mıstar.....	24
4. KOYUNOĞLU MÜZESİNDEKİ HAT LEVHALARI.....	25
5. DEĞERLENDİRME	195
5.1. Yazı Türü.....	195
5.2. Form.....	195
5.3. Metin	196
5.4. Ketebe	196
5.5. Hattatlar.....	197
5.6. Tezyînât.....	198
5.7. Teknik	198
5.8. Hareke ve Tezyînî İşaretler	198
6. SONUÇ.....	200
KAYNAKÇA	202
Öz Geçmiş	207

KISALTMALAR

age.	: adı geçen eser
agm.	: adı geçen makale
a.mlf.	: aynı müellif
a.s.	: aleyhisselam
bkz.	: bakınız
cm	: santimetre
DİA	: Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
H.	: Hicri takvim
Hz.	: Hazreti
IRCACA	: İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
M.	: Miladi takvim
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
r. a.	: radiyallahu anh
s. a. v.	: sallallahu aleyhi ve sellem
ts.	: tarihsiz
yy.	: yüzyıl

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	ķ
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1: Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu.....	5
Fotoğraf 2: Koyunoğlu Müzesi Hat Bölümü.....	6
Fotoğraf 3: Koyunoğlu Müzesi Dış Görünümü.	7
Fotoğraf 4: Hutut-ı Mütenevvia Levhası.	17
Fotoğraf 5: Mustafa Şerif'in Celî Sülüs Levhası.....	25
Fotoğraf 6: Anonim Celî Sülüs Levha.....	27
Fotoğraf 7: Anonim Sülüs - Nesih Kıt'a Formunda Levha.	30
Fotoğraf 8: Şefik Bey'in Sülüs-Nesih Meşk Murakkası.....	33
Fotoğraf 9: Sami Efendi'nin Celî Sülüs Levhası.....	35
Fotoğraf 10: Yûsufü'l Mevlevî'nin Sülüs İcaze Kıt'a Formunda Levhası. .	37
Fotoğraf 11: Kemal Batanay'ın Celî Ta'lik Levhası.	39
Fotoğraf 12: Süleyman Vehbî El-Kâdiri El-Eşrefî'nin Celî Sülüs Levhası. 41	
Fotoğraf 13: Seyyid Mehmed Nazif'in Celî Ta'lik Levhası.	43
Fotoğraf 14: Kâdiasker Mustafa İzzet'in Celî Sülüs Levhası.	45
Fotoğraf 15: Şefik Bey'in Celî Sülüs Levhası.	47
Fotoğraf 16: Sami Efendi'nin Celî Ta'lik Levhası.....	49
Fotoğraf 17: Şükrü Efendi'nin Celî Sülüs Levhası.	51
Fotoğraf 18: M. Ali B. Hilal'in Sülüs-Nesih Hilye Formu Levhası.....	53
Fotoğraf 19: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a Formunda Levha.	57
Fotoğraf 20: Mehmet Şefik Bey'in Mail Ta'lik Kıt'a Formunda Levhası. .	59
Fotoğraf 21: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a Formunda Levha.	61
Fotoğraf 22: Hasan Efendi'nin Sülüs Nesih Kıt'a Formundaki Levhası.....	64
Fotoğraf 23: El-Karahisari'nin Sülüs-Nesih Kıt'a Formundaki Levhası.....	66
Fotoğraf 24: Hüseyin Hüsnü'nün Celî Sülüs-Nesih Levhası.....	69
Fotoğraf 25: Mehmed Rasim'in Celî Sülüs Müsenna Levhası.	71
Fotoğraf 26: Attar Zâde'nin Sülüs Levhası.....	73
Fotoğraf 27: Hasan Şevki'nin Sülüs-Nesih İcazetnâme Levhası.	75
Fotoğraf 28: Mîr Ahmed Efendi'nin Nesih İcazetnâme Levhası.	78
Fotoğraf 29: Konyalı Ebubekir Raşit Efendi'nin Nesih Levhası.	81
Fotoğraf 30: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a Formunda Levha.	84

Fotoğraf 31: Anonim Sülüs Levha.	86
Fotoğraf 32: İmam Zade'nin Sülüs - Nesih Kıt'a Formundaki Levhası.	88
Fotoğraf 33: Seyyid Mustafa'nın Mail Kıt'a Formunda Ta'lik Levhası.	90
Fotoğraf 34: İmadü'l – Haseni'nin ta'lik levhası.	92
Fotoğraf 35: Mehmed Şefik Bey'in Celî Sülüs Levhası.	95
Fotoğraf 36: Anonim Celî Sülüs Levha.	97
Fotoğraf 37: Ahmed Mehdi Efendi'nin Celî Sülüs Levhası.	99
Fotoğraf 38: Abdülhalim Sabri'nin Sülüs-Nesih İcazetname Levhası.	101
Fotoğraf 39: Abdullah Zühdi'nin Sülüs-Nesih Kıt'a İcâzet Levhası.	103
Fotoğraf 40: Hafız Osman Sülüs - Nesih Kıt'a Formundaki Levhası.	105
Fotoğraf 41: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a Formunda Levha.	107
Fotoğraf 42: Muhammed Rıza'nın Celî Ta'lik Levhası.	110
Fotoğraf 43: Mustafa Rakım Efendi'nin Sülüs - Nesih Levhası.	112
Fotoğraf 44: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a Formunda Levha.	114
Fotoğraf 45: Anonim Sülüs Levha.	116
Fotoğraf 46: Yamakzâde S. Efendi'nin sülüs - nesih meşk murakkası.	118
Fotoğraf 47: Hafız Efendi'nin Sülüs-Nesih İcazetname Levhası.	121
Fotoğraf 48: Abdülkadir Şükri'nin sülüs-nesih murakka.	123
Fotoğraf 49: Kadiasker Mustafa İzzet Efendi'nin Nesih Levhası.	126
Fotoğraf 50: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a.	129
Fotoğraf 51: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a.	131
Fotoğraf 52: Anonim Sülüs - Nesih Levha.	133
Fotoğraf 53: Abdullah Nesib'in Mail Kıt'a Formu Ta'lik Levhası.	136
Fotoğraf 54: Hafız Mehmet Hisari'nin levhası.	139
Fotoğraf 55: Mehmet Şefik Bey'in Celî Sülüs Levhası.	142
Fotoğraf 56: Mehmet Şefik Bey'in Celî Sülüs Levhası.	144
Fotoğraf 57: El-Hac Osman Rıfkı'nın Celî Sülüs Levhası.	146
Fotoğraf 58: M. Rasim'in Sülüs - Nesih Kıt'a Formundaki Levhası.	148
Fotoğraf 59: A. B. Mustafa'nın Sülüs-Nesih Kıt'a Formundaki Levhası.	151
Fotoğraf 60: Muhammed Kasım'ın Celî Ta'lik Levhası.	153
Fotoğraf 61: Mehmed Şefik Bey'in Celî Sülüs Levhası.	155
Fotoğraf 62: Şeyh Aziz Efendi'nin Celî Sülüs-Nesih Levhası.	157

Fotoğraf 63: Ahrâr Efendi'nin Tuğra Formundaki Ehli Beyt Levhası.....	160
Fotoğraf 64: Ressam Ahmet Şahit B. El Hac Mehmet'in Sülüs Levhası..	163
Fotoğraf 65: Mehmet Nuri Efendi'nin Celî Ta'lik Levhası.....	166
Fotoğraf 66: Salih Efendi'nin Mail Ta'lik Formundaki Levhası.....	168
Fotoğraf 67: A. Nesib Efendi'nin Mail Kıt'a Formundaki Ta'lik Levha..	170
Fotoğraf 68: Emrullah Efendi'nin Nesih Sahife Levhası.....	172
Fotoğraf 69: İsmail Zühdi Efendi'nin Celî Sülüs Levhası.....	175
Fotoğraf 70: Ali Haydar Bey'in Celî Ta'lik Levhası.....	177
Fotoğraf 71: Sami Efendi'nin Tuğra Formundaki Levhası.....	179
Fotoğraf 72: Mustafa El-Ma'ruf'un Sülüs-Nesih Kıt'a.....	181
Fotoğraf 73: Veliyüddin Efendi'nin celî ta'lik levhası.....	183
Fotoğraf 74: Reisu'l-Hattatin Ahmet Kamil Akdik'in Sülüs Levhası.....	185
Fotoğraf 75: Kâtibi Zâde Muhammed Refi'nin Ta'lik Levhası.....	187
Fotoğraf 76: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a Formunda Levha.....	189
Fotoğraf 77: Macid Ayrâl'in Celî Sülüs Levhası.....	191
Fotoğraf 78: Muhammed Hâlid'in Celî Sülüs Levhası.....	193

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Tanımı, Amacı ve Sınırları

Hat levhaları tarihin en güvenilir vesikaları olmakla birlikte devrin ilmî, fikrî, kültürel ve sanat hayatının ortaya konulmasında önemli rol oynamaktadır. Osmanlı'nın son dönemlerinde hızlı bir gelişim gösteren olan hat sanatının halen incelenmesi ve gün yüzüne çıkarılması gereken koleksiyonları kütüphanelerde ve müzelerde yer almaktadır.

Yaşamı boyunca hat levhaları toplayıp bunlardan bir koleksiyon oluşturan sanatsever Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu'nun kendi adını taşıyan Koyunoğlu Müzesinde farklı hattatlara ve yıllara ait hat levhaları mevcuttur. Bu çalışma ile amacımız Koyunoğlu Müzesinde yer alan hat levhalarının incelemesi ve değerlendirmesini yapmaktır.

Bu çalışmamızda, Koyunoğlu Müzesi koleksiyonundaki hat levhalarından çalışmamıza zenginlik katacak nitelikte eserler seçilmiştir. Seçilen eserlerin ölçüleri, müzeye geliş şekli, dil ve yazı çeşidi, hattatı, bugünkü durumu, tekniği, metin içeriği ve ketebe kaydı incelenmiştir. Bununla birlikte seçilen eserler hat sanatı bakımından değerlendirilip eserlerin istif özelliği, eserdeki yazının formu ve eserlerin sahip olduğu terkip, tenasüp ve ihtişam unsurları göz önünde bulundurularak estetik özellikleri tahlil edilmiştir. Ayrıca, seçilen eserde süsleme varsa, eserlerin sahip olduğu tezyînî unsurlar da dönem özelliklerine göre incelenmiştir.

1.2. Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu tez çalışması, konusu itibari ile hat sanatını içerdiğinden, hat sanatı ile ilgili genel bilgiler için konu ile ilgili şimdiye kadar yapılmış en kapsamlı çalışma olan Hattat Mahmud Bedreddin Yazır'ın "*Kalem Güzeli I-II-III*"¹ isimli üç ciltlik kitabı literatürde sıkça başvurulan kaynakların başında gelmektedir. Hat sanatı tarihi, yazı çeşitleri ve yazı malzemeleri ile ilgili genel bilgiler içeren Ali Alparslan'ın "*Osmanlı*

---

¹ M. B. Yazır, **Medeniyet Aleminde Yazı ve İslam Medeniyetinde Kalem Güzeli I-II-III**, DİB Yayınları, Ankara, 1981.

*Hat Sanatı Tarihi*² kitabı, Uğur Derman'ın "*Türk Hat Sanatının Şaheserleri*"³ kitabı, Muhittin Serin'in "*Hat Sanatımız*"⁴ kitabı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yayınlanan "*Hat ve Tezhip Sanatı*"⁵ kitabı, Hattat Hüseyin Öksüz'ün "*Ders Notları*"⁶ ve hat sanatında kullanılan malzemelerle ilgili Uğur Derman'ın "*Divit*"⁷, "*Makas*"⁸, "*Makta*"⁹, "*Kamış Kalem*"¹⁰ ve "*Hokka*"¹¹ isimli çalışmaları mevcuttur. Ayrıca, Osmanlı dönemi hattatları ve eserleri ile ilgili detaylıca hazırlanmış Uğur Derman'ın "*Türk Hat San'atından Seçmeler*"¹² kitabı ile "*İstanbul Kültür Mirasında Hat Sanatı*"¹³ isimli çalışmaları, Muhittin Serin'in ve "*Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*"¹⁴ kitabı, Şevket Rado'nun "*Türk Hattatları*"¹⁵ kitabı literatürde yer almaktadır.

Günümüze kadar Koyunoğlu Müzesi ile ilgili birçok çalışma mevcuttur. Koyunoğlu Müzesi'ndeki bazı seçilmiş hat levhalarının incelenmesi kıymetli hattat merhum Fevzi Günüş'ün "*Koyunoğlu Müzesi'ndeki Hat Levhaları Albümü*"¹⁶ isimli eserinde yer almaktadır. Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür yayınları tarafından kütüphane içerisindeki eserlerle ilgili bir katalog ve Müzenin tanıtımına yönelik bir kitapçık ile "*Koyunoğlu Müzesinde Kırk Hadis Mecmuası*"¹⁷, "*Koyunoğlu Müzesi'nde tezhibli kitaplar albümü*"¹⁸, "*A. R. İzzet Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi Rehberi*" ve "*Koyunoğlu Müzesindeki Mevlana Kitapları Sergi Kataloğu*" yayınlanmıştır.

² A. Alparslan, **Osmanlı Hat Sanatı Tarihi**, 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012.

³ M. U. Derman, **Türk Hat Sanatının Şaheserleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

⁴ M. Serin, **Hat Sanatımız**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 1982.

⁵ A. R. Özcan (Editör), **Hat ve Tezhip Sanatı**, 3. Baskı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.

⁶ H. Öksüz, **Ders Notları**, Konya, 2009.

⁷ M. U. Derman, "Divit", **DİA**, C. 9, İstanbul, 1994, s. 450-451.

⁸ M. U. Derman, "Makas", **DİA**, C. 27, Ankara, 2003, s. 419-420.

⁹ M. U. Derman, "Makta", **DİA**, C. 27, Ankara, 2003, s. 454.

¹⁰ M. U. Derman, "Kalem", **DİA**, C. 24, İstanbul, 2001, s. 245-247.

¹¹ M. U. Derman, "Hokka", **DİA**, C. 18, İstanbul, 1998, s. 216-218.

¹² M. U. Derman, **Türk Hat San'atından Seçmeler**, 1. Baskı, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, 2017.

¹³ M. U. Derman, **İslam Kültür Mirasında Hat Sanatı**, IRCICA Yayınları, İstanbul, 1992.

¹⁴ M. Serin, **Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar**, 1. Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 1999.

¹⁵ Ş. Rado, **Türk Hattatları**, İstanbul, tarihsiz.

¹⁶ F. Günüş, **Koyunoğlu Müzesi'nde Hat Levhaları Albümü**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2004.

¹⁷ Ş. İbrahim, **Koyunoğlu Müzesinde Kırk Hadis Mecmuası**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2003.

¹⁸ A. Efe, **Koyunoğlu Müzesi'nde Tezhibli Kitaplar Albümü**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2003.

1.3. Araştırmada İzlenilen Yöntem

Bu araştırmanın konusu için öncelikle danışmanımız ile istişare edilerek konumuz belirlenmiştir. Konu ile ilgili öncelikle hat sanatı hakkında genel bilgiler edinmek üzere detaylı bir yayın taraması yapıldı. Daha önce kapsamlı bir tez çalışması olarak ele alınmamış olan Koyunoğlu Müzesindeki hat levhalarının incelenmesi için Müzede levhalar yerinde detaylı olarak incelenmiş, sergilendiği koşullar gözlemlenmiş, envanter defterleri incelenmiştir. Levhalar fotoğraflanıp ölçüleri alınmış ve yerinde değerlendirmeler yapılmıştır. Buna paralel olarak Koyunoğlu Müzesi ve A. R. İzzet Koyunoğlu hakkında da bilgiler elde edilmiştir.

Levhaların metinleri Arap alfabesiyle verilmiş, transkripsiyonu tam olarak yazılmamış, vokaller, terkipler kuralına göre yazılmış ve Türkçe anlamları da eklenmiştir.

Çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş yapılmış olup çalışma konusunun tanımı, önemi, araştırmada kullanılan metot ve konu ile ilgili yapılan araştırmalar yer almaktadır.

İkinci bölümde A. R. İzzet Koyunoğlu Hayatı, Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde hat sanatı hakkında genel bilgiler, hat sanatının tanımı, tarihçesi, çeşitleri ve malzemeleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın asıl amacını teşkil eden dördüncü bölümde ise, Koyunoğlu Müzesi Koleksiyonunda bulunan hat levhalarının hat sanatı açısından değerlendirmesi amacı ile levhalar ele alınmıştır. Eserler hakkında teknik bilgiler ve tanımlar yapılarak hat sanatı kriterlerine göre değerlendirmesine yer verilmiştir.

Değerlendirme başlığını taşıyan beşinci bölümde yazı türü, form, metin, ketebe, hattatlar, tezhip ve tezyînât, teknik, hareke ve tezyînî işaretler kriterlerine göre bütün eserlerin genel değerlendirilmesi yapılmıştır.

Altıncı bölüm olan Sonuç bölümünde tez araştırmamızda ulaştığımız sonuçlar toplu olarak sunulmuştur.

2. AHMET RASİH İZZET KOYUNOĞLU'NUN HAYATI VE KOYUNOĞLU MÜZESİ

2.1. Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu'nun Hayatı

1990 yılında Konya'nın Topraklık-Kerimdede Çeşme Mahallesiindeki aile evinde dünyaya geldi. Soyu Selçuklulara dayanan Koyunoğlu, "Ğanemzâdeler" "Koyunoğulları" adı verilen köklü bir aileden gelmektedir. Babasının adı İzzet, annesinin adı Naciye'dir. İlköğrenimini Konya'da yaptıktan sonra İstanbul'da Halkalı Ziraat Mektebinde okudu. Kurtuluş savaşına yedek subay olarak katıldı, Dumlupınar ve Sakarya'da yararlıklar göstererek "İstiklal Madalyası" kazandı. Askerlik dönüşü memuriyet hayatına Devlet Demir Yolları teşkilatında başladı¹⁹.

1928 yılında gönderildiği Almanya'da üç yıl mesleğiyle ilgili araştırma ve incelemelerde bulundu. Almanya'da kaldığı yıllarda araştırmalar yaptı ve edindiği modern bilgilerle ve tecrübelerle Türkiye'ye döndü. Dönüşünden sonra çalışmalarındaki üstün başarıdan dolayı Devlet Demir Yolları başmüfettişliğine kadar yükselerek 1956 yılında emekli oldu²⁰.

A. R. İzzet Koyunoğlu, babadan kalma tarihi eşyalarla beraber 1913 yılından itibaren topladığı etnografik ve folklorik eşya, belge ve malzemelerle, yazma ve matbu binlerce kitabı ve görev icabı gittiği yerlerde eline geçen yazma eser ve müzelik eşyaları evinde koruma altına aldı. 1956 yılında emekliye ayrılınca evinde oluşan müze ve kütüphaneyi düzenleyip araştırmacıların ve ziyaretçilerin istifadesine sundu²¹. A. R. İzzet Koyunoğlu hiç evlenmedi. Bir kız kardeşi vardır. Pembe Hanım, Ayşe Hanım ve Mısır Hanım, İzzet Bey'in ev işlerini yaparak senelerce misafirleri ağırlamışlardır²². Bütün kazancını kurduğu müzeye harcayan A. R. İzzet Koyunoğlu binlerce tarihi eserin ve yazma kitapların yok olup gitmesini engellemiştir.

¹⁹ H. Özönder, "Koyunoğlu, Ahmet Rasih İzzet", **Konya Ansiklopedisi**, C.6, Konya Kültür A.Ş, 2014, s. 151-152; H. Yaşar, **Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi Rehberi**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2012;

²⁰ H. Yaşar, "Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu (1900-1974)", **Akademik Sayfalar**, C. 16, S. 27, Konya, 2016, s. 403.

²¹ M. A. Uz, "Rahmetli İzzet Koyunoğlu ile Röportaj", **Akademik Sayfalar**, C. 16, S. 28, Konya, 2016, s. 419-428.

²² M. Bedir, "İzzet Koyunoğlu'nun Ardından", **Akademik Sayfalar**, C. 16, S. 28, Konya, 2016, s. 429-430; M. A. Apalı, "Koyunoğlu Müzesi", **Akademik Sayfalar**, C. 16, S. 27, Konya, 2016, s. 406-408.

Fotoğraf 1: Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu.

Koyunoğlu müzesini insanlık aleminin fakir ve kimsesiz çocuklarını okutmak, bakımlarını sağlamak ve yetiştirmek için yardımcı bir tesis olmak üzere, 1973 yılında Konya belediyesine bağışlamıştır. Bunun için de iki şartı var. Birincisi: Müzenin isminin “Koyunoğlu Şehir Müze ve Kütüphanesi” konulması; ikincisi de hâlen müzenin bulunduğu binanın haremi, selâmlığı ve diğer müştemilâtıyla eski bir Türk evi olarak muhafazasıdır²³.

Müzesini belediyeye devrettikten sonra A. R. İzzet Koyunoğlu, 23 Eylül 1974 tarihinde tutulduğu hasta’lıktan kurtulamayarak vefat etti. Kapı Camii’nde kılınan cenaze namazından sonra Üçler Mezarlığı’nda toprağa verilmiştir. İsteği üzerine koruma altına alınan evinin yanında yaklaşık 3500 metrekarelik alan istimlak edilerek müze binası inşa edilmiş ve 2 Şubat 1984 tarihinde ziyarete açılmıştır²⁴.

²³ S. K. Aksüt, “Konya’daki Hususi Koyunoğlu Müzesi”, **Akademik Sayfalar**, C.16, S. 27, Konya, 2016, s. 412-414.

²⁴ H. Yaşar, “Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi”, **Konya Ansiklopedisi**, C.6, Konya Kültür A.Ş., 2014, s. 152-154;

2.2. Koyunoğlu Şehir Múzesi ve Kútüphanesi

Konya Belediyesi tarafından A. R. İzzet Koyunoğlu'nun isteği üzerine Topraklık semtindeki iki katlı evi aslına uygun biçimde tamir edilerek "Konya evi" Şekliyle koruma altına alınmıŐtır²⁵. Evin çevresi istimlak edilerek iki katlı modern bir müze ve kútüphane binası yapımına başlanmıŐ ve 2 Şubat 1984 tarihinde hizmete aılmıŐtır. 5000 m²'lik bir alan üzerine kurulan bina müzecilik ve kútüphanecilik anlayıŐına uygun olarak düzenlenmiŐtir. Toplam 3000 m²'yi bulan teşhir salonlarında 11.348 adet arkeolojik ve etnografik eser sunulmuŐtur²⁶.

Koyunoğlu kútüphanesi ŐahıŐlar bađıŐlarıyla oluşturulan zengin bir arŐive sahiptir. A. R. İzzet Koyunoğlu ve SelÇuk Es'in arŐivlerinde 5391 adet fotoğraf ve kartpostal, 6086 adet genel evrak bulunmaktadır²⁷.

Fotoğraf 2: Koyunoğlu Múzesi Hat Bölümü.

Koyunoğlu Múzesi bünyesinde Anadolu Medeniyetler Bölümü, Tabiat Tarih Bölümü, Etnođrafya Bölümü ve Sikke Bölümünü barındırmaktadır. Müze binasının doğu yönünde kalan büyük salon Hat ve Tatemik Sergiler Bölümü yer almaktadır. Fotoğraf 2'de görülen bu bölümde hat eserleri, çeşitli ekollere, dönemlere, üsluplara ve türlere ait yazı örnekleri duvar ve vitrinlerde sergilenmektedir. İsmail Zühdü,

²⁵ N. Bülbül, "Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu ve Múzesi", **Akademik Sayfalar**, C. 16, S. 27, Konya, 2016, s. 404-405.

²⁶ H. Yaşar, "Koyunoğlu Şehir Múzesi ve Kútüphanesi", **agm.**, s. 152-154

²⁷ H. Yaşar, "Koyunoğlu Şehir Múzesi ve Kútüphanesi", **Akademik Sayfalar**, C. 9, S. 13, Konya, 2009, s. 206-208.

Rakım, Hafız Osman, İmad Aziz, Mustafa İzzet, Şefik, Sami, Yesarizade eserleri sergilenen hattatlardan bir kısmıdır.

Müze binasının dört bir yanını çeviren avlu fotoğraf 3’de de görüldüğü gibi açık hava müzesi gibidir. Avluda islâm öncesi ve sonrası mezar taşları lahidler, mimari parçalar, çeşitli dönemlere ait mermer kitabeler ve pişmiş toprak küpler bulunmaktadır. A. R. İzzet Koyunoğlu’na ait evin önünde Selçuklu dönemi mukarnaslı havuz bulunmaktadır.

Fotoğraf 3: Koyunoğlu Müzesi Dış Görünümü.

Müze bahçesinin batı ucunda yer alan Konya evi, A. R. İzzet Koyunoğlu’nun doğup büyüdüğü ve vefat ettiği evdir. Aynı zamanda ilk müze binasıdır.

Koyunoğlu Kütüphanesi ana hatlarıyla yazma eserler, Türkçe ve Osmanlıca matbu eserler, süreli yayınlar ve arşiv bölümlerinden oluşur. Koyunoğlu Kütüphanesi kitap bağışlayanların isimlerine göre A.R. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi ve Arşivi, Selçuk Es Kütüphanesi ve Arşivi, Mehmet Önder Kütüphanesi ve Arşivi, Ahmet Kutsi ve Mehmet Emin Eminoğlu Kütüphanesi ve Arşivi ve son olarak Osman Özdemir, İbrahim Küçük Tıgılı, Nihan Küçküyıldız, Hasan Yügrük, Mustafa Parlaktürk, Ahmet Akyol ve Ramazan Timur tarafından yapılan bağışlar olmak üzere çeşitli bölümlere ayrılmıştır²⁸.

²⁸ H. Yaşar, **Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi Rehberi**, s. 152.

3. HAT SANATI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

3.1. Hat Sanatının Tanımı

Hat sanatı “*cismani aletlerle meydana getirilen, ruhani bir hendesedir*”²⁹ şeklinde tarif edilen bir sanat dalı olup, farklı medeniyetlerin estetik anlayışları ile yüzyıllar boyunca gelişerek günümüze kadar gelmiştir.

Hat kelimesi Arapça bir kelime olup, sözlük anlamı olarak ince, uzun, doğru yol, birçok noktanın birleşmesinden meydana gelen çizgi, kalemle yazı yazmak anlamlarına gelmektedir. Hat sanatı, estetik kurallara bağlı kalarak Arap yazısını ölçülü ve güzel yazma sanatıdır. İslam kültüründe güzel yazı “hüsn-i hat, hüsnü'l hat” manalarında kullanılmış olup bu yazıyı icra eden kişilere ilk zamanlarda kâtip, kütta, verrâk, muharrir unvanları verilmiştir³⁰. Hattat kelimesinin kullanılmaya başlandığı tarih kesin olarak bilinmemekle birlikte Yâkut el Müsta'sımî'den itibaren kullanılmaya başlandığı bilinmektedir³¹.

3.2. Hat Sanatının Tarihçesi

İnsanoğlunun en önemli icatlarından birisi olan yazı, en basit kavimlerden en medeni toplumlara kadar insanlar tarafından bilgilerini tespit etmek, hatıralarını canlı tutmak ve anılarını kaydetmek için kullanılmıştır. Bilinen ilk yazı Sümerlilerin kullandıkları çivi yazısıdır. Daha sonra hece ve ses sistemine dayanan Fenike yazısı doğmuştur³².

Alfabelerin aslı kabul edilen Fenike yazısı, Mısır yazısından 22 harfin alınmasıyla oluşmuştur. Fenikelilerin yoğun ticari ilişkilerinden dolayı Fenike yazısı doğu ve batıda yaşayan milletlere yayılmış ve böylece Batıda Latin alfabesi, doğuda İbrani ve Arami yazıları ortaya çıkmıştır. Arami yazısı Arabistana, Acemistana ve Mısır'a yayılırken, Uzakdoğuda Hint ve Sanskrit alfabesi meydana gelmiştir³³.

²⁹ M. B. Yazır, *age*, s. 122.

³⁰ M. Serin, *age.*, s. 17.

³¹ M. B. Yazır, *age*, s. 26.

³² M. B. Yazır, *age*, s. 32-33.

³³ M. Serin, *age.*, s. 41.

Arap yazısı Arabistan’da doğmuş olmakla birlikte zaman içerisinde İslamiyet’in yayılmasıyla çok geniş bir coğrafyada Müslümanlar tarafından benimsenmiş olup Latin Alfabesinden sonra en çok kullanılan yazı olmuştur³⁴. İslam dinini kabul eden milletler tarafından kullanılan Arap Yazısı, İslam ümmetinin ortak değeri haline gelmiş ve İslam yazısı vasfını kazanmıştır.

3.2.1. Arap Yazısının Menşei

Arap yazısının menşei Arami asıllı Nabati yazısına dayanmaktadır. Arap asıllı olan Nabati Kavminden günümüze ulaşan bina harabeleri ile taşlar üzerine yazılan kitabelerden, yerleşik ve ileri bir medeniyete sahip oldukları anlaşılan Nabatilerin M.Ö. 4. yüzyıla ait kitabelerindeki yazıların, Hz. Peygamber’in doğumundan önceki devire ait Arapça kitabelerindeki yazılara yakın oluşu, Arap yazısının Nabati yazısından meydana geldiğini göstermektedir. Nabati yazısı gelişimi yavaş bir şekilde olmuştur. Araplar Nabati yazısının harflerini kullanmaya başlamışlar ve zamanla geliştirmişlerdir. Nabati harflerle yazılmış olan en eski Arapça kitabe 568’de Hz. Peygamber’in doğumundan iki sene önce, Yunanca ve Arapça olarak yazılmış olan Harran Kitabesi’ndeki yazılar Arap Yazısı ile oldukça benzerlik göstermektedir³⁵.

Nabati yazısının “cezmi ve meşki” diye adlandırılan iki üslubu vardır. Bu iki üslup İslamiyet’ten sonra devam eden yıllar içerisinde güzelleşerek sanat yazısı seviyesine yükselmiş, meşki tarzı, yuvarlak ve yumuşak karakterinden dolayı cezmi tarzına göre daha fazla tercih edilmiştir³⁶.

3.2.2. Emeviler Dönemi

Emeviler dönemi (M. 661 - 750) toplumun refah seviyesinin yükseldiği bir dönem olması itibariyle ilim ve sanat hayatında önemli gelişmelerin olduğu bir dönemdir³⁷. Hat sanatı açısından bakıldığında önemli gelişmelerin yaşandığı bir

³⁴ B. Moritz, “Arap Yazısı”, **MEB İslam Ansiklopedisi**, C. 1, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul, 1965, s. 498-512.

³⁵ N. M. Çetin, “Arap (Yazı)”, **DİA**, C.3, İstanbul, 1991, s. 276-309.

³⁶ M. U. Derman, “Hat”, **DİA**, C. 16, İstanbul, 1997, s. 427-437.

³⁷ Ali Alparslan, “İslam Yazıları”, **Hat ve Tezhip Sanatı**, (Ed. A. R. Özcan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2015, s. 27-28.

dönem olarak bilinir. Bu dönemde hat sanatı, harf karakterlerinin daha yumuşak ve yuvarlak olduğu bir gelişim evresine girmiştir³⁸. Arap yazısının ilk zamanlarında mushaf hattında nokta ve hareketlerin bulunmaması Arap olmayan milletlerin harekesiz ve noktasız yazıları okumasında güçlük çekmelerine ve hataya düşmelerine sebep olmaktaydı. Bu güçlüğü gidermek için metinde her türlü bozulmayı engellemek amacıyla harflerde nokta ve kısa sesleri gösteren işaretler koyma gerekliliği doğmuştur³⁹. Emeviler devrinde Kur'an'ın kıraatinde kolaylığı sağlayan bu gelişmeyle beraber yazı şekillerinde de gelişmeler kaydedilmiştir.

Emeviler döneminde yaşamış meşhur hattat Kutbetu'l-Muharrir, kûfi yazı üzerinden yola çıkarak dört tür yazı ortaya çıkarmıştır. Bu yazı çeşitleri celîl, tûmâr, sülûs ve sülûseyn olarak adlandırılmıştır⁴⁰. Ayrıca, Kutbetu'l-Muharrir, celîl yazı çeşidinde belli olmayan kalem ağız genişliğini belirleyerek bu tür yazı çeşidine tûmâr yazı demiştir. Bu yazı çeşidi kendinden sonra ortaya çıkacak olan yazılar için bir ana ölçü olmuştur. Emeviler döneminde şöhret bulmuş önemli hattatlarından biri de Halid b. Ebu Heyyac'dır. Bu hattat, Medine'de Mescid-i Nebevi'nin kible duvarına Kur'an-ı Kerim'in son yirmi dört suresini altınla ve celî kûfi yazı çeşidi ile yazmıştır. Ayrıca, ilk defa celî yazı yazan hattattır⁴¹.

Emeviler zamanında yazıda yapılan değişikliklere bakıldığında, celî yazının zemininde süslemelerin kullanıldığı görülmektedir. Yazının dik harflerinde zülfe kullanılmamış, eliflerin alt uçları sol tarafa doğru kıvrılmıştır. Bazı harflerin uç kısımlarına tomurcuk şeklinde çiçek konulmuştur. Ayrıca, sure başlarına surenin ismini yazmak, ayet aralarına durak yapmak, Kur'an'ı cüzlere ayırmak ve süslemek gibi metodlar bu dönemde geliştirilmiştir. Emeviler döneminden günümüze ulaşmış herhangi bir hat örneği bulunmamaktadır. Emevilerden sonra tarih sahnesi çıkmış olan

---

³⁸ N. M. Çetin, "İslam Hat Sanatının Doğuşu ve Gelişmesi (Yâkut Devrinin Sonuna Kadar)", **İslam Kültür Mirasında Hat Sanatı**, IRCICA, İstanbul, 1992, s. 21.

³⁹ M. Serin, **Hat Sanatı.**, s. 60.

⁴⁰ A. Alparslan, "İslam Yazı Sanatı", **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, C. 14, İstanbul, 1993, s. 459.

⁴¹ A. Alparslan, **age**, s. 460.

Abbasîler tarafından Emevilerin hat örnekleri olan mimari eserlerin kitabelerinin yok edildiği düşünülmektedir⁴².

3.2.3. Abbasîler Dönemi

Emeviler sonrası Abbasîler döneminde (M. 750- 1258) Bağdat'ın başkent olmasıyla sanat'ın ve kültür'ün merkezi Şam'dan bu kente taşınmıştır. Bu dönem büyük hattatların yetiştiği bir dönem olarak bilinmektedir. Abbasîler döneminde yaşamış iki önemli sanatkar Ez-Zahhâk B. Aclân ve İshak B. Hammâd El-Kâtip hat yazısını Kutbetu'l-Muharrir'in başlattığı yönde geliştirmişlerdir⁴³.

Abbasîler hilafetinin ilk zamanlarına kadar katipler, celil, sülüs, tûmâr ve sülüseyn hatlarıyla yazmaya devam etmişlerdir. Irâkî (verrâkî, neshî) denilen yazı çeşidi geliştirilmiştir. Bu yazı Me'mûn tarafından geliştirilerek devam ettirilmiştir. Zamanla önemini yitiren Irâkî hat yerini reyhânî ve nesih yazıya bırakmıştır⁴⁴.

Abbasîler'in ilk zamanlarında yaşamış olan meşhur vezir İbn Mukle (Ö. H. 328 / M. 940) hat sanatı tarihinde önemli bir yer almaktadır⁴⁵. İbn Mukle, kendi dönemine kadar yazının belli olmayan harf şekillerini bir ölçüye bağlamıştır. Yazıda nokta, elif ve daireyi ölçü olarak almıştır. Noktayı harflerin boyu, elifi dik harflerin boyu, daireyi ise çanak şeklindeki harflerin genişliği için ölçü olarak koymuştur. Böylece, hat sanatını kûfî etkisinden kurtarıp Aklâm-ı sitte diye bilinen yazı çeşitlerini oluşturmaya başlamıştır⁴⁶. İbn Mukle'nin yazılarını inceleyen ve yazıyı geliştirip güzelleştiren ise İbn Bevvâb olmuştur⁴⁷.

Yâkut el-Musta'simî, İbn Bevvâb'ın yazılarını inceleyerek kendine özgü bir tavır geliştirmiştir⁴⁸. Aklâm-ı sitte'nin şartlarını belirgin hale getirip yazıyı güzelleştirmiştir. Yâkut el-Musta'simî'nin yaptığı en büyük yenilik kendi dönemine

⁴² F. Özkafa, **İstanbul Selatin Camilerini Kuşak Yazıları**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2008, s. 24.

⁴³ N. M. Çetin, *İslam.*, **age**, s 21.

⁴⁴ M. Serin, **Hat Sanatı.**, s. 62.

⁴⁵ C. Huart, "İslam Yazı Sanatında Ekoller", **Türk Hattatları** (Şevket Rado), İstanbul, s. 27.

⁴⁶ A. Alparlan, "İbn Muklenin İslam Yazısına Hizmeti", **Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri**, İstanbul, 1988, s. 11-13.

⁴⁷ N. M. Çetin, *İslam.*, **age**, s 23-26.

⁴⁸ Mustakîmzâde Süleyman Sa'deddin Efendi, **Tuhfe-i Hattâtîn**, İstanbul, Türk Tarih Encümeni Külliyyâtı, 1928, s. 575.

kadar düz olarak kesilen kalem ağzını meyilli kesmesi ve eğimini arttırması ve böylelikle yazıya letâfet kazandırmasıdır⁴⁹. Yâkut el-Musta'sımî'yi özel bir hattat kılan ise muhakkak ve reyhânî yazı çeşitlerinde ortaya koyduğu estetik kurallar, ahenk ve nisbettir. Ayrıca, Yâkut el-Musta'sımî sülüs ve nesih kalemlerinde de gelişmeler göstermiştir. Osmanlı hat sanatının doğuşuna kadar Yâkut el-Musta'sımî örnekleri ideal olarak kabul edilmiştir. Yâkut üslubunun kısa zamanda İslam aleminde benimsenip kendisinden sonraki gelişmelere örnek olmasıyla kendisine “Kıbletü'l Küttab” (Hattatların Kiblesi) lakabı verilmiştir⁵⁰.

3.2.4. Türk Hat Sanatı Dönemi

Türk hat sanatı dönemleri olarak Selçuklu, Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri sırası ile ele alınabilir.

3.2.4.1. Selçuklu Dönemi

Türkler, Müslüman olduktan sonra Arap yazısını benimsemiştir. Türkler hat sanatıyla ise Anadolu'ya geldikten sonra ilgilenmeye başlamış ve hat sanatına kendi kültürlerini yansıtmışlardır.

Büyük Selçuklu Dönemi mimari eserlerinde celî sülüs yazı çeşidinin baskın olduğu görülmektedir. Anadolu Selçukluları Dönemi mimari eserlerinde ise celî sülüs ve kûfî ile birlikte muhakkak ve reyhânî yazı çeşitlerinin de kullanıldığı görülmektedir⁵¹. Bu dönem mimarisinde sıkça kullanılmış olan celî sülüs yazı çeşitlerinin ortak özelliği, harflerin cılız ve küt, dik harflerin yukarıdan aşağıya doğru incilmesi olduğu söylenebilir⁵². Osmanlılar döneminde görülecek olan estetik, kalem hareketleri ve özellikleri, istifte harflerin birbirini kucaklaması gibi özellikler bu dönem yazılarında görülmemektedir. Kûfî yazı çeşidinin ise çini üzeri uygulamaları ile celî sülüse göre daha başarılı kullanıldığı söylenebilir. Anadolu Selçukluları Döneminin önemli yapılarından biri olan Erzurum Çifte Minareli Medresesi yazılarında celî sülüs yazı çeşidinin kullanıldığı ve yazı zemininde de kıvrık dallı

⁴⁹ N. M. Çetin, “Yâkut Musta'sımî”, **İslam Ansiklopedisi**, C. 13, İstanbul, MEB, 1986, s. 354.

⁵⁰ Mustakîmzâde Süleyman Sa'deddin Efendi, **age**, s. 575.

⁵¹ F. Günüş, “Anadolu Selçuklu Mimarisinde Celi Sülüs Hattı”, **V. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri**, Konya, 1995, s. 185-193.

⁵² S. Berk, **Hat San'atı, Tarihçe Malzeme ve Örnekler**, İSMEK Yayınları, 2006, s. 16.

motiflerin yer aldığı görülmektedir. Konya Sırçalı Medresesi ve Divriği Ulu Camileri yine bu dönemin yazı özellikleri olan kûfi ve celî sülüs örnekleri taşıyan önemli yapılardır. Aksaray Sultan Hanı, Konya İnce Minareli Medresesi ve Konya Karatay Medresesinde bulunan bu dönemin yazılarında örgülü kûfi ve makili yazı çeşitlerinin kullanıldığı görülmektedir.

3.2.4.2. Beylikler Dönemi

Anadolu Selçuklularının dağılmasıyla ortaya çıkan Beylikler Döneminde kullanılan yazı çeşitleri celî sülüs ve kûfi'dir. Beylikler Dönemi mimarisinde kendinden önceki dönem özellikleri görülmektedir. Beylikler arasında Osmanlı Beyliği'nin hat sanatı açısından ayrı bir önemi vardır. Edirne, İznik ve Bursa'da bulunan Erken Osmanlı eserlerinde celî sülüs yazı çeşidinin en güzel örnekleri görülmektedir. Osmanlı Beyliği'nin hızlıca büyümesi ve Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethetmesiyle birlikte Osmanlı İmparatorluğu ve özellikle başkenti İstanbul kültür ve sanatın merkezi haline gelmiştir. Böylelikle, hat sanatının Türkler ile birlikte anılmaya başlamasını sağlayacak gelişmeler bu dönemle birlikte başlamıştır⁵³.

3.2.4.3. Osmanlı Dönemi

İslam yazı sanatı en hızlı gelişmesini Osmanlı Dönemi'nde yaşamıştır. Fatih Sultan Mehmed döneminden itibaren yazı sanatında yaklaşık her yüzyılda bir yeni gelişmeler yaşanmıştır.

Osmanlı Dönemi'nde yazıda görülen ilk ciddi gelişme hattat Yahya Sufi ve oğlu Ali b. Yahya Sufi ile görülür. Yahya Sufi'nin yazıları incelendiğinde harflerin hareke ve süs işaretlerinden arındığı ve harflerin satıh üzerine dengeli bir şekilde yayılmış olduğu görülmektedir⁵⁴.

Osmanlı hat sanatının kurucusu olarak kabul edilen Şeyh Hamdullah (1436-1520) kendinden önceki yazı özelliklerini almış ve Osmanlı hat mektebinin temellerini atmıştır. Şeyh Hamdullah, mushaf yazımında reyhânî hat yerine nesih yazı

⁵³ M. U. Derman, "Osmanlı Türklerinde Hat Sanatı", **Osmanlı**, C. 11, Ankara, 1999, s. 20; F. Özkafa, **age**, s. 28.

⁵⁴ A. Alparlan, "XVI. Yüzyıl İslam Dünyasında Türk Hattatlığının Yeri", **Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı**, İstanbul, 1988, s. 21-25.

kullanılmıştır. Aklâm-ı sitte, yani 6 esas yazı diye bilinen yazı türlerini, herbirinden örnekler çıkartıp yanlarına kurallarını yazarak bir murakka içinde toplayarak Aklâm-ı sitte'ye uygunluk kazandırmıştır. Şeyh Hamdullah ile koltuklu kıt'a formunda yazı örneklerinin başladığı görülmektedir. Şeyh Hamdullah harflere kıvrımlık ve canlılık getirdiği nesih yazıda durgunluk ve donukluğu kaldırmıştır. Harflerin satıra oturuşu ve dik harfler ile hareketler birbirleriyle uyum haline gelmiştir. Şeyh Hamdullah'da Aklâm-ı sitte'de gelişmeler olmasına rağmen celî yazılarda gelişme görülmemiştir. Celî yazılarda harfler küt ve basit, istifler ise karışıktır. Şeyh Hamdullah kendinden önce hat sanatında egemen olan Yâkut üslubunun hükmünü kaldırmış ve kendi üslubunu hat sanatında hâkim kılacak değişim yaşatmıştır⁵⁵.

Şeyh Hamdullah'tan sonra hattat Ahmed Karahisari tarafından hat sanatında tekrar Yâkut üslubuna dönülmüş ve Aklâm-ı sitte'de yeni bir güzellik katmıştır. Fakat, bu üsluba dönüş bir nesil sonra terkedilmiştir⁵⁶. Şeyh Hamdullah'ın harf mükemmeliyetine ulaştığı gibi Karahisari de terkip'de mükemmelliğe ulaşmıştır. Ayrıca, Karahisari'nin celî yazıları istif ve terkip bakımından incelendiğinde Şeyh Hamdullah'dan daha fazla gelişme kaydettiği görülmektedir⁵⁷.

Hat sanatı Osmanlılarda gelişimine devam etmiştir. Bu dönemde hat sanatında çığır açmış önemli bir isim olan Hafız Osman (1642-1689) Aklâm-ı sitte'ye yenilikler getirmiştir. İlk defa sülüs-nesih hattını kullanarak oluşturduğu halen günümüzde de kullanılmaktadır⁵⁸.

---

⁵⁵ A. Alparşlan, "Türk Dünyasında Hat Sanatı", **Türkler**, C. 12, Ankara, 2002, s. 266-273; a.mlf., **Ünlü Türk Hattatları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1992, s. 26-48; M. U. Derman, **Türk Hat San'atından Seçmeler**, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, 2017, s. 78-95; M. Serin, **Hat Sanatı...**, s. 69-70; a.mlf., "**Hattat Şeyh Hamdullah**", Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2007; a.mlf., "Osmanlı Hat Sanatı", **Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı IV)**, S. 34, Ankara, 2000, s. 595-602.

⁵⁶ A. S. Ünver, **Hattat Ahmet Karahisari**, İstanbul, 1964; A. Alparşlan, **Ünlü...**, s. 49-64; H. Aksu, "16. Yüzyılın Hat Üstadı: Ahmed Karahisari", **Antik&Dekor**, S. 84, İstanbul, 2004, s. 104-107; M. U. Derman, **Türk Hat San'atından...**, s. 140-121; Ş. Rado, **age**, s. 69-72.

⁵⁷ A. Alparşlan, **Osmanlı...**, s. 56.

⁵⁸ A. Alparşlan, **Ünlü...**, s. 64-83; M. U. Derman, **Türk Hat San'atından...**, s. 218-235; M. Serin, **Hat Sanatı...**, s. 115-122; S. Berk, "Hattat Hafız Osman Efendi", **Antik&Dekor**, S. 90, İstanbul, 2005, s. 58-63; Ş. Rado, **age**, s. 109-124.

Şeyh Hamdullah ve Hafız Osman'dan sonra sülüs ve nesih yazılarında harf ve kelimelere bir görüş kazandıran İsmail Zühdü Efendi celî'de eski tarza bağlı kalmıştır⁵⁹.

18. ve 19. yüzyıl hat sanatı tarihi açısından önemli gelişmelerin olduğu bir dönemdir. Aklâm-ı Sitte dışındaki diğer yazılardan biri olan Türk ta'lik hattının Mehmed Esad Yesâri ve Mustafa İzzet Efendi tarafından zemini oluşturulmuştur. Celî sülüs yazıya iki büyük hattat damgasını vurmuştur. Bunlar Mustafa Rakım ve Sami Efendi'dir.

Mustafa Rakım'a kadar durgun bir döneme giren celî sülüs, bu dönemde büyük bir gelişme göstermiştir. Rakım, celî sülüs harflerinin bünyesini ıslah etmiş ve harflerin kalem kalınlığı arasındaki ideal ölçüyü yakalamıştır. Celî sülüs harflerin estetiğinde başarı sağlayıp istiflerine ahenk kazandırmıştır. Mustafa Rakım, Hafız Osman'ın sülüs ve nesih yazılarını inceleyerek elde ettiği gövde ve duruş güzelliklerini celîye uygulayarak, celî yazılarda da gelişme göstermiştir. Mustafa Rakım celîlerinde harf ve kelimelerin kazandığı güzellikle beraber istif ve terkiplerde de birlik ve en güzel ahenge ulaşmıştır. Aklâm-ı sitte'nin tevkî çeşidi ile çekilen tuğrada 15. yüzyıl sonlarından itibaren başlayan estetik gelişim 19. yüzyılda Mustafa Rakım'ın elinde zirveye ulaşmıştır. Mustafa Rakım celî'den başka padişah tuğralarını da hat ve şekil yönünden ıslah ederek, bu konuda inkılap yapmıştır. Tuğra harflerine kalem hakkını vererek ıslah etmiş kursi kısmında istifi yeniden tertip ederek kürsiye tok bir görünüm kazandırmıştır. Bundan dolayı tuğra hat sanatında Mustafa Rakım öncesi ve sonrası şeklinde bir ayrıma tabi tutulmuştur.⁶⁰

Sami Efendi, sülüs ve nesih murakkasından seçmeler yaparak Mustafa Rakım'ın celî sülüs'te eksik kalan kısımlarını tamamlamıştır. Celî sülüs'te harfler, mühmel işaretler, harekeler ve rakamlar Sami Efendi ile beraber en önemli gelişimlerini yaşamıştır. Ayrıca, tezyînât işaretlerinin düz kısımları Sami Efendi'de

⁵⁹ S. Berk, "Hattat İsmail Zühdü Efendi", **VI. Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler** (10-12 Mayıs 2002), İstanbul, 2003, s. 336-341; M. U. Derman, "İsmail Zühdü, Yeni", **DİA**, C. 23, İstanbul, 2001, s. 125-126.

⁶⁰ A. Alparslan, **Ünlü...**, s. 84-101; M. U. Derman, **Türk Hat San'atından...**, s. 382-393; M. Serin, **Hat Sanatı...**, s. 133-138; S. Berk, "Hattat Mustafa Rakım Efendi", **DİA**, C. 34, İstanbul, 2007, s. 428-429.

kıvraklık ve canlılık kazanmıştır. Sami Efendi’de harf zülfeleri yarım nokta daha fazla olması ve elif harfinin dibe doğru son üç noktada hafif bir kıvrım yapması dikkate alındığında Rakım üslubuna göre daha hareketlilik kazandığı söylenebilir. Sami Efendi yazıda tezyînî unsurları bol miktarda kullanmıştır.⁶¹

Özetle, Osmanlı Dönemi hat sanatı Şeyh Hamdullah ile başlayıp Hafız Osman ile şekillenmiş ve Mustafa Rakım, Ağabeyi İsmail Zühdi, Mahmud Celâleddin, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Abdullah Zühdi Efendi, Mehmed Şefik Bey, Mehmed Şevki Efendi, Çarşambalı Arif Efendi ve Sami Efendi gibi isimler ile devam ettirmiştir.

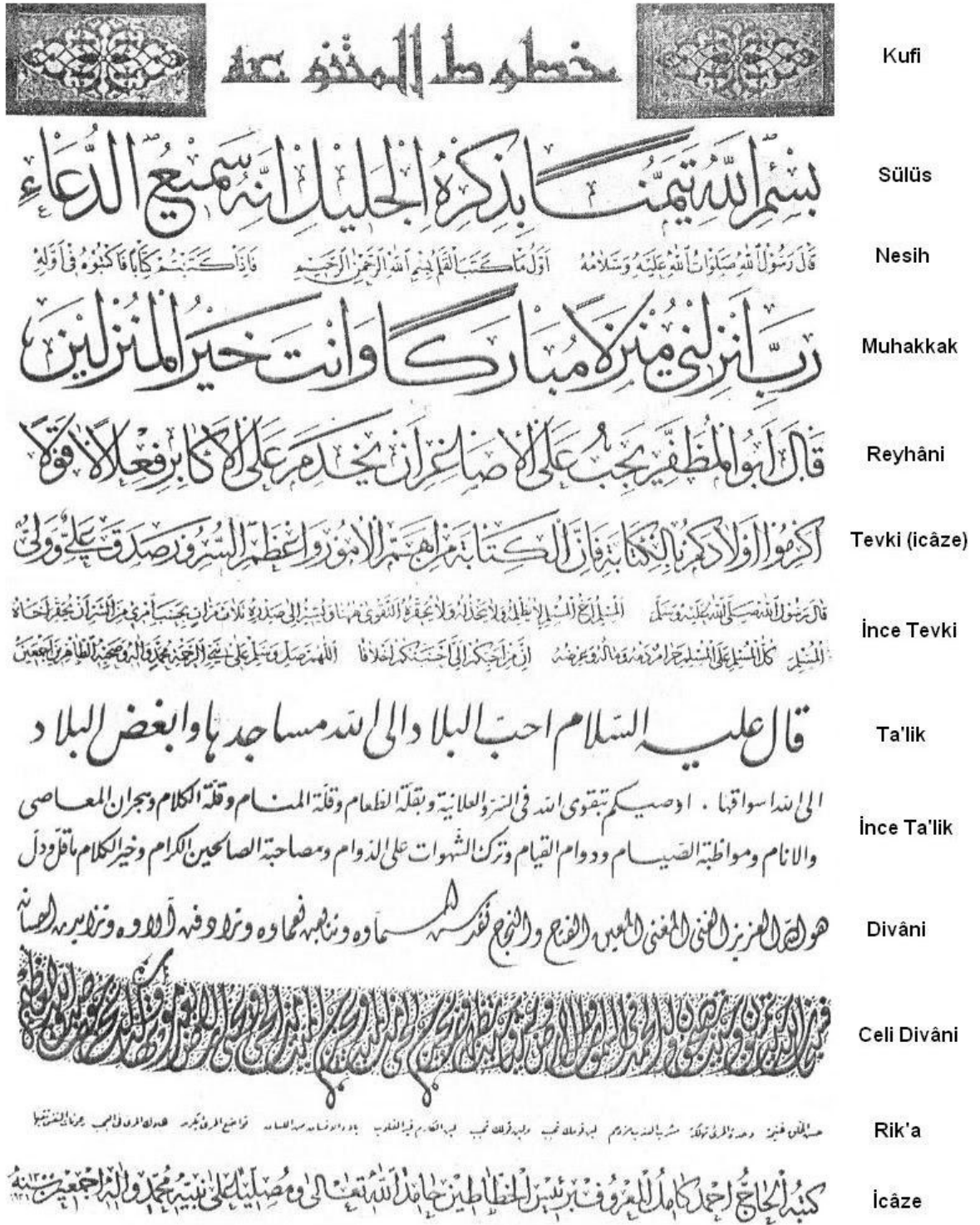
3.2.4.4. Cumhuriyet Dönemi

1914 yılında Şeyhülislâm ve Evkaf Nazırı Ürgüplü Hayri Efendinin teşebbüsüyle İstanbul’da açılan “Medresetü’l Hattatîn” (Hattatlar Okulu) 1928 yılında kapatılmıştır. Bu okulda, sülüs, celî sülüs, nesih, ta’lik, rik’a, divânî, celî divânî, reyhânî ve tuğra öğretilmekle birlikte hat sanatı ve hattatların hayatları ile ilgili teorik dersler verilmekteydi. Bu okulda görev yapan hocalar dönemin en önemli hattatlarıdır. Bunlardan Kamil Akdik sülüs, nesih ve rik’a; Hacı Nuri Korman sülüs; İsmail Hakkı Altunbezer celî sülüs ve tuğra; Hulusi Yazgan ta’lik; Ferit Bey divânî ve celî divânî; Kenan Bey kûfi; Necmettin Okyay ebru ve ahar olarak sıralanabilir. Bu mekteb’de ders görmüş öğrencilerden Süheyl Ünver, Mustafa Halim Özyazıcı, Macit Ayrıl, Hamid Aytaç, ve Neyzen Sami Bey gibi şahsiyetler Cumhuriyet Dönemine damga vurmuş önemli hat sanatkarlarından⁶². Hattat Hamid Aytaç’ın talebeleri M. Uğur Derman, Hüseyin Kutlu, Hasan Çelebi, Savaş Çevik ve Hüseyin Öksüz ve icazetli günümüz hattatları hocalarının yolundan devam edip günümüzdeki çoğu öğrenciye hat sanatını öğretmekte ve bu sanatın gelişerek devam etmesine katkı sağlamaktadırlar.

⁶¹ M. Serin, **Hat Sanatı...**, s. 158-162; M. U. Derman, **Türk Hat San’atından...**, s. 546-563

⁶² Fatih Özkafa, “Cumhuriyet Dönemi’nde Türk Hat Sanatı”, **Hat ve Tezhip Sanatı**, (Ed. A. R. Özcan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2015, s. 159-179; G. Mesara, “A. Süheyl Ünver’in Medresetü’l Hattatîn Yılları ve Ötesi”, **Antik&Dekor**, S. 17, İstanbul, 1992, s. 60-64; İ. Ateş, “Vakıf Hattat Okulu”, **Vakıflar Dergisi**, S. 22, Ankara, 1991, s. 16-22.

3.3. Hat Sanatında Yazı Çeşitleri

Fotoğraf 4: Hutut-ı Mütenevvia Levhası.

Tüm yazı çeşitlerinin bir arada bulunduğu Hutut-ı mütenevvia levhası Fotoğraf 4'de görülmektedir. Bu yazı çeşitlerinin sırası ile açıklaması aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Kûfi

İlk İslam yazısı olup geliştirildiği Kûfe şehrine nispetle “kûfi” ismini almıştır. İslam’ın doğuşundan itibaren özellikle mushaf kitabesinde, İslam yazılarında ve mimari eserlerde çokça kullanılmıştır⁶³. Yazıldığı yere ve yapısına göre çeşitlere ayrılmıştır. Yapılarına göre şu şekilde sıralanabilir:

3.3.1.1. Basit Kûfi

İslam’ın ilk yıllarında kullanılan kûfi çeşididir. Süsleme yer almamakla birlikte satır yazısı olarak sade ve düz bir şekildedir. Yazıda noktalama işaretleri kullanılmamıştır.

3.3.1.2. Yapraklı Kûfi

Harf yapılarından kıvrıl dalların bulunduğu kûfi çeşididir. Harflerin başlangıcında ya da bitişinde ağaç yaprakları gibi süslemeler mevcuttur.

3.3.1.3. Zemini Süslü Kûfi

Yazı zemininde süslemelerin bulunduğu kûfi çeşididir. Harf arasında boşlukları tamamlamak amacı ile kullanılır.

3.3.1.4. Geometrik Kûfi

Dik ve keskin çizgileri içerisinde barındıran kûfi çeşididir.

Yazıldığı bölgelere göre de kûfi yazısı Meşrik Kûfisi, Mağrip (Kuzey Afrika) Kûfisi ve Kayravan kûfisi gibi isimler almıştır⁶⁴.

⁶³ A. Alparslan, “İslam Yazı Çeşitleri: 1 Kûfi”, *Sanat Dünyamız*, S. 30, İstanbul, 1984, s. 16-19; S. Berk, *Hat San’atı...*, s. 61-62.

⁶⁴ Y. Zennûn ve M. Serin, “Kûfi”, *DİA*, C. 26, Ankara, 2002, s. 342-345.

3.3.2. Aklâm-ı Sitte

Aklâm-ı Sitte altı çeşit yazı demektir. Bu yazı çeşitleri sülüs, nesih, muhakkak, reyhânî, tevkî ve rika'dır. Bu yazılar genellikle ikili gruplar halinde kullanılmaktadır. Bu gruplar ise sülüs-nesih, muhakkak-reyhânî ve tevkî-rika'dır.

3.3.2.1. Sülüs

İslam dünyasında en eski ve en çok tanınan yazı çeşididir. Sözlük anlamı üçte bir demek olan yazıda harflerin üçte ikisi düz, üçte biri yuvarlaktır. Kalem ağzı genişliği 3 mm genişliğinde olup Ümmü'l-hutût (yazıların anası) olarak kabul edilmektedir. Sülüs yazı çeşidi nesih ile beraber mushaflarda, kıt'alarda, beyitlerin yazılmasında ve anıtsal mimaride sıkça kullanılmıştır⁶⁵.

3.3.2.2. Nesih

Sülüs ile beraber en çok kullanılan yazı çeşididir. Sözlük anlamı "ortadan birşeyi kaldırmak, iptal etmek" anlamına gelmektedir. Ayrıca, nüsha çoğaltmak anlamına da gelir. Nesih yazısı kûfiyi Kur'ân-ı Kerîm'in yazısı olmaktan kaldırıp, onun yerine geçmiştir. Bu sebeple nesih ismi ile anılmaktadır. Kalem kalınlığı 1 mm kadardır. Nesih yazısı sülüs yazısının tüm kaidelerine bağlı olmayıp sülüsü andıran niteliktedir. İslam aleminde kitap yazısı olarak okunması ve yazılmasındaki kolaylık sebebiyle nesih yazısı Kur'ân-ı Kerîm'in ve kitapların yazımında sıkça kullanılmıştır⁶⁶.

3.3.2.3. Muhakkak

Sözlük anlamı "tahkik olunmuş, doğruluğu kanıtlanmış" anlamına gelmektedir. Muhakkak kalem kalınlığı sülüs kalem kalınlığı kadar olup harfleri sülüs harflerine göre daha büyük ve satır üzerine yayılma alanı daha geniştir. Levhalarda, mimari eserlerde ve büyük boy Kur'an-ı Kerîmlerin yazılmasında sıkça kullanılmıştır⁶⁷.

⁶⁵ A. Alparslan, "İslam Yazı Çeşitleri: 3 Celi Sülüs", *Sanat Dünyamız*, S. 33, İstanbul, 1985, s. 27-35.

⁶⁶ M. Serin, *Hat Sanatımız*, s. 76.

⁶⁷ M. Serin, *Hat Sanatımız*, s. 82.

3.3.2.4. Tevkî

Sülüs yazısının kurallarına bağlıdır. Alamet, nişan, ferman ve tuğralara denir. Tevkî hattı daha çok padişaha ait resmi belgelerde kullanılmıştır. Sülüse göre harf boyları daha kısa ve çanaklı harfler daha kıvrak ve küçüktür. Kalem kalınlığı sülüse yakındır⁶⁸. Tevkî hattının en belirgin özelliği birleşmeyen elif, re ve vav gibi harfler birbirleriyle birleşebilmesidir. Resmi yazışmalarda kullanıldığından tevkî denilmiştir⁶⁹.

3.3.2.5. Reyhânî

Harf şekillerinin birçoğu reyhan çiçeğine benzetildiğinden bu ismi almıştır⁷⁰. Muhakkak kurallarına bağlı olup onun karakterindedir. Kalem kalınlığı nesih kadar olup ince ve küçük yazılmaktadır. Harfleri nesih yazıya nisbetle daha büyük ve geniştir. Mushaf yazmada ve kitap yazımında sıkça kullanılmıştır⁷¹.

3.3.2.6. Rika

Tevkî yazısının daha küçük ve ince kalemle yazılan hali olup tevkî hattının kurallarına bağlıdır. Harflerin birbirine bitişik olması, kolay ve hızlı yazılabilmesinden dolayı mektup ve hikayelerin yazılmasında kullanılmıştır. Kur'an sayfalarının son dua sayfasında ve icazetname yazılarının yazılmasında kullanıldığından icaze veya hatt-ı icaze denilmiştir⁷².

3.3.3. Diğer Yazı Çeşitleri

Kûfî ve Aklâm-ı sitte dışında kalan yazı çeşitleri ise sırası ile aşağıda verilmiştir.

3.3.3.1. Ta'lik

Sözlük anlamı “bir şeyi diğer bir şeye geçirip asma” manasına gelmektedir. Kalem kalınlığı sülüs kadar olup “ bütun harfleri müdevverdir” diye tanımlanan, her harfin yuvarlağımsı olduğu düz harfin olmadığı yazı çeşididir. İrisine celî ta'lik

⁶⁸ M. Serin, **Hat Sanatımız**, s. 83.

⁶⁹ A. Alparslan, **Osmanlı...**, s. 21.

⁷⁰ A. Alparslan, **Osmanlı...**, s. 21.

⁷¹ M. Serin, **Hat Sanatımız**, s. 82.

⁷² A. Alparslan, **Osmanlı...**, s. 22.

denilmektedir. Sülüs ve kûfî hattının kaynaşmasından meydana gelmiştir. Çanaklı harfler derinleşmiş ve küçülmüş, eliflerin zülfeleri atılmış, harflerin boyları kısalmış ve bazı harflerin gözleri kapatılmıştır. Harflerin kalem hareketi arttırılmıştır⁷³. Ta'lik hattının ne zaman ve nerede kim tarafından geliştirildiği kesin olarak bilinmemektedir. İranlı hattatlar tarafından keşfedildiği, Türk hattatların ise bu yazıyı zirveye çıkardığı bilinmektedir. Mimari eserlerin kitabelerinde Türkçe ve Farsça metinlerin yazılmasında celî ta'lik hattı tercih edilmiştir⁷⁴.

3.3.3.2. Divânî – Celî Divânî

Osmanlı Devleti'nin resmi yazısı olup, padişaha ait resmi belgelerde ve devletin resmi yazışmalarında kullanıldığından dolayı divana mensup anlamında "divânî" adı verilmiştir⁷⁵. Celî divânî, divânî irisi manasında kullanılsa da divânî hattının gelişmiş halidir. Harfler celî divânîde daha süslü ve kıvrımlıdır. İstifleri çok grift bir görünüme sahip olup harfler birbirini kesebilir ve birbiri üstünden geçebilmektedir. Divânîye göre daha geniş bir kalem ile yazılmaktadır. Harfler arası hiç boşluk bırakılmadan hareke ve tezyini işaretlerle doldurulur. XVI. asır hattatlarından Tâcüddin'in bu yazının gelişiminde büyük katkısı olmuştur⁷⁶.

3.3.3.3. Rik'a

Osmanlı Türk hattatlarının icadı olan rik'a günlük yazışmalarda kullanılır ve kalem kalınlığı 1mm'dir. Hızlı ve kolay yazabilme neticesinde Osmanlılar'da günlük hayatta sıkça kullanılmıştır. Harf bünyeleri basitleştirilmiş sin ve şın harflerinin dişleri yok edilip fe, kaf, vav ve mim harflerinin başları küçültülmüş olup kolay ve süratli yazılmasını sağlamıştır⁷⁷.

3.4. Hat Sanatında Kullanılan Alet ve Malzemeler

Hat sanatında güzel eserlerin meydana gelmesi için yaratıcı güç, gayret ve zekanın yanında tekniğin de önemli bir yeri vardır. Bu tekniği sağlamak için yazıda

⁷³ M. U. Derman, **Türk Hat San'atından..**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2017. s. 46.

⁷⁴ M. Serin, **Hat Sanatımız**, s. 318.

⁷⁵ M. U. Derman, **Türk Hat San'atından..**, s. 47.

⁷⁶ A. Alparslan, "İslam Yazı Çeşitleri: 5 Divani, Celi Divani", **Sanat Dünyamız**, S. 35, İstanbul, 1986, s. 36-43.

⁷⁷ M. Serin, **Hat Sanatımız**, s. 276.

kullanılan alet ve malzemelerin özenle seçilmiş olması güzel bir hat eserinin ortaya çıkmasına tesir etmektedir. Yazıda kullanılan başlıca alet ve malzemeler şöyledir.

3.4.1. Kalem

Yazıdaki en önemli alet yontulmuş kamıştır. Çok eski zamanlardan itibaren kamışın her türlü yazıda kullanıldığı bilinmektedir. Kamışın haricinde hayvan tüyleri, madeni uçlu kalemler ve demir kalemler de yazı yazmak için kullanılmış olmasına rağmen hattatlar tarafından kıvraklık ve esneklik elde edilemediğinden bu kalemler çok rağbet görmemiştir. Hat sanatında yazma aleti olarak ince yazılar için kamış kalem, biraz iri hatlar için bambu ya da kargı kalemi, daha da celî yazılar içinse, tahtadan yapılma ağaç kalemler kullanılır. Mushaf-ı Şerif'lerin yazımında, uçlarının uzun bir süre bozulmamasından dolayı Cava kalemi sıkça kullanılmıştır.⁷⁸

3.4.2. Kalemıraş

Farsça bir kelime olup kalem ve tıraş kelimelerinden türemiştir. Kalemi tıraş etme, yontup, tıraşlayıp kesecek aletin adıdır. Kalemıraş, hattatın kamış kalemini açtığı uzun saplı özel bir bıçaktır. Ufağı, büyüğü, incesi, kalını, uzun, kısası, sadesi, süslüsü, pek çok çeşidi vardır⁷⁹.

3.4.3. Makta

Arapçada “bir şeyi kesmek” manasında kullanılır. Makta üzerinde kamış kalemin ucu kesilen kemikten yassıca aletin adıdır. Makta; fildişi kemik, sedef, abanoz gibi malzemelerden yapılmaktadır⁸⁰.

3.4.4. Hokka

İçerisine mürekkep konulan, kalem sokulup, yeteri kadar miktarda mürekkep almak için kullanılan kabın adıdır. Divit adıyla da bilinir. Topraktan, cevizden, abanozdan, zeytin ve kuka ağacından porselen, pirinç, gümüş ve altın gibi madenlerden yapılmaktadır⁸¹.

⁷⁸ M. U. Derman, “Kalem”, **DİA**, C. 24, İstanbul, 2001, s. 245-247.

⁷⁹ M. U. Derman, “Kalemıraşlar”, **P Sanat Kültür Antika**, S.11, 1988, s. 128-131.

⁸⁰ M. U. Derman, “Makta”, **DİA**, C. 27, Ankara, 2003, s. 454.

⁸¹ M. U. Derman, “Hokka”, **DİA**, C. 18, İstanbul, 1998 s. 216-218.

3.4.5. Lika

Mürekkep hokkasının içine konulan ham ipeğin adıdır. Lika, kalemin mürekkebi belirli bir kıvamda almasını ve kalemin ucunun hokka içine çarpıp bozulmasına da mani olmaktadır. Kolay kolay çürümediği için ham ipek tercih edilmiştir. Didiklenip kabartılarak hokka kabının içine konur ve üzerine mürekkep ilave edilir.

3.4.6. Mürekkep

Yazı yazmak için kullanılan ana malzemedir. Mürekkep denildiği zaman akla ilk gelen siyah is mürekkeptir. Mürekkebin iyisini anlamak için, yazarken kolay akması, pis kokusu olmaması ve kuruduğu zaman rengini muhafaza etmesi gerekmektedir. Lal lâl, zırnık, altın, beyaz ve çini mürekkep çeşitleri vardır⁸².

3.4.7. Kâğıt

Hattatların kullandığı malzemelerden en önemlilerindendir. Kağıt ham şekliyle kullanılmadığından kâğıtlara nişasta ve yumurta ahârı uygulanmaktadır. Ahâr yazı için kullanılacak kağıdın yüzeyine sürülen özel bir karışımdır. Kağıda parlaklık, düzgünlük ve dayanıklılık verir. Yazı hatalarının kolayca silinip giderilmesine yardımcı olur.

3.4.8. Mühre

Aharlanmamış kâğıtların üzerindeki pürüzleri gidererek veya aharlı kâğıtları kaygan hale getirerek kalemin kolay kaymasını sağlamak ve yazılan yazıları ve sürülmüş olan altın yıldızları parlatmak için kullanılan temel hat malzemelerindendir.

3.4.9. Makas

Hattatlar tarafından makas ince kâğıtları pürüzsüz kesmek için kullanılmaktadır. Kalın kâğıtlarda ise mücellid veya saraç makasları kullanılmaktadır⁸³.

---

⁸² M. U. Derman, "Mürekkep", **DİA**, C. 32, İstanbul, 2006, s. 46-47.

⁸³ M. U. Derman, "Kağıt Makaslar", **P Sanat Kültür Antika**, S.10, İstanbul, 1998, s. 112-115.

3.4.10. Altlık

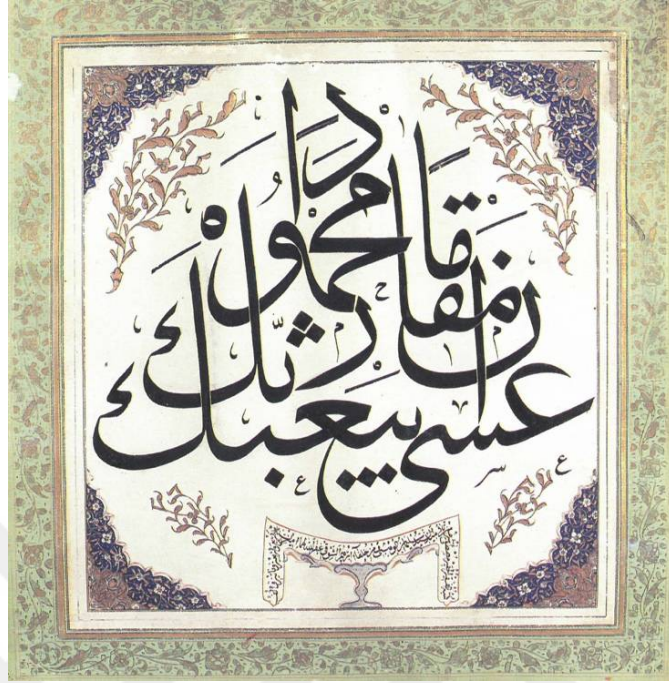
Yazı yazarken kâğıdı buruşturmamak, kalemi yürütürken ele akıcı bir dayanma noktası sağlamak ve bu sayede rahatlık ve kolaylık içinde yazmak için kullanılır. Altlığın yumuşak, sert, ağır ve pek hafif olmayanı tercih edilir.

3.4.11. Mıstar

Kâğıda satır çizmeye mahsus bir alettir. Yazı yazılacak kâğıda cetvel ve kurşun kalem yardımıyla belirli aralıklarla satırlar çizmek ve sahifeler arasında tam ahenki sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Hilye mıstarı ve kıt'a mıstarı gibi çeşitleri vardır.

4. KOYUNOĞLU MÜZESİNDEKİ HAT LEVHALARI

Fotoğraf 5: Mustafa Şerif'in Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 1.

Envanter no: 14272 / 1200.

Levhanın Ölçüleri: 52 x 50 cm.

Tarih: H. 1244 / M. 1828.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattatı: Mustafa Şerif.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin cetvel kısmındaki dökülmeler dışında, yazı kısmında herhangi bir tahribat görülmemektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا

Okunuşu: Asâ en yeb'aseke rabbuke makâmen mahmûden (İsrâ Sûresi 79.

Ayet).

Anlamı: “Rabbin seni Makam-ı Mahmud'a ulaştırısın.”⁸⁴

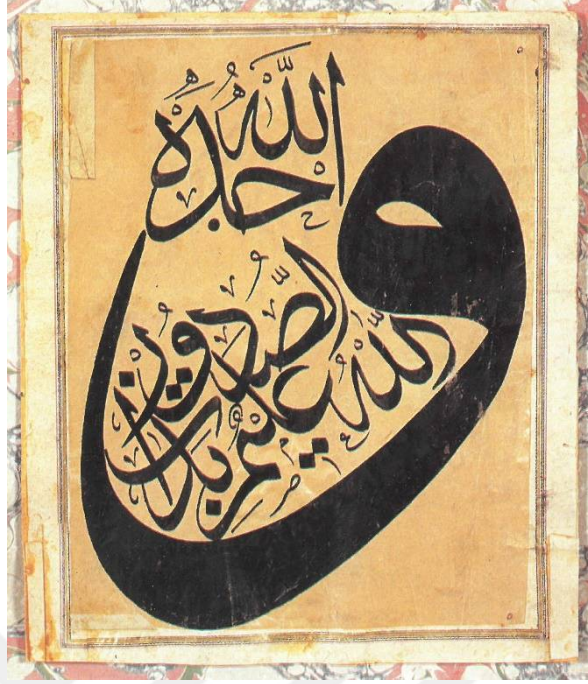
Ketebe: Ketebehû El-Fâkir El-Hâkir Mustafa Şerif Es-Seyyid Süleyman Vehbi Min Hulefâ-yı İbrahim Eş-Şevki Gafarallahû Lehûma Amin. El-Erbaa Ve Erbeîn Ve Mieteyn Ve Elf Sene 1244.

Eserin Tanımı: Ayet-i Kerim’e yazılı olan eser istif özelliği olarak aşağıdan yukarıya doğru okunmaktadır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası metnin alt kısmında yazının kürsisi şeklinde istif edilmiş olup hatt-ı icaze ile yazılmıştır. Eserin köşebentlerinde klasik tezhip, kenar pervazında ise hatayi grubu motifler altın ile işlenmiştir. Eserin iç pervazında ise sade formda yaprak motifleri görülmektedir.

Değerlendirme: Esere bir bütün olarak bakıldığında dikey ve yatay harflerin son derece dengeli bir şekilde yerleştirildiği görülmektedir. Dikey ve yatay harflerin birbiri üzerinden geçmesi eserin istifine girift bir özellik katmaktadır. Ayet metni aşağıdan yukarıya üçgen formuyla kademe kademe yükselmektedir. “Yeb’asake” ibaresi ile “rabbuke” ibaresindeki “kef” harfinin ve serenlerinin hizalı bir şekilde art arda geliyor olması istife ayrı bir güzellik katmakla birlikte istifin formunu tamamlayan bir özellik taşımaktadır. Hattat, “mahmûden” kelimesinde “mim” harfini “vav” başının alt kısımdan birleştirerek istife hem bir güzellik katmış hem de harflerin dağılımındaki denge unsuruna dikkat etmiştir. Harfler keskin olup tırnak, tirfil, mühmel işaretler ve harekeler yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olmasıyla dengeli bir dağılım göstermektedir. İstif, leke dengesi olarak gayet uyum içindedir. Harf yapıları celî yazı karakterine uygundur. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

---

⁸⁴ Kur’ân-ı Kerîm Meâli, s. 289.

Fotoğraf 6: Anonim Celî Sülüs Levha.

Katalog no: 2.

Envanter no:14278 / 1267.

Levhanın Ölçüleri: 51 x 47 cm.

Tarih: Eser 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin zemin kağıdında yer yer kırılma, cetvel kısmında lekeler, yazı kısmında ise “vav” harfinin baş kısmı mürekkebinde hafif dökülmeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı açık kahve renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

الله وحده / والله عليهم بذات الصدور

Okunuşu: Yazının üst kısmında “Allahü vahdehu”, çanak kısmına ise Ayet-i Kerime “Vallâhu alîmun Bizâti’s-südûr” (Tegâbun Suresi 4. Ayet).

Anlamı: “Allah birdir” ve “Allah, göğüslerin özünü (kalplerde olanı) hakkıyla bilendir.”⁸⁵

Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Celî bir mukavver “vav” harfi üzerine ve çanak kısmına iki ayrı ibare istif edilmiştir. Yazının etrafında nefes payı bırakılmadan altın ve kırmızı renkli cetvel ile çerçevelemiştir. Levhanın kenar pervazında ebru yapıştırılmıştır.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Eser istif özelliği olarak dikkat çekmektedir. Celî şekilde yazılan “vav” harfinde kalem hareketlerinin görülmesi eserin istifine ayrı bir ahenk sağlamaktadır. Esere bir bütün olarak bakıldığında dikey ve yatay harflerin son derece dengeli bir şekilde yerleştirildiği görülmektedir. Dikey ve yatay harfler birbiri üzerinden geçerek eserin istifine girift bir özellik katmaktadır. Harf yapıları celî sülüse uygun olup “Allahü Vahdehu” yazılı olan kısımda harfler birbirleriyle uyum içinde yerleştirilmiştir. İstif, leke dengesi olarak kendi içerisinde gayet uyumlu bir görünüme sahiptir. İsm-i Celal istifin üst kısmında yer almaktadır. “Vav” harfi’nin çanak kısmında yazılı olan “Bizâti’s-südûr” ibaresinde, harfler arasındaki mesafenin eşit olmaması ve harflerin bir düzen içerisinde yerleştirilememesinden dolayı istifte yoğunluk görülmektedir. Bu durumun sebebi hattatın çanak formunun içine tüm ibareyi yerleştirmek istemesinden kaynaklanabileceğini bize düşündürmektedir. Eserde hareke ve tezyînî işaretler yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

---

⁸⁵ Kur’ân-ı Kerîm Meâli, s.555.

Eserde yazı kağıdının sol üst köşesine farklı bir renkte dikdörtgen şerit şeklinde küçük bir kağıt yapıştırıldığı görülmektedir. Bu durum yazı kağıdında bir tamiratın olduğunu göstermektedir.

Fotoğraf 7: Anonim Sülüs - Nesih Kıt'a Formunda Levha.

Katalog no: 3.

Envanter no: 14208 / 1253.

Levhanın Ölçüleri: 32,2 x 27,9 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattatı: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmekle birlikte cetvel ve koltuk kısımlarında kırmızı mürekkep lekeleri görülmektedir. Bu durum bizlere kağıdın daha önce kullanıldığı ve silinip ikinci kez tekrar kullanıldığını göstermektedir.

Tekniği: Yazı krem renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

من وثقَ بالله أعناهُ ومن توكل
 "قال أمير المؤمنين وإمام المتقين * ليثُ الله
 الغالب علي ابن أبي طالب عليه الكرامة
 والرضوان * الإنسانُ عبيدُ الإحسانُ
 صدق ولي الله * اللهم صل وسلم على محمد واله

Okunuşu: Men vesika billahi a'anahu ve men tevekkele

"Kale emîru'l mü'minîn ve imame'l-müttekin * Leysu'llah el-Gâlib Ali bin Ebi Tâlib Aleyhi'l kerâmetü ve'r rizvân * el-insânü abidul-ihsan, sadaka veliyyu'llah * Allahümme salli ve sellim ala Muhammed ve 'âlihi".

Anlamı: Sülüs yazı çeşidi ile "Kim Allah'a güvenirse yardım görür" kelamı kibar, nesih yazı çeşidi ile de Hz. Ali (r.a.)'nin "İnsan, iyiliğin kölesidir" sözü yazılmıştır.

Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Eser klasik sülüs-nesih kıt'a formunda olup cetvel ile sınırları belirlenmiştir. Koltuk kısımlarında tezhip yapılmak üzere boş bırakılmış, ancak boş kalmıştır. Levhanın etrafına altın ve renkli cetvel çekilmiştir. Kenar pervazına ebru yapıştırılmıştır.

Değerlendirme Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Klasik kıt'a formundaki eserin sülüs satırındaki harflerin satıra oturması çok muntazam görünmemektedir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmış olup yer yer harflerde mürekkebin solduğu kısımlar görülmektedir. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Sülüs ve nesih satırlarına dikkatlice bakıldığında tashih yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Sülüs satırında tırnak ve tırfıl işaretleri görülmemektedir. Metin içerisinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup hareketler satır düzenine dikkat edilmeksizin yerleştirilmiştir. İstif yoğun olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde paralellik ve uyum vardır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Yazı kağıdında, sol koltuk kısmında siyah is mürekkebi ile bir yazı izi görülmekte ve bu durum kağıdın başka bir yazı yazılıp silindikten sonra ikinci kez kullanıldığını göstermektedir. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir.

Fotoğraf 8: Şefik Bey'in Sülüs-Nesih Meşk Murakkası.

Katalog no: 4.

Envanter no: 14277 / 1247.

Levhannın Ölçüleri: 44 x 50 cm.

Tarih: H. 1271 / M. 1855.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattatı: Şefik Bey.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde fazla bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı koyu kahve renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

رَبِّ يَسِّرْ وَلَا تَعَسِّرْ رَبِّ تَمِّمْ بِالْخَيْرِ وَبِهِ الْعَوْنُ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِهِ تَقْتِي
أَبْج ح د ز ر س ش ص ط ع ف
أبج د ر ز س ص ض ط ظ ع ف ق ك ل م ن و ه هه ل لا ي ي
ف ق ك ل م ن و ه هه ل لا ي ي

Okunuşu: Sülüs ile “Rabbi yessir velâ tuassir rabbi temmim bi’l-hayr, ve bihi'l-avni” nesih ile “Bismillâhirrahmânirrahîm ve bihi sigaty”, satır aralarında ise sülüs ve nesih hattı ile hurufat meşki.

Anlamı: Ey rabbim! İşimi kolaylaştır, zorlaştırma ve hayırlı bir sonuca erdir. Rahman ve Rahim Olan Allah’ın Adı ile güvenim Ona’dır.

Ketebe: Bende-i Ali- Aba Mehmet Şefik Pür Hata.

Eserin Tanımı: Meşk murakkasından bir sahifedir. Eser 5 satırdan oluşmaktadır. Satırların üçü sülüs yazı ile “Rabbi yessir” ve “Hurufat Meşki” kıta’a formunda tertip edilmiş olup sülüs satır aralarında nesih yazı ile “besmele-i şerif” ve “hurufat meşki” yazılıdır. Ketebe kaydı metnin sol alt köşesinde satır şeklinde hatt-ı icaze ile yazılmıştır. Pembe renkli iç pervaz kısmının altına işlenmiş sade formda süslemeler vardır. Koltuk kısımlarında klasik formda yaprak ve hatayi motifler görülür. Levhanın kenar pervazına siyah renkli bir kağıt yapıştırılmıştır.

Değerlendirme: Meşke başlarken “Rabbi yessir” duası ile başlamak hat sanatının bir geleneğidir. Sülüs ile yazılan “Rabbi yessir” duası ve “hurufat meşkinin” satıra oturması, harflerin olgunluğu ve birbirleriyle uyumu ölçülü olup sülüs yazı özelliklerine uygundur. Nesih yazı ile yazılan “Besmele-i Şerif” de ince kalem kullanılmıştır. Sülüs hurufat meşkinin alt satırında daha ince bir kalem ile nesihten aynı hurufat tekrar yazılmıştır. Metin içerisinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretler yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. İstif, gayet dengelidir. Harflerde boy ve satır nizamı açısından birbirleriyle uyumludur.. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 9: Sami Efendi'nin Celî Sülûs Levhası.

Katalog no: 5.

Envanter no: 14257 / 1205.

Levhanın Ölçüleri: 100 x 58 cm.

Tarih: H.1325 / M. 1907-1908

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülûs.

Hattat: Sami Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı sarı renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

الله هو / لا إله إلا الله محمد رسول

Okunuşu: Lâ ilâhe illallâh, Muhammedün Resûlüllah. / Allah hu.

Anlamı: Allah hu / Allah'tan başka İlah yoktur. Hazreti Muhammed (s.a.v.) Allah'ın Peygamberidir.

Ketebe: Ketebehû Sami.

Eserin Tanımı: Kelime-i Tevhid yazılı olan Sami Efendi'nin levhası pek çok hattat tarafından takliden yazılmıştır. Günümüzde de halen takliden yazılmaya devam etmektedir. Eserin etrafına altın ile cetvel çekilmiştir.

Levhanın kenar pervazında ise rokoko süsleme köşelerde ve uzun tarafın ortasında yer almaktadır. Eserin yazı kağıdı üzerinde üst köşeleri buket formunda desen altın ile işlenmiştir. Ketebe kaydı olan hattatın imzası metnin sol alt köşesinde yer almaktadır.

Değerlendirme: Sami Efendi'nin bu eserinde tarih kaydı bulunmamaktadır. Ancak Sami Efendi'nin bir çok kez yazdığı kelime-i tevhid eserleri incelendiğinde H.1325 / M. 1907-1908 tarihi bulunduğundan bu eseri de aynı tarihler olarak tarihlendirebiliriz. Celî sülüs ile yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istif olup Sami Efendi'nin sanat kudretini göstermektedir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey satır istifi olan eserde harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. “Allah Hu” yazısı satır istifin tam ortasında ve üst kısmında yer almaktadır. Harfler celî yazı karakterindedir. Eser akıcı bir istife sahiptir. Metin içerisinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretler yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup, dengeli bir dağılım göstermektedir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 10: Yûsufü'l Mevlevî'nin Sülüs İcaze Kıt'a Formunda Levhası.

Katalog no: 6.

Envanter no: 14245 / 1207.

Levhanın Ölçüleri: 28,8 x 33,2 cm.

Tarih: H. 1202 / M. 1788.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs icaze.

Hattat: Yûsufü'l Mevlevî.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat görülmemektedir.

Tekniği: Yazı krem renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

كفى بخشية الله علماً و

قال أمير المؤمنين و إمام المتقين ليث الله الغالب علي بن أبي طالب
عليه الكرامة والرضوان مجلس العلم روضة يوسف المولوي

وكفى بالآغترار بالله جهلاً

(سنة 1202)

Okunuşu: Kefa bi haşyetillahi ilmen ve
 âle emiru'l-mu'minîn ve imamül müttekin leysu'llah el gâlib Ali bin Ebi
 Talib

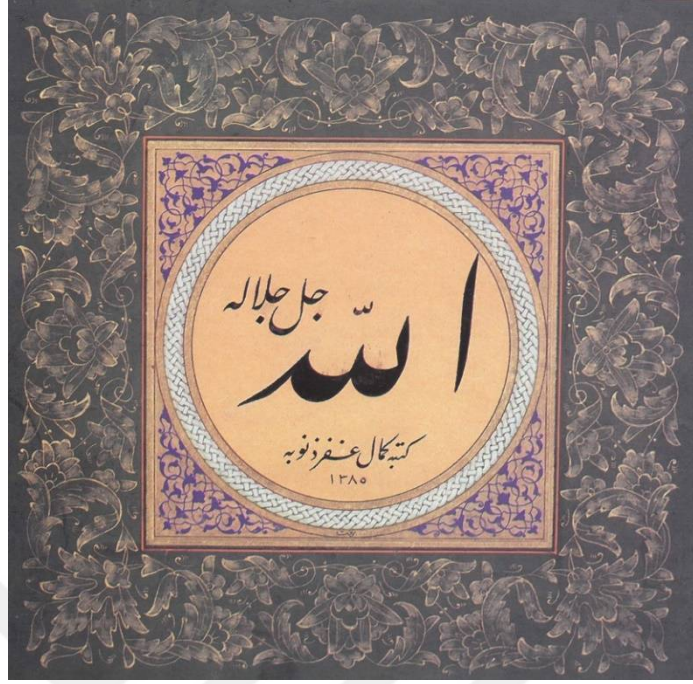
aleyhi'l kerâmetu ve'r-ridvân meclisu'l-ilmi ravzatu Yûsufu'l-Mevlevî
 Ve kefa bi'l-iğtirar bihi cehlen
 (sene 1202).

Anlamı: Levhada sülüs yazı ile “ilmin fazileti, cehaletin kötülüğü” kelam-ı
 kibâr ve ilim meclisinin övüldüğü iki satırlık hattı icaze metni bulunmaktadır.

Ketebe: Yûsufü'l Mevlevî.

Eserin Tanımı: İki farklı ibarenin yazılı olduğu levha satır olarak istif
 edilmiştir. Üst ve alt satırları sülüs, orta kısımlarında da 2 satırlık hatt-ı icaze ile
 yazılmıştır. Yazının zemin kağıdı üzerinde yer yer nebatî tarzdaki sade bezemeler
 görülmektedir. Yazı satırlarını sınırlayan altın ve iki renk ile cetvelin dışında zeref-şân
 yapılmıştır. Levhada hatt-ı icaze ile yazılan ibarenin devamında ketebe kaydını olarak
 hattatın ismi yazılıdır.

Değerlendirme: Eserde sülüs ve hatt-ı icaze beraber kullanılmıştır. Satır istifi
 olan eserde istif yapılırken satır çizgisine dikkat edilmiştir. Sülüs satırında tırnak ve
 tirfil işaretleri görülmemektedir. Metin içerisinde kullanılan hareke kalemi metin
 kaleminin üçte biri kadardır. Harekeler satır düzenine dikkat edilmeksizin
 yerleştirilmiştir. İstif olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey
 harfler birbirleriyle ahenklidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp
 kâidelerine göre yazılmıştır. Hatt-ı icaze ile yazılan kısım daha ince bir kalem ile
 yazılmıştır. Eseri çok yakından incelediğimizde sülüs satırlarında harflerin bazı
 kısımlarında kalem hareketlerinin tam çıkmadığını ve yer yer harflerin kalınlıklarının
 birbirine eşit olmadığı görülmektedir. Eserde tashih ve tahrir işlemleri
 yapılmadığından dolayı harfler kalemden çıktığı şekilde kaldığı görülmektedir.

Fotoğraf 11: Kemal Batanay'ın Celî Ta'lik Levhası.

Katalog no: 7.

Envanter no: 9971 / 1208.

Levhanın Ölçüleri: 41,6 x 42 cm.

Tarih: H.1385 / M. 1965.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî ta'lik.

Hattat: Kemal Batanay.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat durumu söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı açık kahve renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

الله / جل جلاله

Okunuşu: Allah / Celle Celâluhû

Anlamı: İsm-i Celal / Onun şanı ne yücedir.

Ketebe: Ketebehû Kemal Gufira Zunûbehu.

Eserin Tanımı: Ta'lik ile yazılan levha hemen hemen her hattat tarafından yazılan bir istiftir. Levhanın formu iç içe iki kare formun içinde dairevî bir zemine yazılmıştır. Yalınlığı ile nadide eserler arasında sayılabilecek bir levhadır. Ketebe kaydı olan imza metni ince bir kalem ile yazının alt kısmında satır çizgisi üzerinde yer almaktadır. İmza metninin altında tarih kaydı bulunmaktadır. Yazının ara suyunda zencerek, köşeliklerde rumi motifler vardır. Kenar pervazında halkarî tekniğinde hatayî uslubunda motifler tezyin edilmiştir. Levhanın müzehhibesi Rikkat Kunt'tur.

Değerlendirme: Esere bir bütün olarak bakıldığında kendi içerisinde ahenkli ve sade görünümlü bir levha olma özelliği taşımaktadır. Levhada üç farklı kalınlıkta kalem kullanılmıştır. Celî ta'lik ile yazılmış olan "lafzatullah" en yalın haliyle dikkat çekmektedir. "He" harfinin üzerinde "celle celâluhû" ibaresi daha ince bir kalem ile yazılmıştır. "Lafzatullah"ın alt kısmında hattatın imza metni ve onun altında da tarih kaydı bulunmaktadır. Yazıya genel olarak bakıldığında terkip ve tenasüp ilkelerinin uygulandığı görülmektedir. Ta'lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Eserde "lafzatullah" ibaresinin üst kısmında metin kaleminden daha ince bir kalem ile bir adet şedde görülmektedir. Eserin yazı kısmında sadelik ön plana çıkarılmıştır. Fakat müzehibe Rikkat Kunt ile eserin sade görünümü tamamlayıcı hoş bir süsleme ile eser estetik açıdan tamamlanmıştır.

Fotoğraf 12: Süleyman Vehbî El-Kâdiri El-Eşrefî'nin Celi Sülüs Levhası.

Katalog no: 8.

Envanter no: 14229 / 1217.

Levhanın Ölçüleri: 42 x 35 cm.

Tarih: H. 1345 / M. 1926.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça

Yazı Çeşidi: Celi sülüs.

Hattat: Süleyman Vehbî El-Kâdiri El-Eşrefî.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yazı kağıdında yırtılmalar, kağıdın renginde solmalar vardır. Ayrıca, mürekkebin dağıldığı yerler görülmektedir.

Tekniği: Yazı koyu sarı renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

يا حضرت السيد عبد القادر كيلانى قدس الله سره العالى

Okunuşu: Ya Hazret-i Seyyid Abdülkadir Geylani, kaddesallahü sırrahü'l-âli

Anlamı: Efendi Seyyid Abdülkadir Geylani, Allah onun ruhunu temizlesin, arındırsın, katına yaklaştırsın cennetine koysun ilahi harimine alsın.

Ketebe: Bende-i Al-i Âbâveş Şeyhend Süleyman ve Subti El-Kadiri El-Eşrefi, Sene 1345.

Eserin Tanımı: Süleyman Vehbî El-Kâdiri El-Eşrefi Efendi bu eserinde evliya-ı kiramdan Abdül Kadir Geylânî ismini aşağıdan yukarıya doğru celî sülüs hattı ile istiflemiştir. Seyyid kelimesinin “dal” kasesinde “Kaddesallahü Sırrahü'l-Âli” ibaresi vardır. Eserde “te” harfi altında bulunan imza satırında “şeyh” ve “seyyid” kelimeleri birlikte kullanılmıştır. Levhanın etrafında nefes payı bırakılmadan ince bir cetvel çekilmiştir. Eserin üst köşeliklerine işlenen gül motifinin bazı kısımlarında solmalar görülmektedir. Bunun dışında herhangi bir süslemesi yoktur.

Değerlendirme: Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler ahenkli bir şekilde yerleştirilmiştir. “Te” harfi dikdörtgen formu oluşturmak maksadıyla keşideli olarak yazılmıştır. “Te” harfinin üstünde “sin” harfine de keşide verilmiş olup istifte bir ahenk sağlanmıştır. Eser istif özelliği olarak aşağıdan yukarıya okunmaktadır. Harfler okuma sırasına göre dizilerek bir uyum sağlanmıştır. Eserde hareke ve tezyînî işaretler kullanılmıştır. Metin içerisinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde harekeler fazla görülmemekte beraber var olan harekelerin metne yerleştirilmesiyle metne akıcılık ve uyum kazandırılmıştır. Hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. İstif gayet dengelidir. Harflerin noktaları yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yok denilecek kadar azdır. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 13: Seyyid Mehmed Nazif'in Celî Ta'lik Levhası.

Katalog no: 9.

Envanter no: 14175 / 1199.

Levhanın Ölçüleri: 38, 5 x 37,5 cm.

Tarih: H.1325-1331/ M.1907-1913

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî ta'lik.

Hattat: Seyyid Mehmed Nazif.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin yazı kağıdında yer yer yırtılmalar, mürekkebinde akmalar ve yazı zemininde lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı koyu kahve renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

يا حضرت الشيخ أحمد عز الدين أشرف زاده قُدس سرّه

Okunuşu: Ya Hazret-i Eş-Şeyh Ahmed İzzeddin Eşref Zade, kuddise sirruhu.

Anlamı: Efendi Eş-Şeyh Ahmed İzzeddin Eşref Zade, Allah onun ruhunu temizlesin, arındırsın, katına yaklaştırsın cennetine koysun ilahi harimine alsın.

Ketebe: Sevvedehû Seyyid El -Hâc Mehmet Nazîf.

Eserin Tanımı: Kareye yakın bir forma sahip levhada Seyyid Mehmed Nazif bu eserinde, evliya-ı kiramdan Ahmet İzzeddin Eşref Zâde'nin ismini aşağıdan yukarıya doğru celî sülûs hattı ile istiflemiştir. Ketebe kaydı olan Hattatın imzası “te” keşidesinin altında ters üçgen formda istif edilmiştir. Yazının üst köşeliklerinde ve alt boşluklarında sade formda çiçek motifleri yapılmıştır. Levhanın etrafına altından kalın bir cetvel çekilmiş, iç pervazı boş bırakılmış, kenar pervazında ise zeref-şan (serpme altın) yapılmıştır.

Değerlendirme: Mehmed Nazif Efendi'nin levhasında tarih kaydı bulunmamaktadır. Ancak Nazif Efendi 1907 yılında altmış yaşından sonra Sami Efendi'den ta'lik icâzeti almıştır. 1913 yılında vefat eden Nazif Efendi, icâzeti ile vefat yılları arasında bu levhayı yazdığı söylenebilir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahip olduğu görülmektedir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Eserde üçgenimsi kaideden tepeye doğru kelimeler istiflenmiştir. “Te”, “şın” ve “mim” harflerine verilen keşidelerin (uzatılmış) üst üste getirilmesiyle eserin alt kısmında bir akıcılık kazandırmıştır. Ayrıca eserde eliflerin üst üste dizilmiş olmasında istife ayrı bir güzellik katmıştır. “Kuddise Sirruh” eserin en üst kısmına ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin diğer bir istif özelliği ise yazının eksenini sağa doğru kaymıştır. Yazı belirli bir formda ilerlememiştir. Fakat harfler bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Ta'lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Sadece harflerin noktaları bulunmaktadır. Noktalar da istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yok denilecek kadar azdır. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 14: Kâdıasker Mustafa İzzet'in Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 10.

Envanter no: 14223 / 1195.

Levhanın Ölçüleri: 79,5 x 67,7 cm.

Tarih: H. 1259 / M. 1843.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattat: Kâdıasker Mustafa İzzet.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin dış kenarına yapıştırılan yeşil kağıt üzerinde yırtılmalar, mürekkebinde akmalar ve dökülmeler görülmektedir. Ayrıca yazı kağıdında da lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı kirlili krem renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

الله / جل جلاله

Okunuşu: Allah / Celle Celâluhû.

Anlamı: İsm-i Celal / Onun şanı ne yücedir.

Ketebe: Hâk-i Pây-i Evliya Seyyid İzzet Mustafa.

Eserin Tanımı: Hemen hemen her hattat tarafından yazılan istif olma özelliği göstermektedir. Hat sanatında nadide eserler arasındadır. “Lafzatullah”ın altında kırmızı mürekkep ile yazılmış imza metni bulunmaktadır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası metnin alt kısmına yer almaktadır. Levhanın ince bir cetvelinden ve köşeliklerindeki basit formdaki süslemelerinden başka tezyînâtı yoktur.

Değerlendirme: Kâdıasker Mustafa İzzet tarafından celî sülüs ile yazılmış olan “lafzatullah” celî yazı karakterini taşımaktadır. Esere bir bütün olarak bakıldığında kendi içerisinde ahenkli ve sade görünümlü bir levha olma özelliği taşımaktadır. “He” harfinin üzerinde “celle celâluhû” ibaresi daha ince bir kalem ile yazılmıştır. “Lafzatullah”ın alt kısmında kırmızı mürekkep ile hattatın imza metni ve onun altında da tarih kaydı bulunmaktadır. “Lafzatullah”ın ve “celle celâluhû” ibarelerinde hareke kullanılmıştır. Metin içerisinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 15: Şefik Bey'in Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 11.

Envanter no: 14287 / 1190.

Levhanın Ölçüleri: 47,5 x 66,5 cm.

Tarih: H. 1271 / M. 1854.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattat: Şefik Bey.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin yazı kağıdının zemininde rutubetten kaynaklanan lekeler ve yazı kağıdının renginde solmalar görülmektedir.

Tekniği: Levha lacivert renkli âharlı üzerine zer-endud (Altın sürme) tekniğiyle yazılmıştır.

Metin:

إن الله جميل يحب الجمال / صدق نبي الله

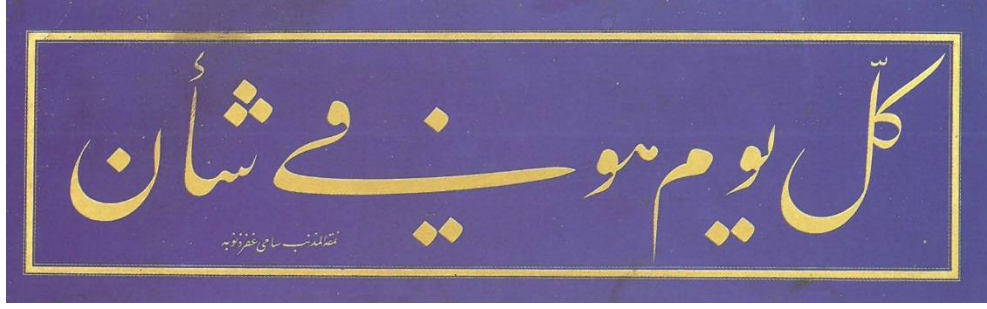
Okunuşu: İnnallâhe cemilün yuhibbu'l-cemalu / Sadaka nebiyyü'llah”
(Hadis-i Şerif).

Anlamı: Allah güzeldir, güzeli sever. / Allah doğru söyledi

Ketebe: Ketebehû Şefik.

Eserin Tanımı: Şefik Bey tarafından yazılan levha güzele verilen önemi anlatmaktadır. Levhada yer alan hadis-i şerif hat sanatında sıkça yazılan ibarelerdendir. Zer-endud tekniği ile celî sülüs yazı çeşidi olarak yazılan levha dikdörtgen formdadır. “Cemal” kelimesinin “lam” çanağı üzerinde daha ince bir kalem ile “Sadaka Nebiyyü’llah” ve altında da eserin ketebe kaydı olan Şefik Bey’in imzası bulunmaktadır. Yazı, kuzulu bir cetvel ile çerçevelemiştir. Eserin metni birçok hattat tarafından da farklı şekillerde istif edilmiştir. Levhada süsleme olarak son devrin rokoko tarzındaki buket bağlı süslemeleri çift renk altın ile yapılmıştır. Süslemenin köşe noktalarında stilize edilmiş iri çınar yaprakları ve papatya motifleri görülmektedir.

Değerlendirme: Celî sülüs ile yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istiftir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Satır olarak istif edilen metinde satır çizgisi göz önüne alınmıştır. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istife girift bir özellik kazandırmıştır. Harfler celî yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Eserde üç yerde yuvarlak nokta kullanılmıştır. Hattatın istifinde bulunan yuvarlak noktalar yazıdaki yer darlığından dolayı kullanmış olabilir. Eserde daha ince bir kalem ile “sadakanebiyyü’llah” ibaresi metnin son kısmına yazılmıştır. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 16: Sami Efendi'nin Celî Ta'lik Levhası.

Katalog no: 12.

Envanter no: 12483 / 1189.

Levhanın Ölçüleri: 47,5 x 66,5 cm.

Tarih: H. 1320-1331 / M. 1901-1902

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî ta'lik.

Hattat: Sami Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı çividi mavi renkli âharlı üzerine zer-endud (altın sürme) tekniğiyle yazılmıştır.

Metin:

كل يوم هو في شأن

Okunuşu: Külle yevmin hüve fî şe'nin (Rahmân Sûresi 29. Ayet).

Anlamı: "O, her an yeni bir ilahi tasarruftadır."⁸⁶

Ketebe: Nemegahû El Müznib Sami Gufira Zunûbehu.

Eserin Tanımı: Celî ta'lik ile yazılan levha Sami Efendi tarafından satır olarak istif edilmiştir. Ketebe kaydı olan imze metni "Fi Şe"nin altında satır istifi olarak yazılmıştır. Tarih kaydı yoktur. Celî ta'lik yazınının etrafında kuzulu cetvel dışında herhangi bir tezyînât yoktur.

⁸⁶ Kur'ân-ı Kerîm Meâli, s.531.

Değerlendirme: Sami Efendi'nin bu eserinde tarih kaydı bulunmamaktadır. Fakat eseri incelediğimizde, Sami Efendi'nin ustalık eserlerinden biri olduğu söylenebilir. 1912 yılında vefat ettiği bilinen Sami Efendi'nin bu eseri ömrünün son yıllarında yazdığı söylenebilir. Bu yüzden levhayı H. 1320-1331 / M. 1902-1912 olarak tarihlendirebiliriz. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Satır olarak istif edilen eserde istif çizgisine dikkat edilmiştir. Harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Harfler, bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Satır üzerindeki harfler celi yazı karakterine uygundur. Eserde "fi" harfinin keşideli olarak yapılması yazıda bir ahenk unsuru olarak görülmektedir. Ta'lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Sadece harflerin noktaları bulunmaktadır. Noktalar da istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 17: Şükrü Efendi'nin Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 13.

Envanter no: 14170 / 1186.

Levhanın Ölçüleri: 55 x 49,3 cm.

Tarih: 20. Yüzyıl olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattat: Şükrü Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin mürekkep kısımda yer yer dökülmeler görülmektedir.

Tekniği: Kağıt üzerine silkelenen yazının kalem işi, tekniğine benzer şekilde siyahla boyanmıştır.

Metin:

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ

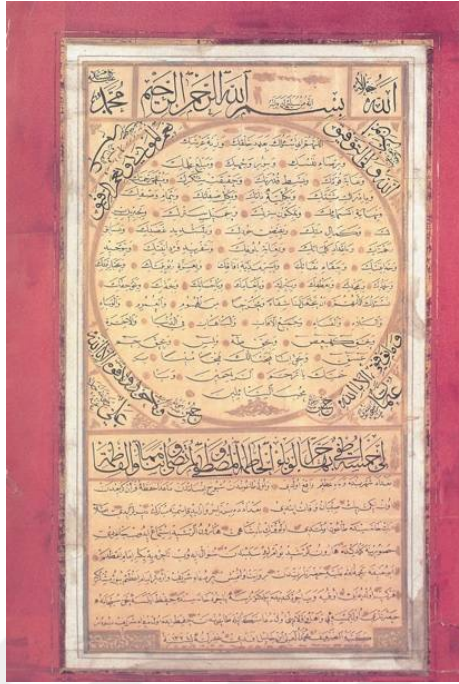
Okunuşu: Velekad ce'alnâ fi's-semâi burûcen vezeyyennâhâ li'n-nâzirîn.
(Hicr Sûresi 16. Ayet).

Anlamı: “Andolsun, biz gökte burçlar yaptık ve onu, bakanlar için süsledik.”

Ketebe: Ketebehû Şükrü.

Eserin Tanımı: Ayet-i kerime'nin istif edildiği eser Şükrü Efendi tarafından yazılmıştır. Eserde herhangi bir bezeme görülmemektedir. Ketebe kaydı olan imza metni sol alt köşede yer almaktadır. Tarih kaydı yoktur.

Değerlendirme: 20. Yüzyıl hattatlarından olan Şükrü Efendi'nin eserinde tarih kaydı bulunmamaktadır. 1964 yılında vefat eden Şükrü Efendi'nin eseri 20. Yüzyıl olarak tarihlendirilebilir. Celî sülüs ile yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istiftir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler istif içerisinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istife girift bir özellik kazandırmıştır. İstifte küplü harflerinin yan yana gelmesi, “elif” harfleri dengeli bir şekilde yerleştirilmesi ve harflerin birbiri ile uyumu eserin istif özelliğine ahenk kazandırmıştır. Harflerin kalitesi incelendiğinde dönemdeki hat seviyesinin altında olduğu söylenebilir. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretler yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Eserde beş yerde yuvarlak nokta kullanılmıştır. Hattatın istifinde bulunan yuvarlak noktalar yazıdaki yer darlığından dolayı kullanmış olabilir. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Eser yakından incelendiğinde kalemle yazılmadığı, kalıptan silkelenerek kalem işi tekniğiyle yazıldığı anlaşılmaktadır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp yönünden kendini tamamlamıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 18: M. Ali B. Hilal'in Sülüs-Nesih Hilye Formu Levhası.

Katalog no: 14.

Envanter no: 14258 / 1184

Levhanın Ölçüleri: 82,5 x 62,2 cm

Tarih: H. 1324 / M. 1906

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih hilye formu.

Hattat: Muhammed Ali B. Hilal.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin dış kağıdında lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı kahve renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi yazılmıştır.

Metin:

Başmakam:

الله جل جلاله (إنه من سليمان وإنه بسم الله الرحمن الرحيم) محمد عليه السلام

Göbek:

اللهم إني أسألك بعدد خلقك وزنة عرشك ورضاء نفسك وبنور وجهك وبمبلغ علمك وغاية قوتك، وبسط قدرتك وحقيقة شكرك، ومنتهى رحمتك، وبإدراك مشيئتك، وبكلياتك ذاتك، وبكل صفاتك، وبتمام وصفك، ونهاية أسمائك، وبمكنون سرِّك وبجميل سترِّك، وبجبريل برِّك وكمال

منك، وبفيض جودك، وبتشديد غضبك، وبسابق رحمتك، وبأعداد كلماتك، وبغاية بلوغك،
 وبتفريد فردانيتك، وبتوحيد وحدانيتك، وببقاء بقائك، وبسرمدية آفاقك، وبعزة ربوبيتك،
 وبجباريتك، وبحمدك وبمجدك، وبعطفك وببرك وبأنعامك وبإحسانك، وبحق حقك،
 نسألك اللهم أن تجعل لنا شفاءً ومخرجًا، من الهموم والغموم والوباء والبلاء والفناء وجميع
 الآفات والباهاات في الدنيا والآخرة وبحق كهيعص وبحق طه وياسين وبحق حم عسق وبحق إنا
 فتحنا لك فتحًا مبيئًا برحمتك يا أرحم الراحمين ويا مجيب السائلين.

Hilal ve Çihâr Yâr-i Güzîn :

"الله ولي التوفيق، نعم المولى ونعم الرفيق. أبو بكر الصديق رضي الله عنه، عمر الفاروق
 رضي الله عنه

، عثمان رضي الله عنه ، علي رضي الله عنه، حسن رضي الله عنه، حسين رضي الله عنه، لا
 حول ولا قوة إلا بالله وما توفيقى إلا بالله.

Âyet Bölümü:

لي خمسة اظفي بهم نار الجحيم الحاطمة المصطفى والمرضى وابنيهما والفاطمة.

Okunuşu:

Başmakam:

Muhammed Aleyhisselam / Bismillahirrahmanirrahim / Allah Celle Celâluhû

Göbek:

Allahümme inni es'lüke biadedi halkike, ve zinete arşike, ve ridâ nefsike ve
 binûri vechike ve mebleğa ilmike ve ğayete kuvvetike ve besta gudratike ve hakikate
 şükrike ve münteha rahmetike ve bi'idraki meşîetike ve bikülliyeti zatike ve biküllü
 sifatike ve bitami vafike ve nihayeti esmâike ve bimeknüni sirrike ve bicemili sitrike
 ve bicibrili birrike ve kemal minke ve bifeyzi cudike ve biteşdidî azabike ve bisabigi
 rahmetike ve biadedi kelimatike ve bigayeti buluğike ve bitefridi ferdaniyetike ve
 bitevhidi vehdaniyetike ve bibegâ begâike ve bisermediyeti âfagike ve bi'izzeti
 rububiyetike ve biccabariyetike ve bihamdike ve bimecdike ve biatfike ve bibirrik ve
 bi en'âmike ve bi'ihsanike ve bihakkike ve bihaki hakkike nes'elüke. Allahümme en
 tec'ale lena şifâen ve mahracan minel hümûm vel ğumûm ve'l vebai ve'l belai ve'l
 fenai ve cemîi el'afat ve'lbâhât fi'd dünya ve'l âhireti ve bihakki kaf hâ yâ ayn sâd ve
 bihakki tâhâ ve yâsin ve bihâkki hâ mîm ayn sin gaf ve bihakki innâ fetahnâ leke fetan
 mübînâ birahmetike ya erhamer'râhmimîn veya mücîbe's sâilîn.

Hilal ve Cihâr Yâr-i Güzîn:

Allâhu velîyyü't-tevfik ni'me'l mevlâ ve ni'me'r rafik "Ebu Bekr Radıyallahu anhü, Ömerü'l Faruk Radıyallahu anhü, Osman Radıyallahu anhü, Ali Radıyallahu anhü, Hasan Radıyallahu anhü, Hüseyin Radıyallâhu anhü. Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi vemâ tevfikî illâ billâhi.

Âyet Bölümü:

Lî hamsetün utfî bihâ harra'l-vebâi'l-hâtıme el Mustafâ ve'l-Murtezâ ve'bnâhümâ ve Fâtıma.

Anlamı:

Başmakam:

Muhammed, Allâh'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun / Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla / Allah'ın şanı ne yücedir

Göbek:

Her türlü ezadan ve beledan, her türlü dertten ve kederden korunmak ve şifa bulmak üzere yüceliğini zikrederek Allah'a yakarış.

Hilal ve Cihâr Yâr-i Güzîn:

Ebû Bekr es-Sıddîk, Ömer; Osman, Ali, Hasan, Hüseyin (Allah onlardan Razı Olsun.) "Başarıyı veren Allah'dır. O ne güzel sahib ve ne güzel dosttur başarımler ancak Allah'tandır.

Âyet Bölümü:

Benim için beş zât vardır. Ben, onlarla cehennemden yakıcı ateşi söndürürüm. El Mustafa, El Mürteza, oğulları ve Fatıma.

Ketebe: Ketebehû Muhammed Ali Bin Hilal Efendi El Fakir Gufira lehü 1324.

Eserin Tanımı: Muhammed Ali b. Hilal tarafından yazılan hilye dikey dikdörtgen formdadır. Klasik hilye formunda olan levhada Hz. Peygamber efendimiz ile alakalı metin içeriği yazılmamış olup veba hastalığı ile alakalı dua metni yer almaktadır. Muhakkak ile yazılan Besmele-i Şerif'in sağında ism-i celâl solunda ise ism-i nebî yazılmıştır. Eserin hilye göbeği ve etek kısmındaki yazılar nesih yazıyla yazılmış olup harfler kalemden çıktığı gibi yani tahrir ve tashih yapılmadığı izlenimi vermektedir. Göbek formunun köşeliklerinde dört halifenin isimleri yine sülüs olarak istif edilmiş olup Ayet-i Kerime'ler yazılıdır. Etek kısmında yer alan ibareler çok ince

bir kalemle yazıldığından dolayı eser yakından incelemeye tabi tutulmasına rağmen bu kısım okunamamıştır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası etek kısmının son satırında yer almaktadır. Ketebe satırının sağ ve solunda basit süslemeler vardır. İç pervazda süsleme yoktur. Dış pervazına kağıt yapıştırılmıştır.

Değerlendirme: Klasik hilye formunda olup içeriği farklı olan levhaya bir bütün olarak bakıldığında kendi içerisinde ahenkli ve sade görünümlü bir levha olma özelliği taşımaktadır. Eserde birçok farklı kalınlıkta kalem kullanılmıştır. İlk olarak muhakkak hattı ile yazılan Besmele-i Şerif'e baktığımızda harflerin satır üzerine oturduğunu ve kendi içerisinde ahenkli bir görünüme sahip olduğu söylenebilir. Dik harfler satır üzerinde birbirleriyle ahenkli bir görünüme sahiptir. Besmele-i Şerif'in sağına ve soluna baktığımızda kare form içerisinde istiflenmiş ism-i celal ve ism-i nebi görmekteyiz. İsm-i celal üzerinde daha ince bir kalem ile "celle celalühü" ayrı bir şekilde istif edilmiştir. İsm-i celal ve "celle celalühü" ibaresinde de hareke ve mühmel işaretleri görmekteyiz. İsm-i nebi üzerinde ise "aleyhisselam" ibaresi daha ince bir kalem ile ayrı bir şekilde istif edilmiştir. İsm-i nebi ve "aleyhisselam" ibaresinde de hareke ve mühmel işaretleri görmekteyiz. Baş makam dediğimiz bu bölümde genel olarak akıcı bir uyum görülmektedir. Her istif kendi içerisinde uyumludur. Göbek kısmında ise daha ince bir kalem ile nesih hattıyla 14 satırlık yazı görülmektedir. Göbek kısmını genel olarak değerlendirirsek kendi içerisinde ahenklidir. Nesih satır aralarında altın ile işlenmiş durak noktaları bulunmaktadır. Göbek formunun dış kenarında dört halifenin isimleri yine sülüs olarak istif edilmiş olup Ayet-i Kerime'ler yazılıdır. Kuşak kısmında ise sülüs ile istiflenmiş Ayet-i Kerime yazılıdır. Dua kısmı satır olarak istif edildiğinden satır çizgisine bağlı kalınmıştır. Satırdan aşağıya düşen bir harf yoktur. Harflerin birbiri ile olan mesafesinin olmaması ve harflerin birbirine çok yakın olmasından dolayı ibare okunuşunu zorlaştırmaktadır. Harflerin satıra oturduğu ve satır üzerinde dik harfler birbirleri ile ahenklidir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. İstife genel olarak baktığımızda istif dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 19: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a Formunda Levha.

Katalog no: 15.

Envanter no: 14250 / 1209.

Levhannın Ölçüleri: 26,5 x 35,5 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmekte olup metnin ilk sülüs satırında silinmiş yazı izleri görülmektedir. Bu izler kağıdın üzerindeki yazının silinip ikinci kez yazıldığını göstermektedir.

Tekniği: Yazı kirlili beyaz renk aharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

أَمِنْ تَذَكُّرِ جِيرَانِ بَدِي سَلَامٍ * مَرْجُبَتِ دَمَعَا
 أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، * بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْبَخِيلِ مُسْتَعَجِلِ الْفَقْرِ يَعِيشُ فِي *

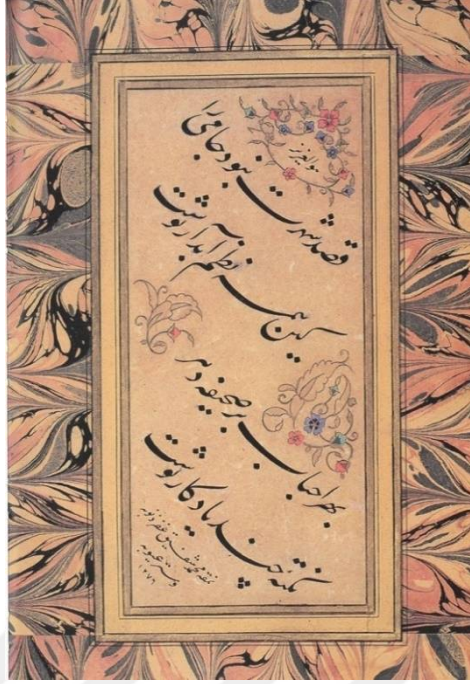
Okunuşu: E min tezekkürî ciranin bizi selemin * mezece demeâ Eûzü billâhi mineş-şeytânirracîm * Bismillahirrahmanirrahim elbahilü müstâcelü-l fakir yaişü fi *.

Anlamı: Levhada kaside-i burde'nin birinci satırı (Selem ağaçlarını mı, ordaki dostları mı andın ki birden gözbebeğin kanlandı) ve cimriliğin fakirliği çabuklaştıracağına dair iki ayrı ibare yer almaktadır.

Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Eser yatık dikdörtgen formundadır. Yazının iç ve dış pervazında süsleme yoktur. Yazının metin içerisinde altınla yapılmış hatayı motifleri vardır. Eserde sülüs ve nesih satır aralarında durak noktaları görülmektedir. Levhada yazılar muhtemelen sonradan birleştirilip kıt'a formunu almıştır. Sülüs satırlar arasında bulunan Besmele-i Şerif nesih hattının bir özelliği olan daha ince bir kalem ile yazılmış olup metinlerin ortasında altın ile işlenmiş durak noktası görülmektedir.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Klasik kıt'a formundaki eserin sülüs satırlarında harflerin satıra oturması dengeli görünmektedir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmış olup yer yer harflerde mürekkebin solduğu kısımlar görülmektedir. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Sülüs ve nesih satırlarına dikkatlice bakıldığında tashih yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Kaside-i burde'nin birinci satırın durak noktası ile bitirilmişdir. Metni hattat tamamlamamıştır. İkinci satırda ise konu değişikliği olmaktadır. Bu durum levhayı incelerken dikkat çekmektedir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretleri çok yoğun kullanılmamıştır. Noktalar istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Harekeler satır düzenine uygun bir konumda yerleştirilmiştir. İstif sülüs satırlarında yoğundur. Sülüs satırındaki dikey harfler birbirleriyle ahenklidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin üst sülüs satırında siyah is mürekkebi ile bir yazı izi görülmekte ve bu durum kağıdın metni yazmaya başladıktan sonra mürekkebinin silinip kağıdın ibare yazımında tekrar yazıldığını göstermektedir. Eserde süsleme unsuru yok denecek kadar azdır. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 20: Mehmet Şefik Bey'in Mail Ta'lik Kıt'a Formunda Levhası.

Katalog no: 16.

Envanter no: 14239 / 1210.

Levhanın Ölçüleri: 40,4 x 30,9 cm.

Tarih: H.1279 / M.1863.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Farsça.

Yazı Çeşidi: Mail ta'lik kıt'a.

Hattat: Mehmet Şefik Bey.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir yıpranma görülmemektedir.

Tekniği: Yazı kahve renk âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

قصد شهرت نبود جامی را
 کین هن نظم آبدار نوئت *
 بر احباب هر صحیفه دهر
 نکته چند یادکار نوئت *

Okunuşu: “Kasd-ı şöhret ne- bûd câmî râ
 Kîn heme nazm-ı âb-dâr nüvist
 Behr-i ahabbâ ber sâhife-i dehr
 Nükte-i çend yâd-gâr nüvist”.

Anlamı: “Cami’nin bütün bu güzel şiirleri yazmaktan maksadı, şöhret değildir. Dostlar için zaman zaman sahifesine hatıra olarak birkaç nükte yazdı” yazılıdır. Levhanın üst köşeliğinde hurde (küçük) ta’lik ile “Hüve’l Aziz” yazılmıştır.

Ketebe: Nemağahû Muhammed Şefik Gufira Zünübühû. ve Setera Uyubehû.

Eserin Tanımı: Levha XIX. Asrın büyük hattatlarından Şefik Bey tarafından ta’lik hat ile mail tarzda yazılmış bir kıt’adır. Ketebe kaydı olan hattatın imza metni levhanın alt köşelik kısmındadır. Başlık kısmında ve koltuklarda altın ve boya ile yapılan yapraklar ve hatai süslemeler vardır. Yazının etrafına altın ile cetvel çekilmiştir. İç pervazında süsleme yoktur. Dış pervazına ise gelgitli ebru yapıştırılmıştır.

Değerlendirme: Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Eser mail ta’lik kıt’a olarak istif edilmiştir. Eserde harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde, birbiri ile ahenkli bir şekilde yerleştirilmiş olup bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekildedir. Satır üzerindeki harfler ta’lik yazı karakterine uygundur. Her kıt’ada hattatın keşideli harf kullanması istife ayrı bir güzellik ve denge sağlamıştır. Her satırda harfler kendi içerisinde uyumludur. Bu özellik esere istif açısından akıcılık kazandırmıştır. Ta’lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 21: Anonim Sülüs-Nesih Kit'a Formunda Levha.

Katalog no: 17.

Envanter no: 14203 / 1211.

Levhannın Ölçüleri: 30 x 36 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müzeeye Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kit'a formu.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmekle birlikte, zemin kağıdında lekeler görülmektedir. Ayrıca, cetvel kısmında da dökülmeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı kahve renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

فحيث اتجهتم ساعدتكم سلامة
 قال النبي صلى الله عليه وسلم *ثلاثة*
 لا تقبل صلاة منهم من تقدم قوماً وهم له كارهون*
 قال رسول الله صلى الله عليه وسلم *ثلاث دعوات مستجابات

لا شك فيهن دعوة الوالد ودعوة المسافر ودعوة المظلوم

Okunuşu: Fe haysu ittecehtum sâaddüküm selamate * Qâle'n nebi sallallâhu aleyhi vesellem * selasetun lâ tukbelu salâtühüm minhum men tekaddeme kavmen ve hüm lehû kârihûn * Qâle resûlullahi sallallahâhu aleyhi ve sellem * selasu da'vâtin mustecâbâtin la şekke fihinne, da'vetul vâlid ve da'vetul musafir ve da'vetul mazlum.

Anlamı: Nereye yönelirseniz, selame size yardımcı olur. / Allah'ın Resulü sallelâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu; üç dua vardır şüphesiz icabet olunur; Bunlar, Babanın duası, Misafirin duası ve mazlumun duasıdır.

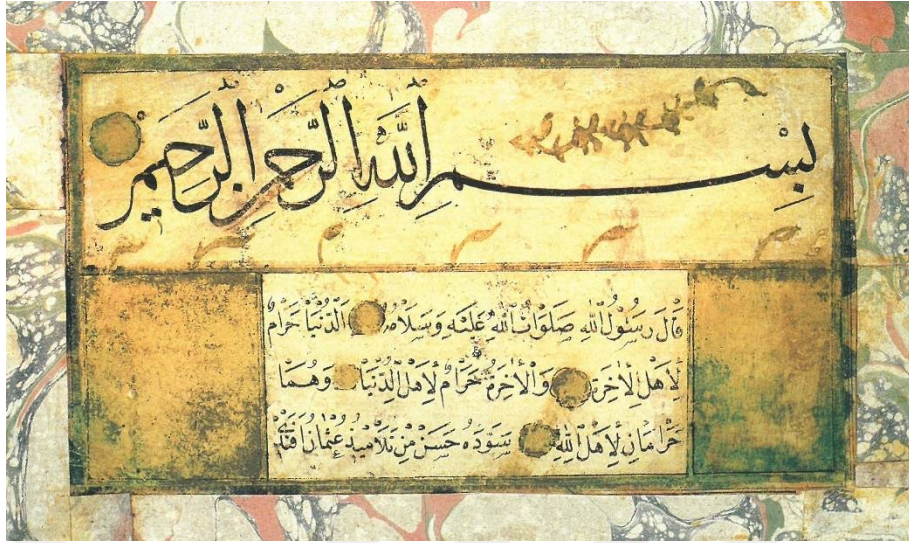
Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: : Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Levhada sülüs ve nesih yazı çeşidi ile farklı iki ayrı Hadis-i Şerif yazılıdır. Sülüs hattı ile “Nereye yönelirseniz, selame size yardımcı olur” manasındaki söz, nesih hattı ile de “Hoş görülmeyen imamın arkasında namazı kılmanın keraheti ve müstecab” duaları yazılıdır. Levhada tarih ve imza metni bulunmamaktadır. Eserin cetvel ile çerçevesi belirlenmiştir. Eserde koltuk taksimatı eşit olmamakla birlikte koltuk zemininde dikdörtgen boş bir pafta bulunmaktadır. Bu paftanın dışında kalan zemine ise altın sürülmüş ve zaman içerisinde oksitlenmesinden dolayı altın kararmıştır. Levhanın iç pervazına ebru yapıştırılmıştır. Kenar pervazında ise süsleme yoktur. Nesih yazının olduğu kısımlarda da altın ile klasik durak noktaları işlenmiş olup zaman içerisinde kararmıştır.

Değerlendirme: Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile uyumlu ve paraleldir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmış olup yer yer harflerde mürekkebin dağıldığı kısımlar görülmektedir. Eserin nesih kısmı gayet okunaklı olup son iki satırının üst kısmında yukarıya doğru kayma görülmektedir. Sülüs satırında iki adet tırnak işareti kullanılmıştır. Fakat tirfil işareti görülmemektedir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup hareketler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harfler birbirleriyle ahenklidir. Eseri çok yakından incelediğimizde sülüs satırlarında harflerin bazı kısımlarında kalem

hareketlerinin tam çıkmadığını ve yer yer harflerin kalınlıklarının birbirine eşit olmadığı görülmektedir. Eserde tashih ve tahrir işlemleri yapılmadığı, harfler üzerindeki pütürlüklerden dolayı yazının kalemde çıktığı şekilde kaldığı görülmektedir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 22: Hasan Efendi'nin Sülüs Nesih Kıt'a Formundaki Levhası.

Katalog no: 18.

Envanter no: 14207 / 1212.

Levhanın Ölçüleri: 31,5 x 38,4 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a formu.

Hattat: Hasan Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer lekeler ve mürekkep dağılımları görülmektedir. Besmele-i Şerif'in yazılı olduğu kısımda kağıt zemininde izler görülmektedir. Bu izler kağıt üzerine daha önce harflerin yazılıp silindiği ve tekrar yazıldığını göstermektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renk aharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قال رسول الله صلوات الله عليه وسلامه * الدنيا حرام
لأهل الآخرة * والآخرة حرام على أهل الدنيا * وهما
أقندير امان لأهل الله * سوده حسن من تلاميذ عثمان

Okunuşu: Bismillahirrahmanirrahim

Gale rasulullahi salavâtullahi aleyhi ve selâmuhu * ed dünya harâmün liehlil âhira. * Vel âhiratu harâmün alâ ehli'd dünya * ve hüma harâmâni liehli'llah* Sevvedehu Hasan Min telamizi Osman efendi.

Anlamı: Besmele-i Şerif, / Allah'ın Resulü sallelâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu; Dünya ahiret ehline, Ahiret Dünya ehline, her ikiside Allah ehline Haramdır.

Ketebe: Sevvedehû Hasan Min Telamizi Osman efendi.

Eserin Tanımı: Klasik kıt'a formundaki levhanın üst kısmında oklu besmele, alt kısmında ise üç satır halinde nesih hattı ile dünya- ahiret münasebeti ve ehlullah'ın fazileti ile ilgili bir Hadis-i Şerif yazılmaktadır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası satır istifî olarak nesih hat ile yazılan kısım da son satırın sonun da yer almaktadır. Tarih kaydı bulunmamaktadır. Basmelenin altında ve onun "sin" oku üzerindeki birkaç küçük süslemeden başka levhanın süslemesi yoktur. Levhanın etrafına parça ebrular yapıştırılmıştır. Süslemede kullanılan altın okside olmuş ve bozulmuştur. Birbirleriyle eşit olmayan koltuk kısımları sürme altın çekilerek boş bırakılmıştır. Bu kısımdaki ve levhanın etrafındaki altınlarda kararma görülmektedir. Nesih yazı arasındaki altın duraklarının bazı kısımlarında bozulmalar görülmektedir.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Sülüs satırındaki Besmele-İ Şerif'in "Rahîm" esmasındaki "mim" harfinin daha önce bu şekilde yazılmadığını görmekteyiz. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmış olup yer yer harflerde mürekkebin dağıldığı kısımlar görülmektedir. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Sülüs satırında tırnak ve tirfil işaretleri görülmemektedir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harfler birbirleriyle ahenklidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 23: El-Karahisari'nin Sülüs-Nesih Kıt'a Formundaki Levhası.

Katalog no: 19.

Envanter no: 14246 / 12313.

Levhanın Ölçüleri: 39 x 43,3 cm.

Tarih: H. 1218 / M. 1803.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattat: Abdurrahman Necati El-Karahisârî.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı kirlili beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

وما أرسلناك إلا رحمةً للعالمين

وعنه صلى الله تعالى عليه وسلم عنه قال * من صلى علي مرة واحدة * صلى الله عليه عشر مرات * ومن صلى علي عشر مرات * صلى الله عليه مائة مرة * ومن صلى علي مائة مرة صلى الله عليه ألف مرة * ومن صلى علي ألف مرة حرم الله جده على النار وثبته * بالقول الثابت في الحياة الدنيا والآخرة * عند المسألة وأدخله الجنة.

كتبه المذنب عبد الرحمن النجاشي القره الحصري غفر الله له ولأستاده أمين.

Okunuşu: Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemîn (Enbiya Suresi 107. Ayet).

Ve anhu sallallahu aleyhi ve selleme en Kâle * men sallâ aleyye merraten vâhideten sallallâhu anhu aşera merrâtin * ve men sallâ aleyye aşera merrâtin sallallahu aleyhi miete merrâtin * ve men sallâ aleyye miete merratin sallallâhu aleyhi elfe merratin ve men sallâ aleyye elfe merratin harramallahu cesedehû ale'n nâri ve sebbettehû bilgavlis sabiti fi'l hayatid dünya ve'l ahirati inde'l mes'eleti ve edhalahu'l cennete.

Anlamı: (Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.⁸⁷

Allah'ın Resulü sallelâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu; Kim bana bir kere salat getirirse Allah ona on kere salavat getirir. Kim bana on kere salavat getirirse Allah ona yüz kere salavat getirir. Kim bana yüz kere salavat getirirse Allah ona Bin kere salavat getirir. Kim bana bin kere salavat getirirse Allah onun vücudunu cehennem ateşine haram kılar.

Ketebe: El-Müznib Abdurrahman En-Necâtî El-Karahisârî Gafarallahu Lehû Velivalideyhi Ve li üstazihi. Amin.

Eserin Tanımı: Levhada “Resûlüm biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik” ve “Selat-ü Selam” hakkında rivayet edilen Hadis-i Şerifler nesih hattıyla yazılmıştır. Sülüs satırından sonra bir satır nesih düz olarak, yedi satır mail olarak yazılmıştır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası levhanın sağ alt kısmında “Ketebehû” ile başlayan satırda yer almaktadır. Levha etrafı altın çerçeve ile çerçevelenmiştir. Kenar pervazında battal ebru yapıştırılmıştır. Bunun dışında herhangi bir süslemesi yoktur.

Değerlendirme: Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiştir. Sülüs satırında dik harfler birbiri ile paralel değildir. Sülüs satırında harfler arasındaki mesafeler de eşit değildir. Dik harflerde kalem kalınlığına göre bir cıvırlık söz konusudur. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır

⁸⁷ Kur'ân-ı Kerîm Meâli, s.330.

düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. İstif ağırlıklı olarak sülüs satırında görülmektedir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin yedi satır olarak yazıldığı nesih kısmında ve metin aralarında durak noktaları görülmemektedir. Eserin ketebe kaydı metnin alt kısmında satır çizgisi dikkate alınarak yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 24: Hüseyin Hüsni'nün Celî Sülüs-Nesih Levhası.

Katalog no: 20.

Envanter no: 14184 / 1225.

Levhannın Ölçüleri: 53 x 62,5 cm.

Tarih: H. 1247 / M. 1831.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs - nesih.

Hattat: Hüseyin El-Hüsni.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar, is mürekkebinde dağılmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı kahve renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

محمد الهادي

الحمد لله على التوفيق * واستغفر الله من كل تقصير * صدق رسول الله صلى الله عليه وسلم ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم. * وبالله التوفيق وهو نعم الرفيق اللهم صل على نبي الرحمة وشفيع الأمة وآله أجمعين * سوده حسين الحنف ما توينين ما يان.

Okunuşu: Elhamdulillâhi ale't tevfiik ve estağfirullâhe min kulli taksîr, sadaka rasûlullahi sallallâhu aleyhi vesellem velâ havle vela kuvvete illa billâhil aliyyil azim, ve billahi't tevfiik ve hüve ni'mer rafik. Allâhümme salli alâ nebiyyir rahmeti ve şefi'il ümmeti ve âlihi ecmâin.

Anlamı: Başarımdan dolayı Allaha şükrederim, her türlü başarısızlıktan Allaha sığınırım o refiklerin en hayırlısıdır. Allahım sen rahmet peygamberine ve ümettinin şâfiine ve onun ayaline salat eyle. Güç ve kuvvet, sadece Yüce ve Büyük olan Allah'ın yardımıyla elde edilir.

Ketebe: Sevvedehû Hüseyin El-Hüsni Hane-i Meyan.

Eserin Tanımı: Levhada Cenab-ı Hakk'ın esma'sından "El Hadi (c.c)" ile ism-i nebi "Muhammed (a.s)" yazıları celî sülüs ile yazılmıştır. Levhanın iç pervazına aralarında duraklar olan nesih satırlar yazılmıştır. Nesih satırlarında "La Havle", hattatın imzası ve dua metinleri yazılıdır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası levhanın sol alt köşesinde satır istifli olarak yazılmıştır. Yazı zemininde yer yer hatai grubu motifler altın ile işlenmiştir. Levhanın etrafındaki altın cetvelden başka üç farklı renkte ritmik aralıklarla devam eden ve dikdörtgen biçimlerle şekillenen geniş bir cetvel daha bulunmaktadır. Levhanın kenar pervazında zer-efşan (altın serpme) yapılmıştır. Levhanın sol alt köşesinde "sene 1247" yazılıdır.

Değerlendirme: Celî sülüs ile istif edilen yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Dikey harfler ile yatay harfler birbiri üzerinden geçerek istife ayrı bir güzellik ve akıcı özellik kazandırmıştır. Eserde "hadi" kelimesindeki "ya" harfi keşideli olarak yazılmıştır. "Elif" harflerinin zülfeleri dikkat çekmektedir. "Muhammed" lafzının "dal" çanağı cetvel kısmından dışarı çıkmış olup dilimli kağıtlara kadar uzanmıştır. Harfler celî yazı karakterine uygundur. Harfler arasındaki boşlukları dengelidir. Bu özellik esere okuma kolaylığı sağlamıştır. Eserde hareke ve tezyînî işaretler kullanılmamıştır. Eser istif özelliği olarak gayet sade bir görünümündedir. Eserde bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yok denecek kadar azdır. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 25: Mehmed Rasim'in Celî Sülüs Müsenna Levhası.

Katalog no: 21.

Envanter no: 14242 / 1227.

Levhanın Ölçüleri: 59,8 x 50,4 cm.

Tarih: H. 1168 / M. 1754.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Tac-ı şerif formunda celî sülüs müsenna istif.

Hattat: Mehmed Rasim.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

يا حضرة إبراهيم كلشنى

Okunuşu: Ya Hazreti İbrahim Gülşeni.

Anlamı: Ya Hazreti İbrahim Gülşeni.

Ketebe: Rasemehû El Fâkir Muhammed Râsim Ğufira lehû.

Eserin Tanımı: Levhada “Ya Hazreti İbrahim Gülşeni” yazmaktadır. Eser istif özelliği göstermektedir.

Ketebe kaydı olan hattatın imzası “Hazret” kelimesinin alt kısmında satır şeklinde yazılmıştır. Tarih ise noktanın her iki yanına 1168 olarak yazılmıştır. Levhada “yâ” harflerinin üstte birleştiği yerde bulunan münhani motifi dışında, üst köşebentlerde rûmî ve hatâyî motiflerinden oluşan bir desen bulunmaktadır. Kenar pervazına ebru yapıştırılmıştır.

Değerlendirme: Celî sülûs ile yazılan, göz yormayan müsenna (aynalı yazı) olarak istif edilen eser ahenkli bir görünüme sahiptir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Dikey harflerden “yâ” nidası eserin dış çerçevesini belirlemiştir. Eserde dik harflerde meyil görülmemektedir. İstifte yoğunluk “gülşeni” ibaresinin bulunduğu kısımda yoğunlaşmıştır. Harfler celî yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Eser müsenna olarak yazılsa da harfler arasındaki mesafenin uyumlu olması yazıya sadelik, boşluk ve ferahlık sağlamaktadır. Eserde hareke ve tezyînî işaretler kullanılmamıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 26: Attar Zâde'nin Sülüs Levhası.

Katalog no: 22.

Envanter no: 14276 / 1244.

Levhanın Ölçüleri: 27,8 x 35,7 cm.

Tarih: H. 1173 / M.1759.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Osmanlı Türkçesi.

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Hattat: Attar Zâde.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin yazı zemininde rutubetten kaynaklanan lekeler ve yazı kağıdı renginde solmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

کلشنده او قور کلله بلبل بونی هر بار

یا روشنی یا کلشنی یا احمد مختار.

Okunuşu: Gülşende Okur Güllere Bülbül Bunu Her Bâr,

Yâ Rûşenî, Yâ Gülşenî, Yâ Ahmed-i Muhtâr.

Anlamı: Bülbül her zaman gül bahçesinde güllere okur

bu okudukları Rûşenî, Gülşenî ya da Ahmed-i Muhtar'dır.

Ketebe: Ketebehû El-Hakîr Attar-Zâde.

Eserin Tanımı: Levha iki satır şeklinde istif edilmiştir. Levhada imza metni sol alt köşede ayrı bir form içerisine yazılmıştır. Ketebe kısmı olan hattatın imzası sol alt köşede eğimli olarak yazılmış olup etrafı basit çizgilerle belirlenmiştir. Yazının kağıdında rutubetten dolayı yer yer lekeler görülmektedir. Yazının bazı kısımlarında mürekkep renginin solduğu ve dökülmelerin olduğu görülmektedir. Levhanın etrafına altın cetvel çekilmiştir. 2 satır halinde yazılan levhada harfler satıra oturması iki satırdan ibarettir.

Değerlendirme: Sülüs ile yazılan eser iki satır halinde istif edilmiştir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. İstifte satır çizgisine dikkat edilmiştir. Harfler sülüs yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretler yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 27: Hasan Şevki'nin Sülüs-Nesih İcazetnâme Levhası.

Katalog no: 23.

Envanter no: 14262 / 1243.

Levhannın Ölçüleri: 34,5 x 39 cm.

Tarih: H.1251 / M. 1835.

Müzeeye Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih hatt-ı icâze

Hattat: Hasan Şevki.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmekte, iç pervazda ve altın ile işlenen motiflerde dökülmeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

من قام ليلة القدر إيمانًا واحتسابًا

وسئرت الجبال فكانت سرابًا * إن جهنم كانت مرصادًا * للطاغين مآبًا * لابثنين
فيها أحقابًا * لا يذوقون فيها بردًا ولا شرابًا * إلا حميمًا وغساقًا * جزاءً وفاقًا *

إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا * وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا * وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا * فَذُوقُوا فَلَنْ يَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا.

Okunuşu: Men gâme leylete-l kadri imânen ve'htisâben

Ve süyyiratil cibâlû fe kânet serâbâ * İnne cehenneme kânet mirsâdâ * Lit tâğîne meâbâ * Lâbisîne fihâ ahkâbâ * Lâ yezûkûne fihâ berden ve lâ şerâbâ * İllâ hamîmen ve ğassâkâ * Cezâen vifâkâ * İnnehüm kânû lâ yercûne hısâbâ * Ve kezzebû bi âyâtinâ kizzâbâ * Ve kulle şey'in ahsaynâhu kitâbâ * Fe zûkû felen nezîdeküm illâ azâbâ (Nebe Suresi, 19–30. Ayet).

Anlamı: “Kim inanarak ve mükafatını sadece Allah'tan bekleyerek Kadir Gecesi'ni ihya ederse geçmiş günahları bağışlanır.” Hadis-i Şerif sülûs ile, mail olarak nesih ile “Gök açılır ve kapı kapı olur; Dağlar yürütülür, serap haline gelir. Şüphesiz cehennem, bir gözetleme yeridir; azgınlar için, içinde çağlar boyu kalacakları bir dönüş yeridir. Orada ne bir serinlik ve ne de içecek bir şey tadacaklar! Ancak, uygun bir ceza olarak kaynar su ve irin içecekler. Çünkü onlar hesaba çekilmeyi ummuyorlardı. Âyetlerimizi de alabildiğine yalanlamışlardı. Biz ise, her şeyi bir kitapta (Levh-i Mahfûz'da) tamamiyle sayıp tespit ettik. Kafirlerle şöyle denilir: "Şimdi tadın. Artık bundan sonra yalnızca azabınızı artıracacağız.”⁸⁸ yazılmıştır.

Ketebe: Ezintü ve eciztü li- kâtib-i hazihi'l- kıt'ati'l- mergûbeti'l mübareketi'l- müstahsineti'lleti ketebehû hafız'ul- kur'an Hasan Şevki Efendi nevverallahû ömrehû ve zade ilmehû ve hilmehû ve ma'rifetehû ve bareke hattahû amin. Ve ene ez'afû'l-ibad Hafızu'l-kur'an Muhammed El Vasfi.

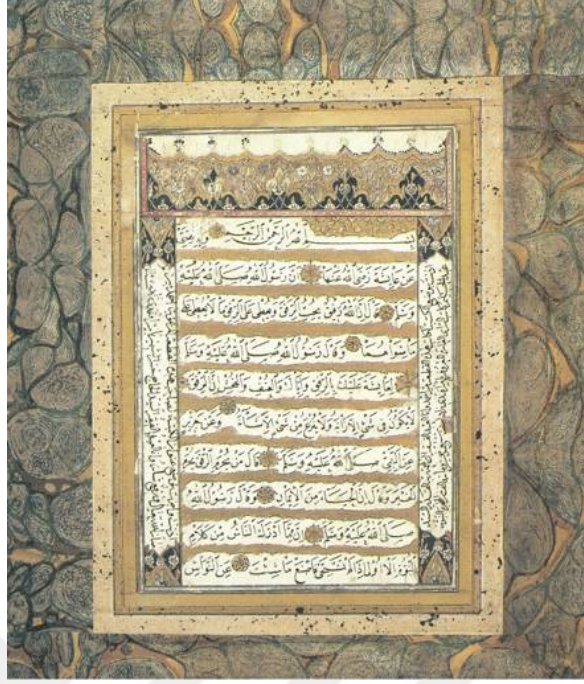
Ezintü bi'vaz'ıl-ketebeti li katibi hazihi'l- kıt'ati'l meymuneti'l mübareketi'l- müstahsineti'lleti ketebehû hafızu'l-kur'an veciz amin. Ve ene'l-fakir hafızû'l kur'an Mehmed Hulusi.

Eserin Tanımı: Mail kıt'a formunda sülûs-nesih hattı ile hattat Hasan Şevki tarafından yazılmıştır. Levhada kadir gecesinin ihyası ile ilgili hadis-i şerif sülûs ile, amme suresinden alınan ve mail olarak yazılan satırlar ise nesih hatla yazılmıştır. Hocası Mehmed Vasfi ve Mehmed Hulusi tarafından Hasan Şevki'ye verilen bu

⁸⁸ Kur'ân-ı Kerîm Meâli, s. 581.

icazetnâme örneği klasik kıt'a formundadır. Levhanın sülüs satırında sade hatayi grubu motifler altın ile işlenmiştir. Nesih satırlarının aralarında durak şeklinde, köşeliklerde hatayi grubu motiflerle bezenmiştir. Koltuk kısımlarında şükûfe üslubunda gül motifleri işlenmiştir. Levhada ketebe kaydı Kitabeli zencerek formunda ikiye bölünmüş yeşil zemin üzerinde hatt-ı icaze ile izin metinleri bulunmaktadır. Metin dışında kalan zemin boşluklarında ise lacivert zemin üzerinde penç motifleri görülmektedir. Kenar pervazında penç ve yapraklardan oluşan hatayi bezemeler köşelerde ve orta simetri eksenlerinde görülmektedir.

Değerlendirme: Klasik kıt'a formundaki eser sülüs metninde yazılı olan hadis-i şerif kim inanarak ve mükafatının umarak kadir gecesinin ihya ederse ... diyerek levhada hadis-i şerif yarım bırakılmıştır. Sülüs birinci satırında "ihtî" ile bitmiş ve'htisâben yazılı kelimeyi tamamlayacak iken yer kalmadığından daha ince bir kalem ile "ve" bağlacı da dahil ihtisaben kelime nesih ile yeniden yazılmıştır. Hadis-i şerif'in devamında yer alan geçmiş günahları bağışlanır anlamındaki "gufira lehu ma tegaddeme min zenbihi" kısmı eksiktir. Eserde 40 ayetten oluşan nebe suresi 20. ayet ile başlamakta ve 30. ayet ile bitmektedir. Esere bir bütün olarak bakıldığında ahenklidir. Mail olarak nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmış olup yer yer harflerde mürekkebin dağıldığı kısımlar görülmektedir. Eserin nesih kısmı gayet okunaklı olup son satır hizaları eşit değildir. Sülüs satırında satır hizası eşit olmayıp satır çizgisi sona doğru yukarı çıkmaktadır. Sülüs satır sonunda daha ince bir kalem ile sülüs satırında iki adet tırnak ve tirfil işareti görülmektedir. Metin kısmında kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. İstif ağırlıklı olarak sülüs satırında görülmektedir. Eseri çok yakından incelediğimizde sülüs satırlarında harflerin bazı kısımlarında kalem hareketlerinin tam çıkmadığını ve yer yer harflerin kalınlıklarının birbirine eşit olmadığı görülmektedir. Eserde tashih ve tahrir işlemleri yapılmadığı, harfler üzerindeki pütürlüklerden dolayı yazının kalemden çıktığı şekilde kaldığı görülmektedir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin alt kısmında iki ayrı pafta içerisinde hatt-ı icaze ile icazet metinleri yazılmıştır. Eserin mail olarak yazılan nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktaları görülmektedir.

Fotoğraf 28: Mîr Ahmed Efendi'nin Nesih İcazetnâme Levhası.

Katalog no: 24.

Envanter no: 14256 / 1232.

Levhanın Ölçüleri: 33 x 40 cm.

Tarih: H. 1108 / M. 1697.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Nesih icazetnâme.

Hattat: Mîr Ahmed Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا * أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ * إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ
الرَّفْقَ، وَيُعْطِي عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ، وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُمَا. وَقَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَائِشَةُ عَلَيْكَ بِالرَّفْقِ وَإِيَّاكَ وَالْعُنْفَ، أَوَالْفُحْشَ. إِنَّ الرَّفْقَ لَا يَكُونُ فِي
شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ. وَعَنْ جَرِيرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ * قَالَ مَنْ

يُحَرِّمُ الرَّفْقَ يُحَرِّمُ الْخَيْرَ وَقَالَ إِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ. وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ * إِنَّ
مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِهِمُ النَّبُوَّةَ، إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَافْعَلْ مَا شِئْتَ * عَنْ نَوَاسٍ

Okunuşu: Ve an aişe radiyallahu anha * enne resulallahi sallallahu aleyhi ve selleme Qâle * inne'llahe rafigun yuhibbu'r rifka ve yu'tî ale'r rifki mâ lâ yu'tî ale'l unfi ve mâ lâ yuti ala mâ'sivâhüma. Qâle rasulullâhi sallallâhü aleyhi vesellem, yâ âişe aleyki birrifgi ve iyyaki ve'l unfe evi'l fuhşe, inne'r rifga la yekûnu fî şey'in illa zânehu vela yünzeu min şeyin illa şanah, ve en cerir en nebi sallallahu aleyhi vesellem * Qâle men yuhram er rifga yuhram el hayra. Ve Qâle inne'l hayâe mine'l iman. Ve Qâle rasûlullah sallallâhu aleyhi vesellem: "İnne mimma edrake'n nâsü min kelâmihim en nübüvete, izâ testehi fef'al mâ şî'te. An nuvâs.

Anlamı: Hz. Aişe (r.a.)'nin rivayet ettiği bir hadiste Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır; "Şüphesiz Allah refiktir. (Yumuşak huyludur) ve Rıfkı (yumuşak huyluluğu) sever. Sertlik ve daha başka şeylere vermediği sevabı yumuşaklığa verir. Ey Aişe! Yumuşak huylu ol, sertlik ve aşırılıktan sakın. Yumuşak huyluluk herşeyi güzelleştirir. Kim Rıfkı (yumuşak huyluluğu) haram kılsa, Hayrı Haram kılar. Haya (utanma) imandandır. "İlk peygamberlerden itibaren halkın hatırında kalan bir söz vardır: Utanmadıktan sonra dilediğini yap!".

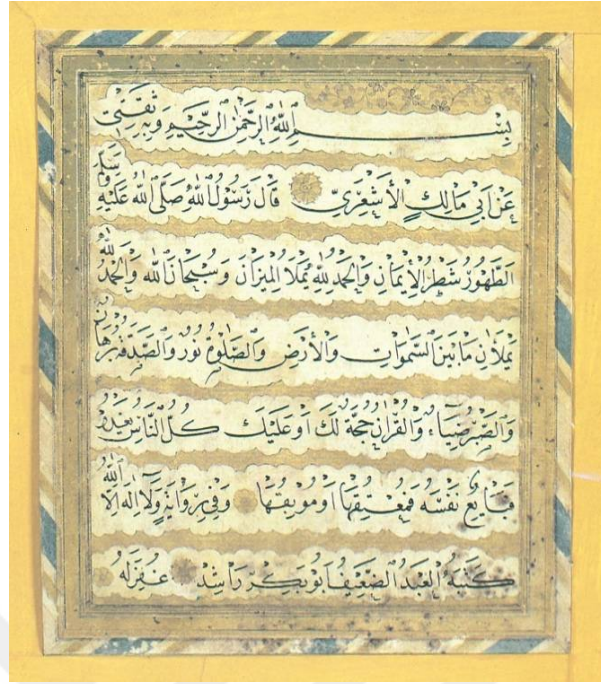
Ketebe: Ezintü bi vazı'l-ketebeti li- katib-i hâzihi'l-kıt'ati mir ahmed ve ene'l abdül fakir ila rahmet-i rabbihi'l-kadir es seyyid. Abdülhalim katibû-s-sarayı'l-âmire el ma'ruf bi-Emir Efendi zade lisane seb'in ve hamsin ve miet-i ve elf. Minel hicretin-nebeviyye (1157).

Ezintü ve eciztü bi-vaz'ı ünvanil-ketebeti li sahib-i hazihi'l-kıt'atil-mergubeti ahmed mir sânehu'llahü teala ve rafea şanehü ve ene'l-abdü'l-Fakir Es-Seyyid el- hac Hasan eş-şehir bi Emin Efendi zade sene 1157.

Eserin Tanımı: Eser dikdörtgen çerçeveye sınırlandırılmıştır. Eser sahife olarak istif edilmiştir. Baş kısmında besmele-i şerif yazılıdır. Besmele-i şerif'in bittiği kısımda altın ile durak noktası işlenerek aynı satır üzerinde metin başlangıcı yer almaktadır. Ketebe kaydı Hocası Seyyid Abdülhalim Efendi ve Seyyid Hasan Eş-Şehir Biemîr Efendi'nin izin yazıları levhanın sağ ve sol kısımlarında ayrılmış paftalar içerisinde yazmaktadır. Levhanın ince koltuk kısmında hatt-ı icaze ile yazılmıştır. Levha beyne-sütur olarak tezhip edilmiştir. Koltukların aşağı ve yukarı

kısımlarındaki süslemelerden başka, levhanın alınlığında klasik tarzda süslemeler bulunmaktadır. Kenar pervazına battal ebru yapıştırılmıştır.

Değerlendirme: Nesih hattıyla sahife olarak istif edilen esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Hatt-ı icaze ile eserin sağ ve sol kısımlarında paftalara ayrılan kısımlarda iki satırlık izin yazısı bulunmaktadır. Satır aralarında altın ile işlenmiş durak noktası görülmektedir. Nesih yazısının bir özelliği olarak eser ince bir kalem ile yazılmıştır. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretler yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. İstif gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 29: Konyalı Ebubekir Raşit Efendi'nin Nesih Levhası.

Katalog no: 25.

Envanter no: 14255 / 1231.

Levhannın Ölçüleri: 30,6 x 28 cm.

Tarih: 18. yüzyıl olarak tarihlendirilebilir.

Müzeeye Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Nesih.

Hattat: Konyalı Ebubekir Raşit Efendi.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserin yazı zemininde lekeler ve yazı kağıdında renk değişikliği görülmektedir.

Tekniği: Yazı kirlili beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عن أبي مالك الأشعري* قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الطهور شرط الإيمان والحمد لله تملأ الميزان وسبحان الله وبحمده تملأ ما بين السموات والأرض والصلاة

نور والصدقة برهان والصبر ضياء والقرآن حجة لك وعليك، كل الناس منذرٌ متابعٌ
نفسه فمعتقها أو موبقها وفي رواية ولا إله إلا الله

Okunuşu: Bismillahirrahmanirrahim

An ebî mâlik el eş'arî Kâle rasûlullah sallallâhu aleyhi vesellem, ettahûru şatru'îmân velhamdulillâhi temleu'l mîzân ve subhânallahi vebihamdihî temleu ma beyne's semâvâti ve'l ard ve's salâtu nûrun vessadegâtü burhânun ve's sabru dıyâun ve'l kur'anu hucetun leke ve aleyke, küllü'n nâs münzirun mutâbiun nefsehû fe mu'tikuha ev mubiguhâ ve fi rivâyetin velâ ilâhe illallâh.

Anlamı: “Temizlik imanın yarısıdır. Elhamdülillah duası mizânı, sübhânellah ve elhamdülillah sözleri ise yer ile gökler arasını sevap ile doldurur. Namaz nurdur; sadaka burhandır; sabır ziyâdır. Kur'an senin ya lehinde ya da aleyhinde delildir. Herkes sabahtan (pazara çıkar) nefsinı satar; kimi onu âzâd kimi de helâk eder.” (Hadis-i Şerif).

Ketebe: Ketebehû Abdü Ed-Daifu Ebubekir Raşid.

Eserin Tanımı: Hattat Konyalı Ebubekir Raşit Efendi H. 1197 / M. 1782 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 18. yüzyıl olarak tarihlendirilmiştir. Eser dikdörtgen çerçeveye sınırlandırılmıştır. Levhada İmam Nevevi'nin kırk hadis isimli eserinde mevcut olan temzilik, hamd ve tesbihim fazileti ve salih amelin önemini belirten Hadis-i Şerif bulunmaktadır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası satır istif olarak son satırda yazmaktadır. Levhada yer alan Hadis-i Şerif'ler yedi satır halinde yazılmıştır. Yazının baş kısmında Besmele-i Şerif bulunmaktadır. Yazı zemini beyne's-sutür formunda yazı ile ayrılmıştır. Ayrılan zemine altın sürülmüştür. Levhadaki metin durak noktaları klasik usûlde altın ile yapılmıştır. Levhanın etrafındaki altın cetveldan başka üç farklı renkte ritmik aralıklarla devam eden ve dikdörtgen biçimlerle şekillenen bir cetvel daha bulunmaktadır.

Değerlendirme: Nesih hattıyla sahife olarak istif edilen esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Eserde harflerin belirli bir düzen içerisinde yerleştirilmesinden dolayı okuma kolaylığı sağlanmaktadır. Metin içeriği gayet açık ve nettir. Satır aralarında altın ile işlenmiş durak noktası görülmektedir. Nesih yazısının bir özelliği

olarak eser ince bir kalem ile yazılmıştır.Eserde hareke ve tezyînî işaretler yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. İstif gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 30: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a Formunda Levha.

Katalog no: 26.

Envanter no: 14244 / 1230.

Levhanın Ölçüleri: 30,5 x 37 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müzeeye Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a formu.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde mürekkebin dağıldığı yerler görülmekle birlikte mürekkebin dağıldığı kısımlar mevcuttur.

Tekniği: Yazı krem renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

أَعَدَمَ اللَّهُ مَوْجُودًا وَأَوْجَدَ مَعَ دَوْمًا بِصَلَاةٍ
 وَمَا كَانَتْ نَبِيًّا قَطُّ أَنْتَى * وَلَا عَبْدٌ وَشَخْصٌ ذُو افْتِعَالٍ *
 وَفَذُو الْقَرْنَيْنِ لَمْ يُعْرِفْ نَبِيًّا * كَذَا لِقَمَانٍ فَاحْذَرِ عَنِ جِدَالٍ *
 دَوْمًا مَا لَيْسَ شَخْصِي تَسْتَعْرِقُ الْعَدَمَ مِدَا

Okunuşu: A'demallahu mevcuden ve evcede me'a devmen salaten.

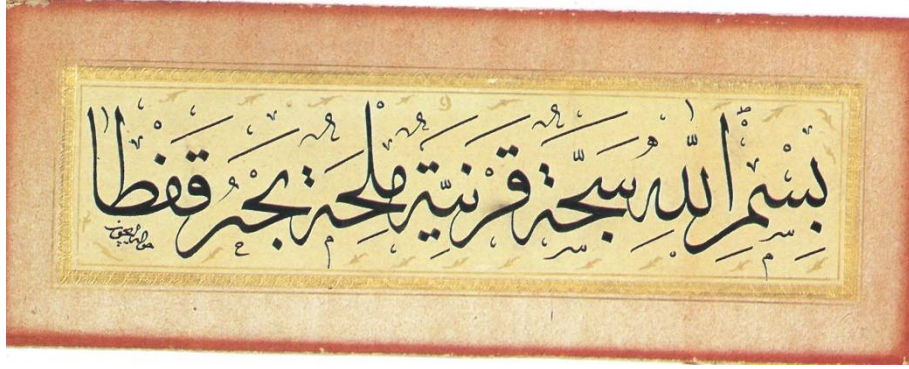
Ve mâ kâne nebiyyen kat ünsa * ve la abdun ve şahsun zu iftiâli * Vezu'l karneyni lem yu'raf nebiyyen * keza lukmanu fahzer an cidali * devmen leyse şahsun testağrigu el adde mea midâ.

Anlamı: Levhada, kelâm ve akâid esaslarını (emâlî'den) ihtiva eden bir ibare yazılıdır. Eserin nesih kısmında peygamberlerin kadın olmadığı, hemen alt satırında “Zülkarneyn”in ve “Lokman”ın peygamber olarak bilinmediği ve bunların peygamber mi değil mi konusunda tartışmaya girilmemesi gerektiğini öğütlüyor.

Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Levha klasik kıt'a formundadır. Levhada yazının etrafı cetvel ile çerçevenmiştir. Levhanın koltuk kısmı tahrirli cetvel ile belirtilmiştir. Koltuk kısımlarında herhangi bir süsleme görülmemektedir. Nesih yazının olduğu kısımlarda durak noktaları altın ile işlenmiştir. Dış pervazına zer-efşan yapılmıştır.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Eserde ikinci sülüs satırında Arapça yazım hatası görülmektedir. Cümle başlarında iki Elif yan yana alınabilir ama cümle sonunda yer almaz. Sondaki eliflerden biri fazladır. Sülüs satırındaki levhada konu bütünlüğü yoktur. Levhada gramer açısından hatalar olsa da yazı bakımından sağlam bir elden çıktığı anlaşılmaktadır. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmış olup yer yer harflerde mürekkebin dağıldığı kısımlar görülmektedir. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Sülüs satırlarında tırnak işareti kullanılmamıştır. Tirfil işareti ise iki satırda da yer yer kullanılmıştır. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harfler ahenklidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir. Eserde sade bir görünüme sahiptir.

Fotoğraf 31: Anonim Sülüs Levha.

Katalog no: 27.

Envanter no: 14199 / 1229.

Levhanın Ölçüleri: 22,5 x 39,1 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs levha.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı krem renk âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

بِسْمِ اللَّهِ ، سَجَّةُ قَرْنِيَّةٌ ، مِلْحَةُ بَحْرِ قَفَّطَا

Okunuşu: Bismillâhi seccetun karniyetün milhatun bahrü kafta.

Anlamı: Bu ifade ateşli bir hasta'lık veya için Hz. Peygamber (a.s.)'in okuyarak rukye (tedavi) yaptığı, okurken de “Bu dua bize Süleyman'dan kaldı.” dediği bir dua.

Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Satır halinde istif edilen levhanın sol alt köşesine hatt-ı icaze yazı çeşidi ile daha “havale için” yazısı havale için yazılan bir dua metni olduğunu göstermektedir.

Yazı kağıdının zemininde altın ile yapılan serpiştirilmiş tek yaprak motifleri vardır. Yazı etrafı altın cetvel ile çerçevelenmiştir. Levhanın iç pervazında, cilt kaplarındaki gibi kalıptan baskı tekniği kullanılarak tepelik motifleriyle bezenmiştir. Kenar pervazında ise süsleme görülmemektedir. Yazıda hareke ve tezyînî işaretler kullanılmamış ve sade bir şekilde yazı tamamlanmıştır.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Sülüs ile yazılan eser tek satır halinde istif edilmiştir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Satır olarak istif edilen eserde satır çizgisine dikkat edilmiştir. Harfler sülüs yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eser sade bir şekilde tamamlanmıştır.

Fotoğraf 32: İmam Zade'nin Sülüs - Nesih Kıt'a Formundaki Levhası.

Katalog no: 28.

Envanter no: Numarasız / 1221.

Levhanın Ölçüleri: 24 x 31cm.

Tarih: H. 1195 / M. 1781.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattat: İmam Zade.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin yazı kağıdında yer yer lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı krem renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin

عَفْوُ شَيْدُ زَمْزَمِي شَفِيعِنَا

عَفْوُ شَيْدُ زَمْزَمِي شَفِيعِنَا * به ربنا سهل لنا ما أهمنا * اغثنا بسعد الخلق وارحم
بحالنا * وكن يا إلهي مستجيباً دعائنا * واجزي لنا النعماء منك تفضلاً * سوده
فقير ربه وأسير ذنبه إمام زاده غفر الله ذنبه.

Okunuşu: Afüvvün raşîdün zemzemiyyun şefiunâ

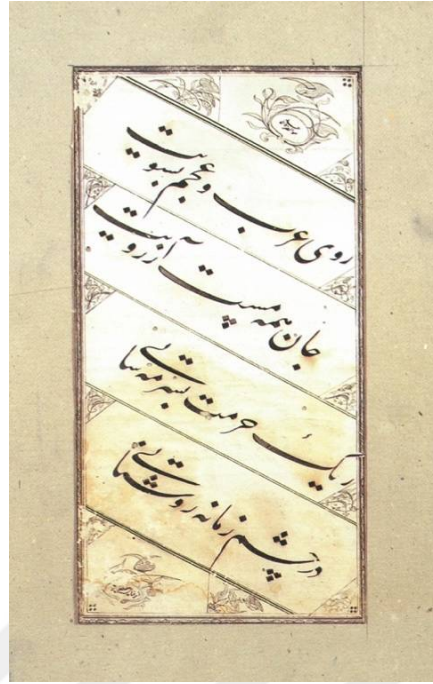
Afüvvün raşîdün zemzemiyyun şefiunâ bihi rabbuna sehhele lena ma ehemmena eğisna bisü'di'l halki ve'rham bi halina vekün ya ilahi müsteciben duâenâ veczi lena enne'amaü minke tefaddulen. Sevvedehu fakîrun rabbihi ve-esîru zenbihi imamzade ğarerallâhu zunûbehu.

Anlamı: Affedici, doğru yolu gösteren, zezemim, şefaatchimiz.

Ketebe: Sevvedehû Fakirü Rebbihu ve Esirü Zenbihi İmam Zade Gafarallahû Zünubehû.

Eserin Tanımı: Levha bir “Na’t-ı Şerif” örneğidir. Levhanın koltuk kısımları cetvel ile belirlenmemiştir. Eserde sülüs ile yazılan satırın nesih satırlarının başında da tekrar edildiği görülmektedir. Ketebe kaydını olan hattatın imza metni son satırda yazmaktadır. Nesih satır aralarında altınla işlenmiş klasik durak noktaları işlenmiştir. Cetvel ile belirlenmemiş koltuk kısımlarında altın hatayi grubu motifler yapılmıştır. Levhada yazının etrafına altın ve çift renk ile cetvel çekilmiştir.

Değerlendirme: Klasik kıt’a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmış olup yer yer harflerde mürekkebin dağıldığı kısımlar görülmektedir. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Sülüs satırlarında tırnak ve tirfil işareti kullanılmamıştır. Metinde içerisin de harekeler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde birbirleriyle ahenklidir. Sülüs satırlarında harflerin satıra dizimi dengelidir. Fakat satır çizgisi sona doğru yukarı doğru kaymıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir. Eser sade bir şekilde tamamlanmıştır.

Fotoğraf 33: Seyyid Mustafa'nın Mail Kıt'a Formunda Ta'lik Levhası.

Katalog no: 29.

Envanter no: 14181 / 1219.

Levhanın Ölçüleri: 24 x 31cm.

Tarih: 18. yüzyıl olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Farsça.

Yazı Çeşidi: Farsça mail kıt'a formunda ta'lik.

Hattat: Seyyid Mustafa.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin cetvel kısımlarında yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renk kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

روی عرب و عجم بسویت
 ، جان همه مست آرزویت
 ، ریک حرمت بسرمه سای،
 در چشم زمانه روشنای

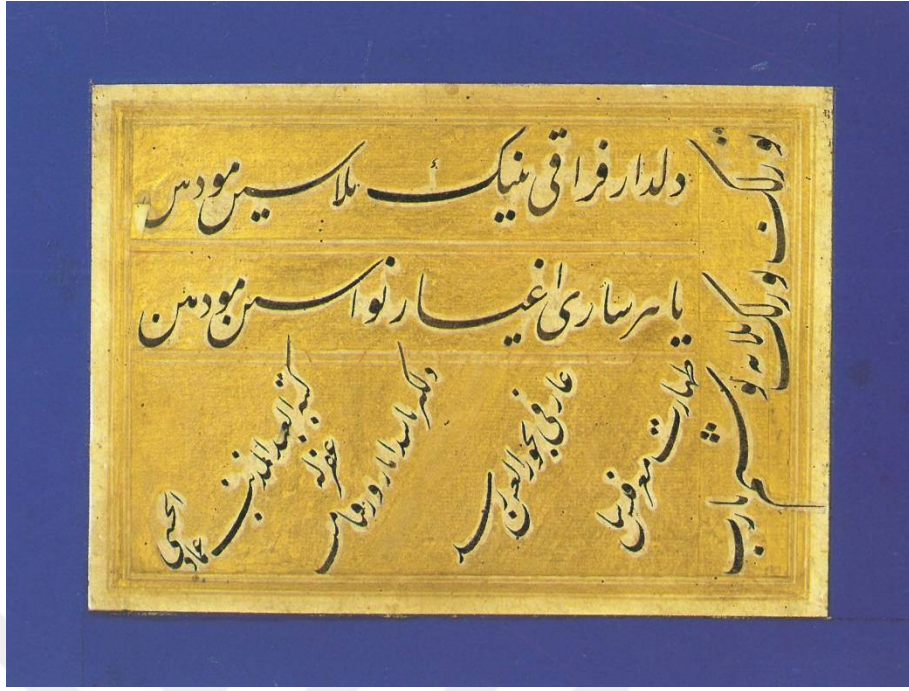
Okunuşu: Rûy-i Arab U Acem Be Sûyet,
Cân-ı Heme Mest-İ Ârzûyet,
Rîg-i Haremet Be Sürme-Sâyi,
Der Çeşm-i Zemâne Rûşenâyî.

Anlamı: Arap ve Acem halkı sana doğru yönelmiş, hepsinin canı seni arzulamakta mest olmuştur. Hareminin yolunun tozunu sürme çekmede, zamanenin gözlerini aydınlatmaktadır.

Ketebe: Eser-i Hame-i Seyyid Mustafa.

Eserin Tanımı: Mail kıt'a formunda tertip edilen levhanın üst köşeliğinde ince ta'lik ile "Hüve'l Ferdü'l-Ahad" cümlesi, alt üçgende ise yine hurde ta'lik ile "Eser-i Hame-i Seyyid Mustafa" ketebesini vardır. Yazının etrafında çizgisel cetveller görülmektedir. Kenar pervazında süsleme yoktur. Levhada süsleme olarak yazı zemini ve cetvelleri arasında küçük üçgen paftalar içerisine yazının üst ve alt köşelerinde tezyînî unsur özelliği taşımayan alelade çizgisel motifler görülmektedir.

Değerlendirme: Hattat Seyyid Mustafa H. 1160 / M. 1747 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 18. yüzyıl olarak tarihlendirilmiştir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Eser mail ta'lik kıt'a olarak istif edilmiştir. Eserde harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde, birbiri ile ahenkli olup bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Satır üzerindeki harfler ta'lik yazı karakterine uygundur. Her kıt'ada hattatın keşideli harf kullanması istife ayrı bir güzellik ve denge sağlamıştır. Her satırda harfler kendi içerisinde uyumludur. Bu özellik esere istif açısından akıcılık kazandırmıştır. Ta'lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eser sade bir şekilde tamamlanmıştır.

Fotoğraf 34: İmadü'l – Haseni'nin ta'lik levhası.

Katalog no: 30.

Envanter no: 14201 / 1220.

Levhanın Ölçüleri: 45 x 52 cm.

Tarih: 17. Yüzyıl olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Osmanlı Türkçesi.

Yazı Çeşidi: Ta'lik.

Hattat: İmadü'l-Hasani.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı mail kıt'a formunda yazılmış olup satır araları beyne's-sütur tekniğinde yapılmıştır.

Metin:

دلدار فراقینک بلاسین مو دین
یا هر ساری اغیار نوا سن مو دین
تورلک تورلک بلایه تشم یا رب
دلکر باشد اما روز قیامت

عارفی بحورالعن رسد

تحاتر معرفتش كتبه العبد المنذب عماد الحسنی غفر له

Okunuşu: Dildar Firakının Belasın Mu Diyin

Ya Her Sarı Ağyar Nevasın Mu Diyin

Türlük Türlük Belaya Tüşem Ya Rab

Dil-Gir Başed Amma Ruz-i Kıyamet

Arifi Be Hurül-in Resed

Taharet-i Ma'rifeteş

Anlamı: Sevgiliden ayrılığın sıkıntısını söylesem, yoksa rakiplerin her taraftaki namelerini mi anlatayım, Ya rabbi! türlü türlü belaya düşeyim, bir arif üzülür ama, kıyamet günü beyaz tenli iri gözlü hurilere kavuşur, Onun ma'rifetinin temizliği yazılıdır.

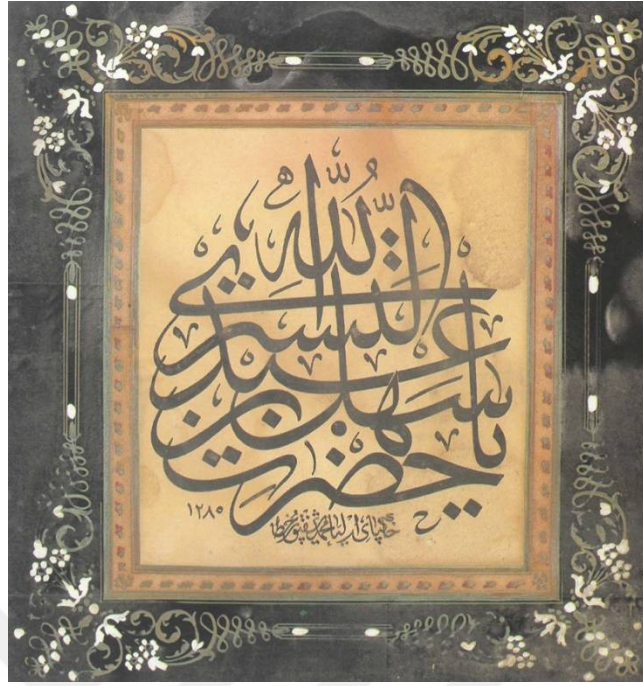
Ketebe: Ketebehû El-Abdü'l-Müznib İmadel-Haseni Gufira Lehû.

Eserin Tanımı: Eser, dikdörtgen form içerisinde düz ve mail olarak tertib edilen ve farklı kalem kalınlıkları ile yazılan satırların arası beyne's-sütur satır aralarının altınlanması olarak tezhiplenmiştir. Levhanın cetvelleri haricinde tezhibi yoktur. İmad'ın "Ketbehü El-Abd'l- Müznib İmadü'l Haseni" şeklindeki imzası mail satırların başındadır. Levhanın dış pervazına çividi mavi renkli bir kağıt yapıştırılmıştır.

Değerlendirme: Hattat İmâd-i Hasenî-i Seyfî H. 1024 / M. 1615 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 17. yüzyıl olarak tarihlendirilmiştir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Eserde ilk iki satır düz satır çizgisi olarak istif edilmiştir. Bir satır ise levhanın yan tarafında yukarıdan aşağıya doğru istif edilmiştir. Düz satır istifin altında ise 4 satır mail ta'lik olarak istif edilmiştir. Eserde harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde, birbiri ile uyumlu ve paralel bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Satır üzerindeki harfler ta'lik yazı karakterine uygundur. İlk iki satır düz satır çizgisine istif edilen bölümde "sin" harfi alt alta getirilerek bir ahenk sağlanmıştır. Her kıt'ada hattatın keşideli harf kullanması istife ayrı bir güzellik ve denge sağlamıştır. Her satırda harfler kendi içerisinde uyumludur. Bu özellik esere istif açısından akıcılık kazandırmıştır. Ta'lik yazı

çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eser sade bir şekilde tamamlanmıştır.

Fotoğraf 35: Mehmed Şefik Bey'in Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 31.

Envanter no: 14282 / 1246.

Levhanın Ölçüleri: 52,7 x 50,4 cm.

Tarih. H. 1285 / M. 1868.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattat: Mehmed Şefik Bey.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin yazı kağıdı zemininde lekeler görülmekte ve tezyînî kısımlarında solmalar mevcuttur.

Tekniği: Yazı kahve renkli âharlı kağıt üzerine siyah is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

يا حضرة سهل بن عبد الله التستري

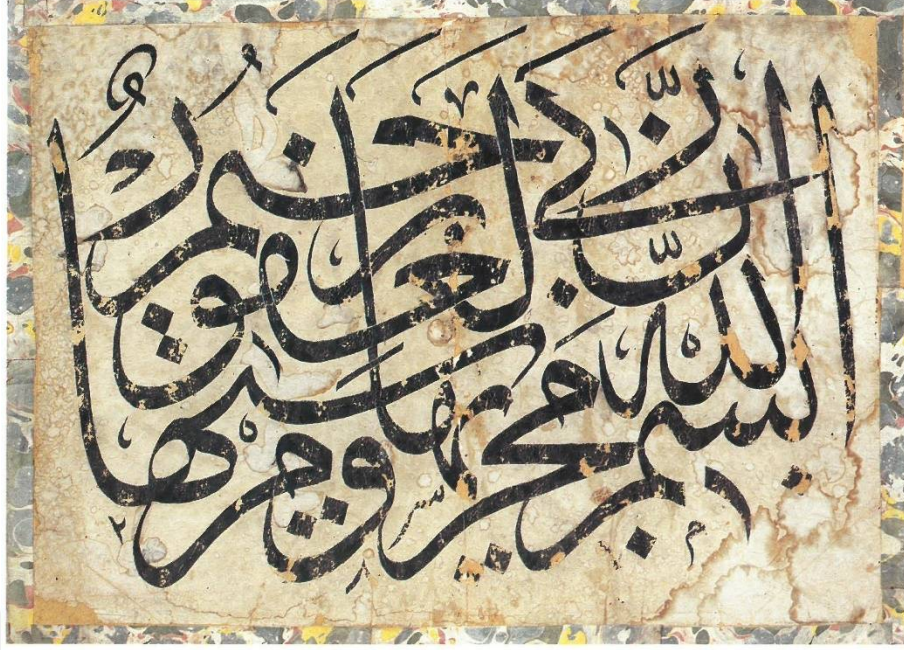
Okunuşu: Ya Hazret-i Sehl B. Abdullah Et-Tûsteri.

Anlamı: Ya Hazret-i Sehl B. Abdullah Et-Tûsteri.

Ketebe: Hak-i Pay-i Evliya Mehmed Şefik Pür Hata.

Eserin Tanımı: Eser kare çerçeveye sınırlandırılmıştır. Şefik Bey bu eserinde evliya-i kiramdan bir zatın ismini aşağıdan yukarıya doğru celî sülüs hattı ile istiflemiştir. Levhada “Ya Hazret-i Sehl B. Abdullah Et-Tûsteri” metni yazılıdır. Şefik Bey’in levhanın alt kısmında hatt-ı icaze ile yazdığı imzası bulunmaktadır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası metnin alt kısmında satır istifi olarak yazılıdır. Yazının kağıdında yer yer lekelenmeler görülmektedir. Levhanın iç pervazında matbu süslemeler mevcuttur. Kenar pervazında siyah zemin üzerine altın ve beyaz renkler ile XIX. yüzyılda çokça görülen Avrupai tarzda barok süslemeler köşe kısımlarda biraz yüksekçe birbirlerine ince çizgi şeklinde cetvellerle simetri eksenlerinden bağlanmıştır.

Değerlendirme: Celî sülüs ile yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istiftir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istife girift bir özellik kazandırmıştır. “Ayn” ve “ya” harflerine keşide verilmiş olması, “elif” harflerinin dengeli bir şekilde yerleştirilmesi ve harflerin birbiri ile uyumu eserin istif özelliğine ahenk kazandırmıştır. Harfler celî yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Eserde harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmış olup bir yerde yuvarlak nokta kullanılmıştır. Hattatın istifinde bulunan yuvarlak nokta yazıdaki yer darlığından dolayı kullanmış olabilir. Eser istif olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 36: Anonim Celî Sülüs Levha.

Katalog no: 32.

Envanter no: 14179 / 1277.

Levhanın Ölçüleri: 48,5 x 61 cm.

Tarih. H. 1289 / M. 1872.

Müzeeye Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde mürekkebin döküldüğü ve çatladığı yerler mevcuttur. Zemin kağıdında rutubetten dolayı lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

Okunuşu: Bismillâhi mecrâhâ vemursâhâ, inne rabbî leğafûrun rahîm (Hud Suresi 41. Ayet).

Anlamı: Onun yüzüp gitmesi de durması da Allah'ın adıyladır. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.⁸⁹

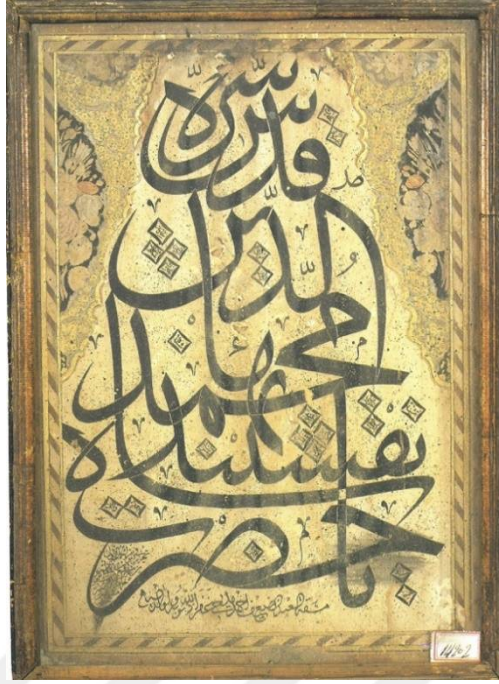
Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Ketebe kaydı olmayan levhanın yazı kenarı battal ebru ile çerçevelenmiştir. Besmele'nin “mim” harfinin altında 9 rakamı ve “vav” harfinin altındaki 8 rakamlarının mürekkebinin büyük bir kısmı dökülmüştür. Lakin tarih okunabilmektedir. Eser dikdörtgen form içerisine yakın bir formda istiflenmiştir.

Değerlendirme: Celî sülüs ile yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istiftir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istife girift bir özellik kazandırmıştır. İstifte “elif” harflerinin dengeli bir şekilde yerleştirilmesi ve harflerin birbiri ile uyumu eserin istif özelliğine ahenk kazandırmıştır. Metin iki satır olarak istif edilmiştir. Birinci satırı aşağıdan başlayarak yukarıya ikinci satır olarak tamamlanmıştır. Aşağıdan keşideli harfler (sin, ğayın, hâ) dikkat çeken ahenk örnekleridir. İstif içerisinde yatay harfleri dik olarak kesen elif ve lam harfleri eserin ihtişamını tamamlamıştır. Eser uslub olarak Kadıasker veya Şefik efendiyi hatırlatmaktadır. Harfler celî yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Eserde mürekkepteki zank oranı fazla olduğu için yer yer çatlama ve dökülmeler görülmektedir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur.

---

⁸⁹ Kur'ân-ı Kerîm Meâli, s. 225.

Fotoğraf 37: Ahmed Mehdi Efendi'nin Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 33.

Envanter no: 14202 / 1275.

Levhanın Ölçüleri: 83,2 x 70,5 cm.

Tarih: 18. yüzyıl sonları olarak tarihlendirilebilir

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattat: Ahmed Mehdi Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı kahve renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

يا حضرّة محمد بهاء الدين شاه نقشيبندة فؤيس سرّه

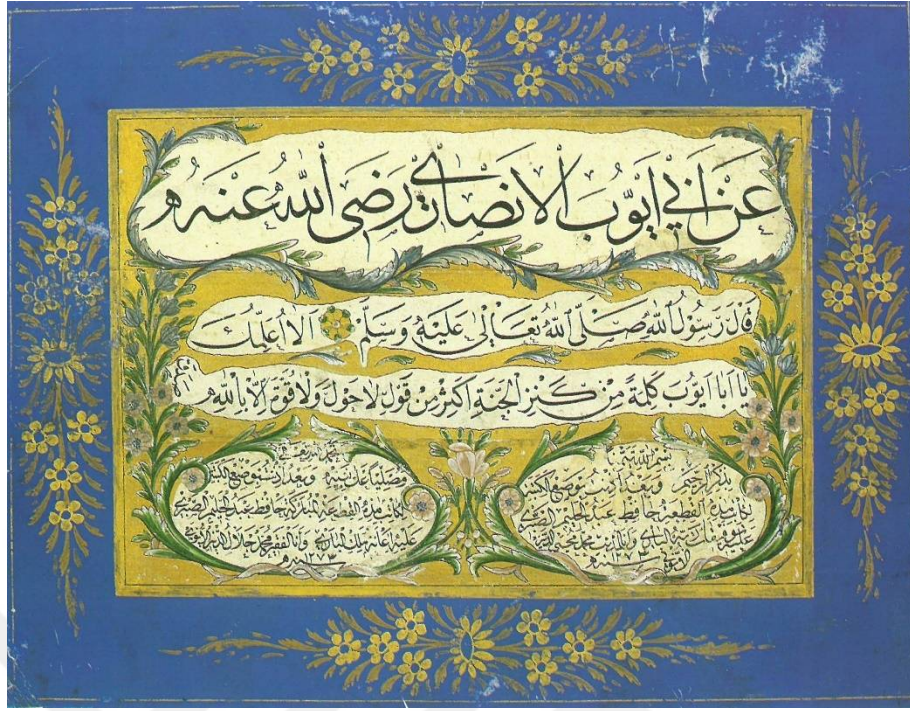
Okunuşu: Ya Hazret-i Muhammed Bahauddin Şâh-ı Nakşîbend, kuddise sirruh.

Anlamı: Efendimiz Muhammed Bahauddin Şah-ı Nakşibend, Allah onun ruhunu temizlesin, arındırsın, katına yaklaştırsın cennetine koysun ilahi harimine alsın.

Ketebe: Meşegahu El Abdu'z-zaif Ahmed Mehdi Gafarallahû Zunûbehu.

Eserin Tanımı: Eser dikdörtgen çerçeveye sınırlandırılmıştır. Levhanın metni Nakşî sikkesi formunda istif edilmiştir. Levhada noktalar içerisinde, nakşî silsilesinden bazı isimler ve tarih ibareleri yazılmıştır. Üst köşelerde yarım şemse formunda tezhipler birbirleriyle simetridir. Köşebent formların içi şükufe tarzı çiçeklerle, hatayi grubu ve rumi motifleriyle bezemelidir. Şükufe çiçeklerinin zemininde siyah renk görülmektedir. Diğer motif gruplarının zemini altın üzerine işlenmiştir. Levhanın alt kısmında hattı-ı icaze ile yazılan imza satırında başka, Hazret kelimesinin mukavver (kıvrımlı) “ra” harfi içinde “târih-i fi cumade'l-ula, şa'banü'l muazzam” ibareleri bulunmaktadır.

Değerlendirme: Hattat Ahmet Mehdi Efendi hakkında yeterli bilgiye ulaşılamadığından eserin üslup özelliklerine bakılarak eser 18. yüzyıl sonları olarak tarihlendirilebilir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istif girift bir özellik kazandırmıştır. Eser detaylı incelendiğinde istifte zorlamalar görülmektedir. Bu durumdan dolayı istif leke dengesinde dengesizlikler görülmektedir. “Şah” kelimesinin keşideli “sin” üzerindeki “Nakşibend” tertibi arada sıkışmış, bu da hurufatta bazı arızalara sebep olmuştur. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım görülmektedir. Eserde harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 38: Abdülhalim Sabri'nin Sülüs-Nesih İcazetname Levhası.

Katalog no: 34.

Envanter no: 14194 / 1274.

Levhanın Ölçüleri: 35,4 x 42 cm.

Tarih: H. 1273 / M. 1856.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih icazetname.

Hattat: Abdülhalim Sabri.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

عن أبي أيوب الأنصاري رضي الله عنه
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم * ألا أعلمك
يا أبا أيوب كلمة من كنز الجنة أكثر من قول لا حول ولا قوة إلا بالله صدق *

Okunuşu: An ebi Eyüb el-Ensari radiyallahu anhü

Қâle rasulullahi sallallahu aleyhi veselleme * Elâ üallimüke ya Ebâ Eyüp kelimeten min kenzi'l cenneti eksir min kavli lâ havle vele kuvete illâ billah. Sadaka.

Anlamı: Hadis-i Şerif metni “la havle vela kuvvete illa billah” zikrinin önemini anlatmaktadır.

Ketebe: Bismillahi teyemmünen bi'zikri'r-rahim ve ba'dü ezintü bi vaz'ıl-ketebeti li katib-i hazihi'l-kıt'ati Hafız Abdülhalim. Es- sabri ve ene'l-müznibü Mehmed Muhyiddin El Eyyubi sene 1273.

Nahmedü'llahe 'l ali ve musalliyen ala nebiyyihi ve ba'dü ezintü bi vaz'il-ketebeti li katibi hazihi'l kıt'atil-mübareketi Hafız Abdülhalim es-sabri aleyhi îânehü melikıl-bari. Ve ene'l-Fakir Muhammed Celaleddin El- Eyyübi.

Eserin Tanımı: ilk satırı sülüs iki satır nesih, nesih satırlarının alt kısmında beyzi formda iki pafta içerisinde hocası Muhammed Muhyiddin El-Eyyubi ve Muhammed Celaleddin El-Eyübi tarafından Abdülhalim Sabri'ye verilen icazetname metni ve Hadis-i Şerif metni yazılıdır. Hadis-i Şerif metni “Elâ üallimüke ya Ebâ Eyüp kelimeten min kenzi'l cenneti eksir min kavli lâ havle vele kuvete illâ billah. Sadaka.” zikrin önemini anlatmaktadır. Yazıların etrafında batı tarzında yaprak ve çiçek motiflerinden oluşan çiçek desenleri görülmektedir. Kenar pervazında buket şeklinde simetri eksenlerine denk gelen rokoko üslubunda çiçekler bulunmaktadır.

Değerlendirme: Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile uyumludur. İki satır halinde nesih ile yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklı olup satır hizaları eşittir. Sülüs satırında satır hizası eşittir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler ve harfler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır.Sülüs satırındaki dikey harflerde ahenkli görülmektedir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin alt kısmında iki ayrı pafta içerisinde hatt-ı icaze ile imza metinleri yazılmaktadır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktaları görülmektedir.

Fotoğraf 39: Abdullah Zühdi'nin Sülüs-Nesih Kıt'a İcâzet Levhası.

Katalog no: 35.

Envanter no: 14219 / 1272.

Levhanın Ölçüleri: 35,4 x 42 cm.

Tarih: 19. Yüzyıl başları olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih icazetname kıt'a.

Hattat: Abdullah Zühdi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

أحسنُ الكلام ما قل وجل
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم * من حسن
إسلام المرء تركه ما لا يعنيه * صدق حبيب الله

Okunuşu: Ahsenü'l kelâmi mâ galle ve celle

Kâle Rasulullahi sallallahu aleyhi ve sellem * Min hüsni islâmi'l mer'i terkuhü mâ lâ ya'nîhi. Sadaka Habîbullah.

Anlamı: Levhada sülüs hat ile “Sözün en güzeli az ve yüce alandır” ve nesih hat ile “Mâlâyanînin terki insanın güzel ahlakındandır”, Hadis-i Şerifleri yazılıdır.

Ketebe: Yâ men ‘alleme bi’l-kalem ve ‘alleme’l- insâne mâ lem ya‘lem Ezintü bivaz‘i’-ketebe li katibi hazihî’l-kit ‘at-ıl mübareketi Abdüllah Zühdü an hademe-i enderun-u hümayun Tavvela ‘llâhû ömrehû ve zâde ilmehü ve ma ‘ri Fete hü amin ve ene muallimühu Ali Rasim.

Eserin Tanımı: Levhada iki ayrı Hadis-i Şerif bulunmaktadır. İki Hadis-i Şerif’den bir icazetname örneği levha klasik kıt’a formunda oluşturulmuştur. Fakat cetvel ile sınırları çekilmemiştir. Abdullah Zühdi’nin bir satırı sülüs ve iki satırı nesih olmak üzere yazdığı levhanın alt kısmında, hocası Ali Rasim Efendi tarafından dört satırlık hatt-ı icaze ile izin yazısı yazılmıştır. Satır sonunda yazılan tarih kısmından sadece 84 okunabilmektedir. Yazının alt köşelerinde buket şeklinde rokoko üslubunda çiçek motifleri görülmektedir. Yazı aralarında da iri yaprak motifleri bulunmaktadır.

Değerlendirme: Hattat Abdullah Zuhdi H. 1296 / M. 1879 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 19. yüzyıl başları olarak tarihlendirilmiştir. Klasik kıt’a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbirini ile ahenklidir. İki satır halinde nesih ile yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklı olup satır hizaları eşittir. Sülüs satırında satır hizası eşittir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup hareketler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde uyumludur. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin alt kısmında belirlenmiş pafta içerisinde hatt-ı icaze ile imza metni yazmaktadır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktaları görülmektedir. Kelamın güzeli az ve öz olandır.

Fotoğraf 40: Hafız Osman Sülüs - Nesih Kıt'a Formundaki Levhası.

Katalog no: 36.

Envanter no: 14275 / 1271.

Levhannın Ölçüleri: 40,3 x 49 cm.

Tarih: 17. yüzyıl olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a formu.

Hattat: Hafız Osman.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar ve yazı kağıdında lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı yeşil renkli âharlı kağıt zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

قال النبي عليه السلام

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم * رصّوا صفوفكم وقاربوا بينها وحاذوا بالأعناق فوالذي نفسي بيده لأني أرى الشيطان يدخل من خلال الصف كأنها الحدف * قال النبي صلى الله عليه وسلم * إن من خياركم أحسنكم أخلاقًا * كتبه الفقير عثمان المشتهر بحافظ القرآن .

Okunuşu: Kâle'n nebiyyü aleyhisselam

Kâle Resulullahi sallallâhu aleyhi vesellem * Russû sufûfeküm ve gâribû beyneha ve hâzû bil a'anak fevellezi nefsi biyedihi li enni era eş şeytane yedhulu min hilali's saffi keenehâ el hedef * Kâle'n nebi sallallahu aleyhi vesellem * inne men hiyaraküm ahsenuküm Ahlakan.

Anlamı: İlk satırda “safların sık ve düzgün tutulması”, diğerinde ise “güzel ahlak” ile ilgili yazı bulunmaktadır.

Ketebe: Ketebehû El Fakir Osman El-Muştehirü Bi Hâfızı'l Kur'ân.

Eserin Tanımı: Bir satır sülüs ve dört satır nesih hat ile yazılmış levha, klasik kıt'a formunda tertip edilmiştir. Levha iki Hadis-i Şerif ihtiva etmektedir. Bunlardan birincisi “safların sık ve düzgün tutulması” diğeri ise “güzel ahlak” ile ilgilidir. Ketebe kaydı olan hattanı imzsı nesih satırlarının son satırın da yazmaktadır. Yeşil zeminli bir kağıt üzerindeki kıt'anın koltuklarına koyu yeşil bir kağıt yapıştırılmıştır. Levhada koltuk taksimatı yapılmıştır. Başka süslemesi bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Hattat Hafız Osman H. 1110 / M. 1698 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 17. yüzyıl başları olarak tarihlendirilmiştir. Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Dört satır halinde nesih ile yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklı olup satır hizaları eşittir. Sülüs satırında satır hizası eşittir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup hareketler satır düzenine dikkat edilerek çok da yoğun olarak kullanılmamıştır. Eserde tırnak işareti kullanılmamıştır. Tirfil ise sadece “sin” keşidesinde kullanılmıştır. Bu durum metindeki sadeliği ön plana çıkarmıştır. Nesih yazılan kısımda satır aralarında durak noktaları bulunmamakla birlikte yerleri belirlenmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde paralellik ve uyum vardır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkîp ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 41: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a Formunda Levha.

Katalog no: 37.

Envanter no: 14201 / 1269.

Levhannın Ölçüleri: 30,5 x 36,5 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A.R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renk âharlı kağıt zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

رواه أحمد والحكيم الترمذي وابن عساكر عن أمير المؤمنين *
 وإمام المتقين ليث الله الغالب علي بن أبي طالب كرم الله وجهه
 ورضي الله تعالى عنه أنه قال * قال رسول الله صلى الله
 قال النبي عليه السلام من صمت نجا

عليه وسلم * الأبدال بالشام وهم أربعون رجلاً كلما مات
رجلٌ بدل الله مكانه رجلاً * يُسقى بهم الغيث وينتصر بهم
على الأعداء ويصرف عن أهل الشام بهم العذاب * رواه

Okunuşu: Kâle'n nebiyyü aleyhisselâm men samete necâ

Ravâhü Ahmet vel hakiimü't Tirmizi vebnü Asakir ani'l müminin * ve imamü'l müttekin leysü'llâh el ğâlibü Ali bin Ebî Tâlib kerremallâhu vecchêhü ve raziyallâhu teâlâ anhü ennehü Kâle* Kâle rasullâhu sallallâhu aleyhi ve sellem * el ebtâlu biş şami ve hüm erbeüne racülen küllemâ mâte raculün beddela'llahu mekânehu racülen * yusga bihim el ğaysu ve yentesiru bihim alâ el a'dâ'i ve yasrifu an ehli eşşâm bihimu'l azâb * ravahu.

Anlamı: Sülüs hattıyla “Susmanın kurtuluş (fevz-ü necat) vesilesi” olduğuna dair ve nesih hattıyla da Ahmed, Hakim-i Tirmizi ve İbn Askar rivayet ettiler ki; Allah yüzünü kerim kılsın ve ondan razı olsun, Allah'ın galip aslanı Ali Bin Ebi Talip Buyurdu ki;

Rasulullah aleyhisselâmın, "Abdâllar Şam'da bulunurlar, kırk kişidirler. Onlardan biri vefat ettiğinde Allah onun yerine başka birini geçirir. Onlar vesilesiyle yağmur yağdırılır, düşmanlara karşı yardım olunur, Şamlılar'dan belalar defedilir." Rivayet etti.

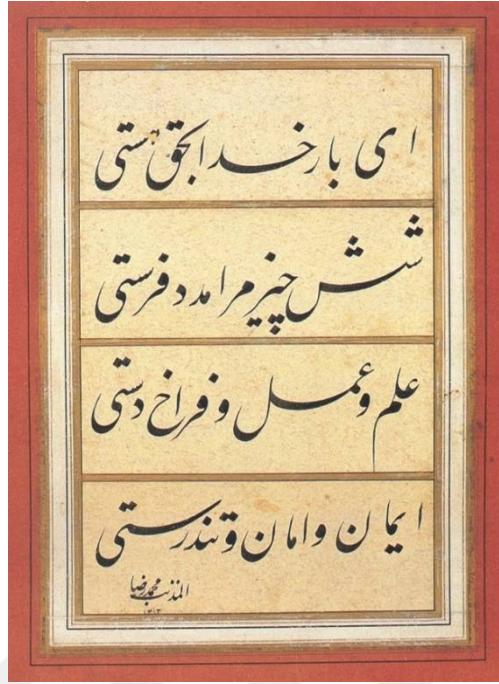
Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Eser klasik kıt'a formunda değildir. Eser yedi satır olarak istif edilmiştir. Üstte ve altta üçer satır nesih, ortada bir satır sülüs yazı bulunmaktadır. Levhanın iç ve kenar pervazında süsleme yoktur. Sadece sülüs ve nesih satırları arasındaki geniş cetvellere çok basit süslemeler yapılmıştır. Koltuk kısımlarına ise ebru yapıştirilmiştir.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Alt ve üstte üçer satır halinde nesih ile yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklı olup satır hizaları eşittir. Sülüs satırında satır hizası eşittir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin

üçte biri kadar olup hareketler satır düzenine dikkat edilerek çok da yoğun olarak kullanılmamıştır. Bu durum metindeki sadeliği ön plana çıkarmıştır. Nesih yazılan kısımda satır aralarında durak noktaları bulunmaktadır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Eserde sadece “sin” keşidesinin alt kısmında üç adet yuvarlak nokta kullanılmıştır. İstif leke dengesi ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. En nebiyyi ile Es selam kelimelerinin keşideleri sülüs satıra ayrı bir denge ve haşmet kazandırmıştır. Sülüs satırındaki dikey harflerde ahenklidir. Ayrıca sülüs satırında boş kısımlara altın ile işlenmiş altın durakları görülmektedir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 42: Muhammed Rıza'nın Celî Ta'lik Levhası.

Katalog no: 38.

Envanter no: 14241 / 1268.

Levhanın Ölçüleri: 30,5 x 36,5 cm.

Tarih: H. 1313 / M. 1895.

Müzeeye Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Farsça.

Yazı Çeşidi: Celî ta'lik.

Hattat: Muhammed Rıza.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı kahve renk âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

ای بار خدا بحق هستی
شش چیز مرا مدد فرستی
علم و عمل و فراخ دستی
ایمان و امان و تندرستی

Okunuşu: Meşhur mutasavvıf Ebu Said-i Ebu'l-Hayr'ın rubâîsi'nden

Ey bâr-i hudâ be hakk-ı hestî

Şeş çîz me-râ medem firistî

İlm ü amel ü ferâh - destî

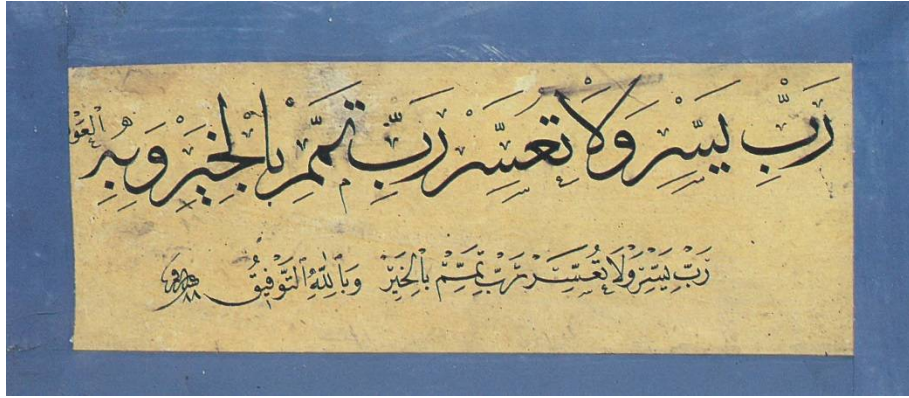
İman u emân u ten - dürüstî.

Anlamı: “Ey Allah! varlık hakkı için bana altı şeyi yardımcı olarak gönder: ilim, amel, cömertlik, iman, emniyet ve sağlık.

Ketebe: Muhammed Rıza.

Eserin Tanımı: Levhada meşhur mutasavvıf Ebu Said-i Ebu'l-Hayr'ın rubâîsi'nden bir yazı bulunmaktadır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası levhanın sol alt köşesinde yer almaktadır. Celî ta'lik kıt'anın satır aralarına ve kenarlarına tahrirli altın ile cetvel çekilmiştir. Yazının iç pervazı boş bırakılmış dış pervazına ise kırmızı renkli bir kağıt yapıştırılmıştır.

Değerlendirme: Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Eser dört satır halinde ta'lik hatla istif edilmiştir. Eserde harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş, birbiri ile uyumlu ve paralel bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Satır üzerindeki harfler ta'lik yazı karakterine uygundur. Her kıt'ada hattatın keşideli harf kullanması istife ayrı bir güzellik ve denge sağlamıştır. Her satırda harfler kendi içerisinde uyumludur. Bu özellik esere istif açısından akıcılık kazandırmıştır. Ta'lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 43: Mustafa Rakım Efendi'nin Sülüs - Nesih Levhası.

Katalog no: 39.

Envanter no: 14280 / 12222.

Levhanın Ölçüleri: 44,5 x 35,4 cm.

Tarih: H. 1203 / M. 1788

Müze Geliş Şekli: A.R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih rabbiyessir meşki.

Hattat: Mustafa Râkım Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin zemin kağıdında mürekkebin dağıldığı ve lekelerin olduğu kısımlar görülmektedir.

Tekniği: Yazı kahve renk âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

رَبِّ يَسِّرْ وَلَا تُعَسِّرْ رَبِّ تَمِّمْ بِالْخَيْرِ وَبِهِ الْعَوْنُ
رَبِّ يَسِّرْ وَلَا تُعَسِّرْ رَبِّ تَمِّمْ بِالْخَيْرِ وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ

Okunuşu: Rabbi yessir velâ tuassir Rabbi temmim bi'l-hayr, ve bihi'l – avn.
Rabbi yessir velâ tuassir Rabbi temmim bi'l-hayr, ve billahi et-tevik.

Anlamı: Ey rabbim! İşimi kolaylaştır, zorlaştırma ve hayırlı bir sonuca erdir.

Ketebe: Ketebehû Râkım.

Eserin Tanımı: Eser dikdörtgen çerçeveye sınırlandırılmıştır. Levha “Rabbiyessir” dua meşkidir. Levha bir satır sülüs ve altta bir satır da nesih olarak kıt'a formunda istif edilmiştir. Lakin koltuk taksimatı yapılmamıştır.

Ketebe kaydı olan hattatın imzası nesih satırın sonunda yazmaktadır. Meşkin etrafına mavi bir kağıt yapıştırılmıştır. Cetvel ve süslemesi yoktur.

Değerlendirme: Sülüs ile yazılan eser tek satır halinde istif edilmiştir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup harfler birbiri ile ahenklidir. Satır olarak istif edilen eserde satır çizgisine dikkat edilmiştir. Harfler sülüs-nesih yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sade bir şekilde tamamlanmıştır.

Fotoğraf 44: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a Formunda Levha.

Katalog no: 40.

Envanter no: 14240 / 1245.

Levhanın Ölçüleri: 29 x 25 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin zemin kağıdı renginde solmalar, yıpranmalar ve lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı kahve renk âharlı kağıt zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

أَوْبَدِرُوا مِثْلَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَيْنِ مَعَ جَبَلٍ

وَحَقَّ أَمْرُ مَعْرَاجٍ وَصِدْقٍ * فَفِيهِ نَصٌّ أَخْبَارِ عَوَالٍ *

وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَفِي أَمَانٍ * عَنِ الْعَصِيانِ عَمْدًا وَانْعِزَالٍ *

www.kutubxane.com.tr

والعرشُ والفُرشُ والكرسيُّ وما حصرُوا ما

Okunuşu: Ev bêzrü mil'es-semâvâti ve'l arazîne mea' cebelin

Ve hakka emri miracin ve sıdkin * fe fihi nassu ahbarin avali*

Ve inne'l-enbiya lefi emânin* ani'l isyani amden ve in'izâli *

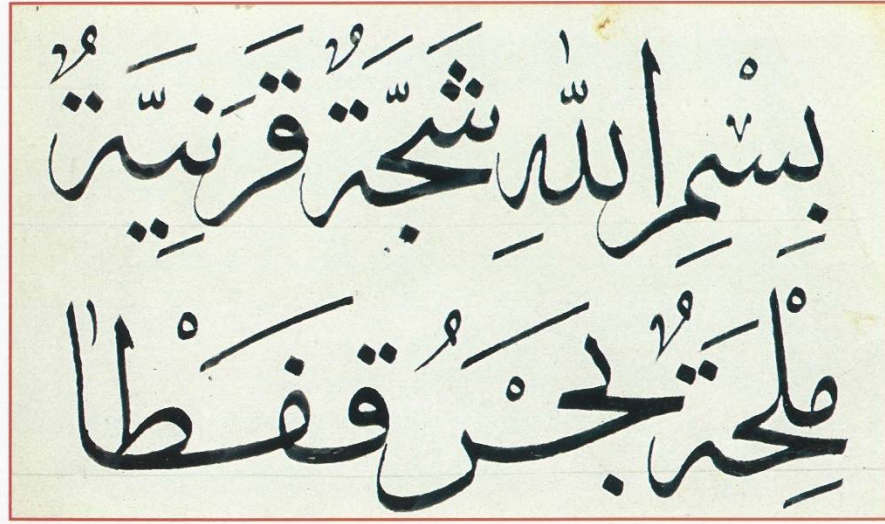
Ve'l arşu ve'l ferşi ve'l kursiyyu ve mâ hasarû mâ

Anlamı: Bir dağla birlikte göklerle yerler dolusu saçtılar arşı da döşeği de kürsiyi de kuşatamadılar.

Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Klasik kıt'a formunda istif edilen levhada alt ve üst satırlar sülüs orta kısım ise nesih hatla yazılmıştır. Cetveller altınla yapılmıştır. Dış pervazına kumlu ebru yapıştırılmıştır.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında dik harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Sülüs satırlarında tırnak işareti kullanılmamıştır. Tirfil işareti ise sülüs satırlarında yer yer kullanılmıştır. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup hareketler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde paralellik ve uyum vardır. Sülüs satırlarında harflerin satıra dizimi gayet dengelidir. Üst sülüs satırının sonunda yarım halde görülen bir durak noktası dikkat çekmektedir. Bunun neden yarım bırakıldığı bilinmemektedir Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir.

Fotoğraf 45: Anonim Sülüs Levha.

Katalog no: 41.

Envanter no: 14253 / 1250.

Levhanın Ölçüleri: 28,3 x 33,2 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir. Fakat, levhanın Medine’de mücavir hattat A. Ziya Kurucu’nun hattı olduğu Hüseyin Öksüz tarafından tespit edilmiştir.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile klasik usülde yazılmıştır.

Metin:

بِسْمِ اللَّهِ ، شَجَّةٌ قَرْنِيَّةٌ ، مِلْحَةٌ بَحْرٌ قَفْطًا

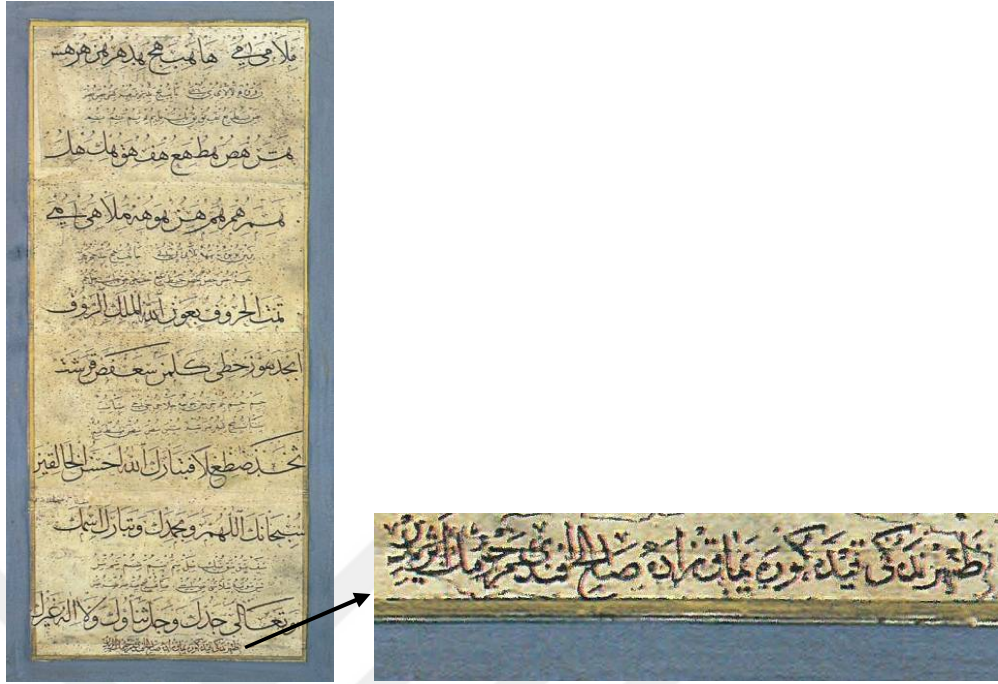
Okunuşu: Bismillâhi seccetun karniyetün milhatun bahrü kaftâ.

Anlamı: Bu ifade de ateşli bir hasta’lık için Hz. Peygamber (as) 'in okuyarak rukye (tedavi) yaptığı, okurken de "bu dua bize Süleyman'dan kaldı." dediği bir dua.

Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Sülüs ile yazılan levhanın hattatı belli değildir. Levhada ateşli hasta'liklar için edilen dua metni yazılıdır. Levhada imza ve tarih kaydı bulunmamaktadır. Levhada cetvel ve süsleme yoktur.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. İki satır halinde yazılan sülüs satırları elden çıktığı gibi kalmıştır. Tahrir ve tashihi yapılmamıştır. Sülüs levhanın ilk satırı yukarıya doğru kaymıştır. Eserde tezyînî bir unsur görülmemektedir. Celî sülüs ile yazılan eser iki satır halinde istif edilmiştir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Eser satır istif olarak istif edildiğinde satır çizgisine satır çizgisine dikkat edilmiştir. Harfler yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde turnak ve tirfil kullanılmamıştır. Metin içerisinde kullanılan hareke işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Bu özellik metindeki sadeliği ön plana çıkarmıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur.

Fotograf 46: Yamakzâde S. Efendi'nin sülüs - nesih meşk murakkası.

Katalog no: 42.

Envanter no: 14200 / 1254.

Levhanın Ölçüleri: 68 x 41,5 cm.

Tarih: 18. yüzyıl başları olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs - nesih meşk murakka.

Hattat: Yamakzâde Salih Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin yazı zemininde lekeler görülmektedir.

Ayrıca, mürekkebin dağıldığı yerler vardır.

Tekniği: Yazı kahve renk aharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

ملا مي ها هب هج هد هر هن هر هس هس هس هط هع هف هو هك هل هم

هم هن هو هه ملا هي مي

تمت الحروف بعون الله الملك الرؤف

ابجد هوز حطي كلمن سعفص قرشت

ثخذ ضظغلا فتبارك الله احسن الخالقين
سبحانك اللهم وبحمدك وتبارك اسمك
وتعالى جدك وجل ثناؤك ولا إله غيرك

Okunuşu: Mela Mi ha heb hc hd hr hn hr hs hş hhs ht ha-a hf hef hüve hk hel
hem hem hn hev hh mela hi mi

Temmet el-huruf bi-avni-l meliki-l rauf

Ebced hevvez hutî kelemen sa'fas karaşet

Sehaz zazğilen fetebareka'llahu ahsene-l hâlikîn

Sübhâneke'llahümme vebihamdike vetebâreke'smüke

Veteâla ceddüke ve celle senâüke velâ ilâhe ğayrüke

Anlamı: Eserde sırasıyla “he” harfinin meşki, hurufatı bitirilince yazılan “temmet duası”, “ebced alfabesi” ve “Allah'ım! Sen eksik sıfatlardan pek ve uzaksın. Seni daima böyle tenzih eder ve överim. Senin adın mübarektir. Varlığın her şeyden üstündür. Senden başka ilah yoktur.”

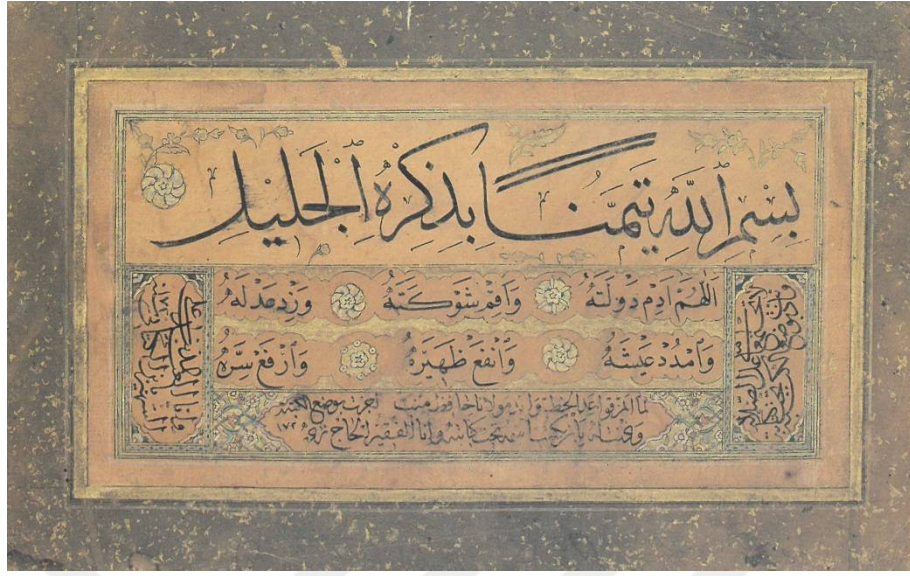
Ketebe: Zâhrındaki kayda göre Yamakzade Salih Efendi merhumun eseridir.

Eserin Tanımı: Levhada müfredat meşkinin son harfi olan “he” den sonra “Temmet” duasıyla müfredat satırına geçilmiş, “Ebced” ve “Sübhaneke” duası sülüs ile yazılmıştır. Yazının etrafı altın bir cetvel ile çekilmiştir. Kenar pervazına lacivert bir kağıt yapıştırılmıştır. Levhanın süslemesi yoktur. Ketebe kaydı olan hattatın imzası son murakkanın en alt satırına hatt-ı icaze ile yazılmıştır. Eserde tezyînî bir unsur görülmemiştir.

Değerlendirme: Hattat Yamakzâde Salih Efendi H. 1189 / M. 1776 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 18. yüzyıl başları olarak tarihlendirilmiştir. Eser meşk murakkalarının birleştirilmesiyle oluşmuştur. Meşk murakkası formunda tertip edilen esere bir bütün olarak bakıldığında her murakka kendi içerisinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile uyumlu ve paraleldir. Dört murakkadan meydana gelen eserde alt ve üst satırlar sülüs ile orta kısımlar nesih hattıyla iki satır halinde yazılmıştır. Nesih ile yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklı olup satır hizaları hem kendi içerisinde hem de bir bütün olarak bakıldığında gayet nizamidir. Sülüs satırında ise aynı durum geçerli değildir. Murakkaların üç ve dördüncü alt satırdaki sülüs satırların hizaları eşit

değildir. Hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır düzenine dikkat edilerek çok da yoğun olarak kullanılmamıştır. Nesih yazılan kısımda satır aralarında durak noktaları bulunmamakla birlikte yerleri belirlenmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif leke dengesi ağırlık olarak sülüs satırlarında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde paralellik ve uyum vardır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 47: Hafız Efendi'nin Sülüs-Nesih İcazetname Levhası.

Katalog no: 43.

Envanter no: 14268 / 1257.

Levhannın Ölçüleri: 26 x 34 cm.

Tarih: H. 1142 / M. 1730.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih icazetname.

Hattat: Hafız Efendi.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserin tezhip desen renklerinde solma ve yazı zemin kağıdında lekeler vardır. Ayrıca, mürekkebin dağıldığı yerler görülmektedir.

Tekniği: Yazı kahve renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

بِسْمِ اللَّهِ تَيَّمَّنًا بِذِكْرِهِ الْجَلِيلِ

اللَّهُمَّ أَدِمْ دَوْلَتَهُ * وَأَقِمَّ شَوْكَتَهُ * وَزِدْ عَدْلَهُ

وَأَمِدْ عَيْشَتَهُ * وَأَنْفَعْ ظَهْرَهُ * وَأَرْفَعْ سِرَّهُ

Okunuşu: Bismillahi teyemmünen bi zikrihi'l celil

Allahümme edim devletehu * ve ekim şevketehü * ve zid adlehu * ve emdid
îshehu * ve'nfa' zahîrahu * ve'rfa' sırrahu.

Anlamı: Onun ulu adının bereketi olarak Allah'ın adıyla.

Ketebe: La tectemiü ümmetî ale'd-dalaleti ve Ezintü bi vaz 'ıl- ketebeti tahte kitabetihi ve ene'l-abdü'l-müznibü Ali Eşşehir bi ibni'l küttabî.

Eserin Tanımı: Levha klasik kıt'a formunda, bir satır sülüs ve altta iki satır nesih hattıyla yazılan ve dua cümlelerinden oluşan bir icazetnamedir. Biri hocası olmak üzere iki hattat tarafından verilen izin yazılarından birincisi nesih satırlarının altına, diğeri ise iki koltuğa hatt-ı icaze ile yazılmıştır. Sülüs satırındaki boşluklarda klasik usulde altın ile yapılmış nokta ve hatayi grubu süsleme vardır. Nesih yazının olduğu satır aralarında ise altınla beyne's-sütur olarak tezhiplenmiştir. Koltuklarda ve nesih satırının alt kısımlarında bulunan icaze metinlerinin köşeliklerinde ise klasik usülde hatai motifleri işlenmiştir. Levhanın iç pervazında ve kenar pervazında süsleme yoktur.

Değerlendirme: Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında dik harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmında sülüs kısmı da gayet okunaklıdır. Sülüs satırlarında tırnak işareti kullanılmamıştır. Tirfil işareti ise sülüs satırlarında yer yer kullanılmıştır. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Bu özellik metindeki sadeliği ön plana çıkarmıştır. İstifteki akıcılık metne kolay okunabilir olma özelliği katmaktadır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde birbirleriyle uyumludur. Sülüs satırlarında harflerin satıra dizimi gayet dengelidir. Üst sülüs satırının sonunda bir durak noktası dikkat çekmektedir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir.

Fotoğraf 48: Abdülkadir Şükri'nin sülüs-nesih murakka.

Katalog no: 44.

Envanter no: 14260 / 1258.

Levhannın Ölçüleri: 86,3 x 51,3 cm.

Tarih: 19. Yüzyıl olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih murakka.

Hattat: Abdülkadir Şükri.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserin yazı zemin kağıdında yer yer lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı sarı renk kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَكُتَابِ الْوَحْيِ مِنْ،
مَا كُتِبَ كَاتِبٌ بِاسْمِهِ السَّامِي وَتَكَلَّمَ أَمَّا
وَقَوْلُهُ جَلَّتْ كَلِمَتُهُ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ،

وإلى ذاته تعالى أضف الكتابة تشریفًا
بشاراتٍ وفيرةً من أحاديث النبي الكريم
كما قال أول ما خلق الله القلم وقبل
أن يعلمه الكتابة وفي تعليم المتعلم في

Okunuşu: Bismillahirrahmanirrahim

Ve ala alihi ve ashabihi ve kitabü'l vahyi min

Ma ketebe katibün bismihi's sami ve tekellem emmâ

Ve gavlihi cellet kelimetühü yezidü fi'l halki ma yeşâu

Ve ila zatihi teâlâ edâfe'l kitâbete teşrifin

Beşârâtün vefîratün min ahadisî'n nebiyyi'l kerim

Kema Kâle evvele mâ halaka'llahü'l kaleme ve kable

En yu-allimehü'l kitâbete ve fi ta'limi'l müteallimi fi

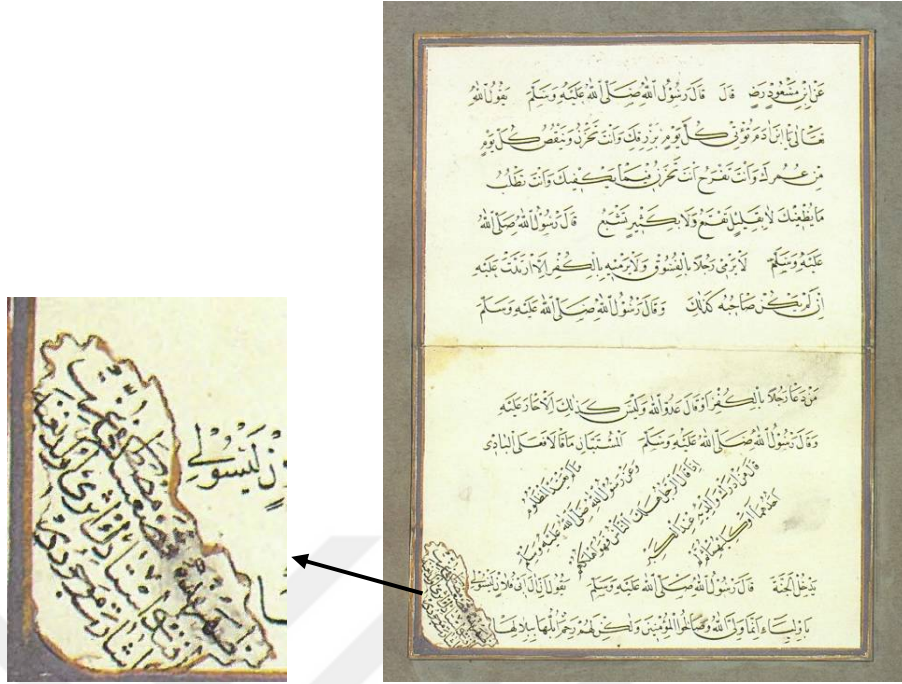
Anlamı: Allah'ın dilediği varlığı dilediği şekilde yarattığı, yarattıklarından ilkinin kalem olduğu ve insanların kalem ile öğrendiklerini içeren meşk murakkası.

Ketebe: Zâhırında Abdülkadir Şükrü üstadın yazısı olduğuna işaret mevcuttur.

Eserin Tanımı: Levha klasik kıt'a formunda, altta ve üstte birer satır sülüs ve ortada iki satır nesihden meydana gelen murakkadır. Ketebe kaydı olan hattatın imza metni en sondaki sülüs satırının alt kısmında yer almaktadır. Levha dört adet kıtanın murakkaya getirilmesiyle murakka levha haline getirilmiştir. Kıtalarda cetvel çizimleri yapılmamıştır. Nesih satır aralarında durak noktaları işlenmemiştir. Levhanın kenarındaki tahrirli altın cetvelinden başka süslemesi yoktur. Ketebe en alt sülüs satırının altındadır.

Değerlendirme: Hattat Abdülkadir Şükri H. 1250 / M. 1834 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 18. yüzyıl başları olarak tarihlendirilmiştir. Eser meşk kıtalarının birleştirilmesiyle oluşmuştur. Meşk murakkası formunda tertip edilen esere bir bütün olarak bakıldığında her kıtanın kendi içerisinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile uyumlu ve paraleldir. Dört kıtadan meydana gelen eserde alt ve üst satırlar sülüs ile orta kısımlar nesih hattıyla iki satır halinde yazılmıştır. Eserin ilk kıtasının birinci satırında besmele-i şerif

yazılıdır. Nesih ile yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklı olup satır hizaları hem kendi içerisinde hem de bir bütün olarak bakıldığında gayet nizamidir. Sülüs satırında ise aynı durum geçerlidir. Hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup hareketler satır düzenine dikkat edilerek çok da yoğun olarak kullanılmamıştır. Nesih yazılan kısımda satır aralarında durak noktaları bulunmamakta fakat yerleri belirlenmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif leke dengesi ağırlık olarak sülüs satırlarında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde paralellik ve uyum vardır. Levhaların ortasındaki kağıt izlerinden levha yazılarının ayrı yazılıp daha sonra bir araya getirildiği anlaşılmaktadır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 49: Kadıasker Mustafa İzzet Efendi'nin Nesih Levhası.

Katalog no: 45.

Envanter no: 14254 / 1264.

Levhannın Ölçüleri: 61,3 x 52,7 cm.

Tarih: 19. yüzyıl olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A.R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Nesih levha.

Hattat: Kâdıasker Mustafa İzzet Efendi.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserin yazı zemin kağıdında lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

عن ابن مسعود رضي قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول الله تعالى * يا ابن آدم تؤتى كل يوم برزقك وأنت تحزن وينقص كل يوم من عمرك وأنت تفرح * أنت تحزن فيما يكفيك وأنت تطلب ما يطغيك * لا بقليل تقنع ولا بكثير تشبع * قال رسول الله صلى الله عليه وسلم * لا يرمي رجلاً بالفسوق ولا يرميه بالكفر إلا ارتدت عليه إن لم يكن صاحبه كذلك * وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم * من دعا رجلاً بالكفر وقال عدو الله وليس كذلك إلا حار عليه. وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم * المستبان ما قاله فعلي البادي ما لم يقتد المظلوم * وعن رسول الله صلى الله عليه وسلم * إذا قال الرجل هلك الناس فهو أهلكهم * قال من أدرك والديه عن الكبير أحدهما أو

كليهما ثم لم يدخل الجنة. قال رسول الله صلى الله عليه وسلم * يقول ابن آل بيت أبي ليسو لي بأولياء إنما ولي الله وصالحوا المؤمنين ولكن لهم رحمة أبلاها ببلالها.

Okunuşu: An İbni Mesud radiyallahu anhü Qâle Qâle'n Nebi sallallahu aleyhi vesellem yekûlü'llahü teâlâ:

Yebne Âdem tü'tâ külle yevmin bi rizgike ve ente tahzen ve yengus külle yevmin min umrike ve ente tefrehu, ente tehzenü fimâ yekfîike ve ente tetlubu mâ yütgıyke , la bigalilin teknau ve lâ bikesirin teşbau. Qâle Rasulullahi sallallahu aleyhi ve sellem “la yermi bilfüsük ve la yermihi bilküfr ille'rteddet aleyhi in lem yekün sahibühü kezalik” ve Qâle Rasulullahi sallallahu aleyhi ve sellem “Men deâ racülen bilküfri ve Qâle adüvvü'llah ve leyse kezalik illa hara aleyhi.” Ve Qâle Rasulullahi sallallahu aleyhi ve sellem “İza Qâle'r racülü heleke'n nas fehüve ehlekehüm” Qâle “Men edrake validehü inde'l kiberi ehadehumâ ev kileyhimâ sümme lem yedhuli'l cennete.” Qâle Rasulullahi sallallahu aleyhi ve sellem “yegûlü ibnu âli beyti ebi leysü li bi evliyaa innema veliyyullahi ve sâlihü'l müminine ve lakin lehüm rahmetün ebleha bibelaha”.

Anlamı: Levhada “Kalbin rikkati, dünyevileşmeme, dünya ve ahiret dengesi, müslümana zulüm ve beddua etmemek, ana babaya hürmet ve Allah dostlarının ancak sıla-i rahim yapanlar olduğunu” ihtiva eden bir Hadis-i Şerif yer almaktadır.

Ketebe: Zâhırında Kâdıasker Mustafa İzzet üstadın eseri olduğuna işaret mevcuttur.

Eserin Tanımı: Levhada “Kalbin rikkati, dünyevileşmeme, dünya ve ahiret dengesi; Müslümanı tekfir ve teşvik etmemek, zulüm ve beddua etmemek, ana babaya hürmet ve Allah dostlarının ancak sıla-i rahim yapanlar olduğunu” ihtiva eden bir Hadis-i Şerif yazmaktadır. Alttaki mail kıt'anın koltukları cetvel ile bölümlere ayrılmamıştır. Levhanın iç kenar pervazında ve alttaki mail kıt'anın koltuklarında süsleme yoktur. Ketebe kaydı olan hattatın imza metni eserin sol alt köşesinde bulunmaktadır.

Değerlendirme: Hattat Kâdıasker Mustafa İzzet Efendi, Osmanlı hat ve mûsikisinin 19. yüzyıldaki büyük isimlerinden biri olduğu bilinmektedir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 18. yüzyıl başları olarak tarihlendirilmiştir. Eser murakkalarının birleştirilmesiyle oluşmuştur. Murakka formunda tertip edilen esere bir bütün olarak bakıldığında her murakka kendi içerisinde dengeli bir biçimde

yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. İki murakkadan meydana gelen eserde ilk murakka altı sıra nesih hattıyla yazılmıştır. İkinci murakka parçasında alt ve üstte iki satır halinde yazılmış nesih hattı onun altında mail olarak yazılmış beş satır nesih hattıyla yazılmıştır. Eserin ilk murakkasının birinci satırında Besmele-i Şerif yazılıdır. Nesih ile yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklı olup satır hizaları hem kendi içerisinde hem de bir bütün olarak bakıldığında gayet nizamidir. Metin kalemi hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup hareketler satır düzenine dikkat edilerek çok da yoğun olarak kullanılmamıştır. Nesih yazılan kısımda satır aralarında durak noktaları bulunmamakta fakat yerleri belirlenmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif olarak dengeli görülmektedir. Levhaların ortasındaki kağıt izlerinden levha yazılarının ayrı yazılıp daha sonra bir araya getirildiği anlaşılmaktadır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 50: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a

Katalog no: 46.

Envanter no: 14196 / 1263.

Levhanın Ölçüleri: 34,7 x 39,8 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin yazı zemin kağıdında solmalar ve lekeler görülmektedir. Ayrıca, yazının mürekkebin de dağıldığı görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

وَبَيِّنُوا الْفَرَضَ وَالْمَسْنُونَ وَاعْتَصِبُوا اللَّهَ *

* نُسِمَى اللَّهُ شَيْئًا لَّا كَأَشْيَاءِ * وَذَانَا عَنْ جِهَاتٍ لَسْتَ خَالِ *

* وَلَيْسَ الْأَسْمُ غَيْرًا لِلْمَسْمَى * لَدَى أَهْلِ الْبَصِيرَةِ خَيْرَ آلِ *

واعتصموا بالله وانتصروا أذكى صلاة.

Okunuşu: Vebeyyenû el farda velmesnune vatesibu'llahe.

Nüsemmi'llâhe şey'en la ke'eşya * ve zaten an cihatın lisitti hali *Ve leyse'l ismü ğayran lil müsemma * leda ehli'l basireti hayri ali * Ve'tesimû billahi ve'ntesirü ezkâ salatin.

Anlamı: Metnin sülüs satırında “Farzları ve sünnetleri beyan ettiler. Allah’a sarıldılar, yardım gördüler” ibareleri, nesih satırlarında ise kelimeler ile ilgili metinler yer almaktadır.

Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Levhanın sülüs satırında “Farzları ve sünnetleri beyan ettiler. Allah’a sarıldılar, yardım gördüler” ibareleri, nesih satırlarda ise kelimeler ile ilgili metinler yazılmıştır. Klasik kıt’a formunda istif edilmiştir. Levhada nesih satır aralarında klasik tarzda altın ile işlenen durak noktaları bulunmaktadır. Satır ve koltuk kısımları tahrirli altın cetvelle belirlenmiştir. Kenar pervazında ise kumlu ebru vardır.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Klasik kıt’a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında dik harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Nesih satır aralarında altınla işlenmiş durak noktaları görünmektedir. Sülüs satırlarında tırnak ve tirfil işareti kullanılmamıştır. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup hareketler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde ahenklidir. Sülüs satırlarında harflerin satıra dizimi gayet dengelidir. Kıt’a formunda yazılan levhada mürekkeplerin döküldüğü görülmekle birlikte yazı mürekkebinde dağılmalar da görülmektedir. Bu özellik esere akıcılık kazandırmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir.

Fotoğraf 51: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a

Katalog no: 47.

Envanter no: 14263 / 1262.

Levhannın Ölçüleri: 31,8 x 37,5 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserin yazı zemin kağıdında solmalar ve lekeler görülmektedir. Ayrıca, yazının mürekkebinin de dağıldığı görülmektedir.

Tekniği: Yazı krem renk âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

الأسماك مع نعم بتلوهم الجن والأملاك*

يميت الخلق قهراً ثم يحيى * فيجزئهم على وفق الخصال *

لأهل الخير جداتٍ ونعمى * وللكفار أدراك النكال *

والبشر والذر والنمل مع جمع الحبوب كذا

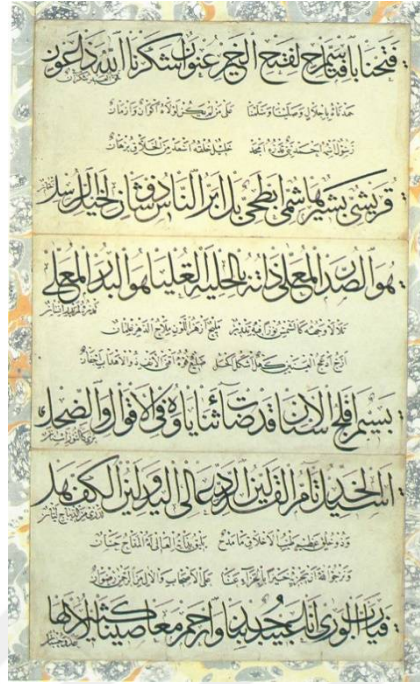
Okunuşu: El esmâku me'a niam betluhumu'l cinnu ve'l emlaku * Yümitü'l halka kahran sümme yühyi* feyeczihim alâ vefgi'l hisali *Li ehli'l hayri cennatin ve nu'mâ* ve li'l küffari edrâkü'n nekâli * Ve'l beşrü ve'z zerru ve'n namlü mea cem'i'l hububi keza.

Anlamı: Balıkların nimet içinde olmalarıyla başlayan bir şiir yazmaktadır.

Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Levhada, balıkların nimet içinde olmalarıyla başlayan bir şiir yazmaktadır. Klasik kıt'a formunda yazılan levha altta ve üstte birer satır sülüs ve ortada iki satır nesih yazı tertibiyle oluşturulmuştur. Levhanın nesih satırları arasında altın ile işlenmiş durak noktaları dışında herhangi bir süslemesi görülmemektedir. Eserin etrafına cetvel çekilmiştir. Kenar pervazında kumlu ebru vardır.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında dik harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Eserde ikinci sülüs satırında “cim” ile “ayn”ın birleştiği noktada “mim” harfinin yazılmadığı görülmektedir. Birinci satırında ise cinlerden sonra melekler, melaikeler yazacağı yerde imla hatası yaparak mülk anlamında emlak demiştir. Metinde noktalama eksikliğinin ve kelimelerin yanlış yazıldığı yerler görülmektedir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Nesih satır aralarında altınla işlenmiş durak noktaları görünmektedir. Sülüs satırlarında tırnak işareti kullanılmamıştır. Fakat tirfil işareti sülüs satırında yer yer görülmektedir. Metin kaleminde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harfler ahenklidir. Sülüs satırlarında harflerin satıra dizimi gayet dengelidir. Bu özellik esere akıcılık kazandırmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir.

Fotoğraf 52: Anonim Sülüs - Nesih Levha.

Katalog no: 48.

Envanter no: 14266 / 1266.

Levhannın Ölçüleri: 55,4 x 38,8 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müzeeye Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih levha.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renk aharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

فتحننا باسم فتاحٍ لفتحِ الخير عنوان شكرنا لله ذا عون فحقُّ العبد شكرانُ
 حمدناه يا جلالِ فصلينا وسلِّمنا * على من لا يكن لولاه أكوانُ وأزمانُ
 رسولُ اسمه أحمد قدرُهُ أمجد * خليلُ خلقه أسعد من الخلاق برهانُ
 قُرَيْشِيٌّ بشيرُ هاشميٌّ أبطحيٌّ بل أبرُّ الناس ذو شأن الرسلا ...

هو الصدر المعلى صدره بالحلية العليا هو البدر المعلى ....
 تلاًلاً وجهه كالشمس نوراً فيه ... * مليح أزهر اللون ماخ الدهر غلمان
 أزج أدعج العينين كهلاً أشكل أكحل * ضليع فوه أقنى الأنف ذو الأهداب أجفان
 بسيم أثلج الأسنان قد ضاءت ثناياه في الأقوال والضحك يرى كالنور أسنان
 وذو خلق عظيم طيب الأخلاق ما مدح * يليق بذاته العالي له المناخ جنان
 وأسأل الله أن يجزيه خيراً بالجزاء عنا * على الأصحاب والآل من الرحمن
 رضوان

فيا رب الورى أنا عبيد ....

Okunuşu: Fetehna bismi fettahin lifethi el-hayır ünvanü şükruña lillahe za avnin fehekkü-l abdü şükranun Hamidnahü ya celalin fesellina vesellemna * ala men la yekün levlahü akvanün vazmanün Resülün esmehü ahmedün kadrühü amcadün * halilun halkuhu esaad mine-l hallaki bürhana Hüve essedrü elmüalla sedrühü bilhüleyti-l ülya hüve-l bedrü-l müalla --- Talâlâ vechühü keşşemsi nuran fihi --- * melihün azharü-l levni mahü-l dehrü gilmanu Azicün adaacü-l ayneyini kehlün aşkelü akhalü zeliün fühü agna-l enfi zü-l ahdabü ecvanü Besimün eslecü-l esnan gad zaat senayahü fi-l akvali vezzehiki yüra kennüri esnanü Vezü hulukun azimün tayyibü-l ahlak ma medhün * yelikü bizatihi elaali lehü-l menahi cinanu Veasaal Allah en yüczihi hayren bilcezai anna * ala-l ashabi ve-l aali mine-l rahmani rizanü.

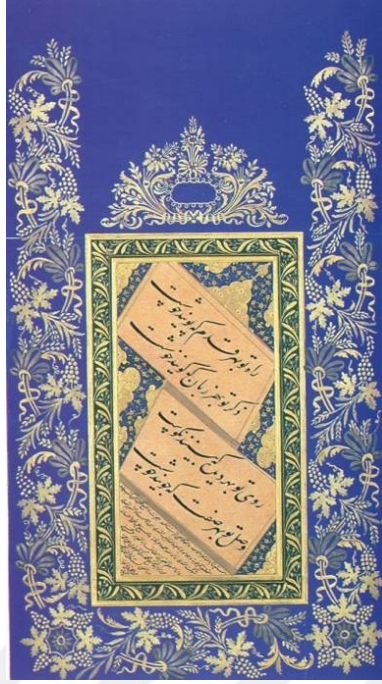
Anlamı: Rasûl-i Ekrem-i metheden şiirler yazılıdır.

Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Levhada Rasûl-i Ekrem-i metheden şiirlerin yazılı olduğu murakka üç kıtadan meydana gelmektedir. Klasik kıt'a formunda tertip edilen üç parçanın alt ve üst satırında sülüs, ortasında ise iki satır halinde nesihleri vardır. Nesih satırları arasında durak noktaları bulunmamaktadır. Levhanın kenar pervazına yapıştırılan battal ebrudan başka bir süslemesi yoktur. Cetvelleri çekilmeyen koltuklarında bezemeleri yoktur.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Eser kıtaların birleştirilmesiyle

oluşmuştur. Murakka formunda tertip edilen esere bir bütün olarak bakıldığında her murakka kendi içerisinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile uyumlu ve paraleldir. Üç kıtadan meydana gelen eserde alt ve üst satırlar sülüs ile orta kısımlar nesih hattıyla iki satır halinde yazılmıştır. Nesih ile yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklı olup satır hizaları hem kendi içerisinde hem de bir bütün olarak bakıldığında gayet nizamidir. Sülüs satırında ise aynı durum geçerlidir. Hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup hareketler satır düzenine dikkat edilerek çok da yoğun olarak kullanılmamıştır. Nesih yazılan kısımda satır aralarında durak noktaları bulunmamakla birlikte yerleri belirlenmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif leke dengesi ağırlık olarak sülüs satırlarında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde paralellik ve uyum vardır. Levhaların ortasındaki kağıt izlerinden levha yazılarının ayrı yazılıp daha sonra bir araya getirildiği anlaşılmaktadır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 53: Abdullah Nesib'in Mail Kıt'a Formu Ta'lik Levhası.

Katalog no: 49.

Envanter no: Numarasız / 1181.

Levhanın Ölçüleri: 72,5 x 49,5 cm.

Tarih: H.1308 / M. 1890.

Müzeeye Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Farsça.

Yazı Çeşidi: Mail kıt'a formunda ta'lik icazetnamesi.

Hattat: Abdullah Nesib.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı kirlili beyaz renkli âharlı kağıt zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

راو تو به قادم که پویند حوشست
 زکر توبهر زبان که کویند حوشست
 بیند نکوست روی تو بهر دید که
 وصل تو بهر صفت که جویند حوشست

Okunuşu: Ruh-i Tu Be Kadem Ki Puyend Hoşest
 Zikr-i Tu Be Her Zeban Ki Guyend Hoşest
 Ruy-i Tu Be Her Dide Ki Binend Nikust
 Vasl-i Tu Be Her Sıfat Ki Cuyend Hoşest.

Anlamı: Yolun, atılan her adımda hoştur. Zikrin söylenen her dilde hoştur. Yüzün gören her gözde vuslatın aranan her sıfattadır.

Ketebe: Müsteînen billahi'l-ferdi'l-ehad ve mütevekkilen ale'r-rabbi samed eceztü bi vaz'il-ketebeti limen ketebe hazihi'l-kıt'ati'l-mergûbeti ve hüve Abdullah Nesib Efendi ibni'l-üstad bi şehri Şevket Efendi zade'!!llahü imehü ve irfanehü ve esbağa aleyhi niamehü ve ihsanehü ve ene'l-muallim el-fakir ila eltaff-ı rabbihil-Kadir Hasan Hüsni min telamiz-i eş-şeyh Muhammed Zeki el-mevlevi aleyhi rahmetü rabbihil-ganiyyi li seneti seman ve selasemie ve elf (1308). Mine'l-hicret-i men lehül-izzetü ve'ş-şeref.

Eserin Tanımı: Mail kıt'a formundaki ta'lik icazetnamesi Abdullah Nesib tarafından yazılmış olup hattata verilen icazetnamedir. Ketebe kaydı olan imza metni eserin en alt köşesinde ters üçgen şeklinde form içerisindedir yazılıdır. Levhada koltuklarda altın ve iki renk ile yapılan klasik tarzda süsleme yine 19. asrın üslubu ile yapılmıştır. İç pervazında ve kenar pervazında rokoko üslubun da bezemeler yer almaktadır. Kenar pervazının zemini çivid mavisini renginde olup tek iplik formu üzerinde asma dalları ve üzüm motiflerinden oluşmaktadır. Desen üst köşede taç şeklinde nihayetlenmektedir. Bezemede iki renk altın kullanılmıştır.

Değerlendirme: Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Eser mail ta'lik kıt'a olarak istif edilmiştir. Eserde harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde, birbiri ile uyumlu ve paralel bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Satır üzerindeki harfler ta'lik yazı karakterine uygundur. Her kıt'ada hattatın keşideli harf kullanması istife ayrı bir güzellik ve denge sağlamıştır. Her satırda harfler kendi içerisinde uyumludur. Bu özellik esere istif açısından akıcılık kazandırmıştır. Levhada mail satırların cetvelleri ince fakat beyit araları geniştir. Levhanın koltuk taksimatının açıları düzgün değildir. Harfler arasındaki uyum ve satır üzerine sıralanışları incelendiğinde yazı istifinin oldukça ölçülü olduğu bir serbest görünüm dikkat çekmektedir. Yazı sadelik içerisinde istifini tamamlayıp ahenkli bir görünüme

kavuşmuştur. Ta'lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eser sade bir şekilde tamamlanmıştır.

Fotoğraf 54: Hafız Mehmet Hisari'nin levhası.

Katalog no: 50.

Envanter no: 14225 / 1201.

Levhanın Ölçüleri: 29 x 38 cm.

Tarih: 19. yüzyıl olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattat: Hafız Mehmed Hisarı.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin sülüs satırında mürekkebin dağıldığı yerler görülmekte, koltuk kısımlarındaki cetvellerde de yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renk aharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

سئل كسرى انوشروان

وسئل كسرى ما بالكم اليوم إذا كنتم أحق بتعليم

أشدَّ اشتغالا بالتعلم * فقال ذلك إن جُلَّ منفعة التعليم

لغير المعلم وُجِّلَ منفعةُ التعلم للمتعلم، * وسئلَ ما بالكم *
لا تستفيدون من العلم شيئًا إلا ازددتم عليه حرصًا فقال
ذلك لأننا لا نستفيد منه طرفةً إلا ازدنا بعظم منفعةِ علمًا.
كتبه حافظ محمد حصاري من تلاميذ حسين

Okunuşu: Suile Kisra Enuşirvan

Ve suile Kisra mâ bâlüküm elyevm iza küntüm ahakku bitalimin eşedde iştiğalen bitteallümi * fegâle zâlîke inne cülle menfaati't ta'limi liğayri'l muallimi ve cülle menfaati't teallümi li'l müteallimi, suile mâ bâlüküm * la testefidûne mine'l ilmi şey'en illâ izdedtüm aleyhi hirsan fegâle zâlîke liennâ lâ nestefidu minhu tarafen illa izdednâ bi ızami menfatin ılmen.

Anlamı: Sâsâni hükümdarı Anûşirevan'ın eğitim ve öğretimin ehemmiyetiyle ilgili hitabesi.

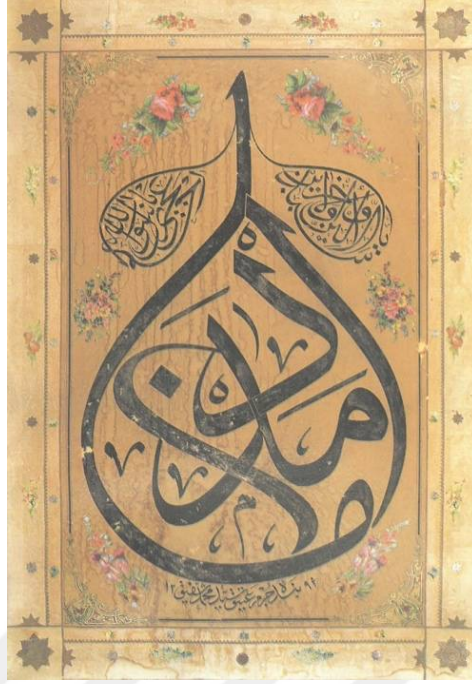
Ketebe: Ketebehü Hafız Mehmed Hisarı Min Telamiz Hüseyin.

Eserin Tanımı: Levha klasik kıt'a formunda tertip edilmiştir. "Suile Kisra Enuşirvan" sülüs ile satır istifi olarak yazılmıştır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası boş bırakılan sol koltukta yer almaktadır. Levhanın sınırları cetvel ile belirlenmiştir. Levha da sülüs ve nesih kısımlarında iki farklı renkte kağıt kullanılmıştır. Levhanın koltuk taksimatları yapılmış olup tezhip yoktur. Hattatın ketebe kaydı sol koltuğa mail olarak yazılmıştır.

Değerlendirme: Hattat Hafız Mehmed Hisarı M. 1953 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 19. yüzyıl olarak tarihlendirilmiştir. Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında dik harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Nesih satır aralarında altınla işlenmiş durak noktaları görünmektedir. Sülüs satırlarında tırnak ve tirfil işaretleri kullanılmamıştır. Sülüs satırında sıkça altın ile işlenmiş durak noktaları görülmektedir. Bunun satır arasındaki boşlukları doldurmak amacıyla kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Fakat sülüs satırında fazla görülmemektedir. Bu özellik metne akıcılık

ve sadelik kazandırmıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif leke dengesi ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harfler ahenklidir. Sülüs satırlarında harflerin satıra dizimi gayet dengelidir. Bu özellik esere akıcılık kazandırmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 55: Mehmet Şefik Bey'in Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 51.

Envanter no: 14320 / 1193.

Levhanın Ölçüleri: 79,5 x 70,5 cm.

Tarih: H. 1292 / M. 1875.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattat: Mehmet Şefik Bey.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin zemin kağıdında, kenar pervazında ve cetvel kısımlarında lekeler ve renginde solmalar görülmektedir. Harflerde ise mürekkebin yer yer döküldüğü görülmektedir.

Tekniği: Yazı kahve renk âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

أمان مدد

يا سيد الأولين والآخرين

ارحم عجزى يا رسول الله

Okunuşu: Amân Meded

Yâ seyyide'l-evvelin ve'l âhirîn
İrham aczî Yâ Resûlullah.

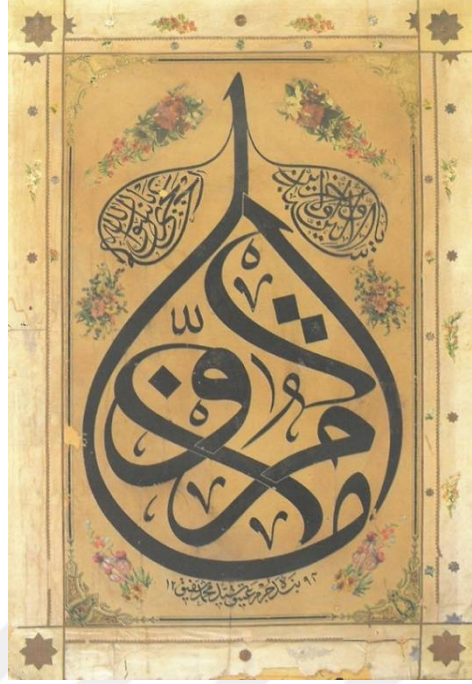
Anlamı: Yardım diliyorum.

Ey öncekilerin ve sonrakilerin efendisi,
Ey Resûlullah çaresizliğime merhamet et.

Ketebe: Bende-i Cürmü Atık, Seyyid Mehmed Şefik.

Eserin Tanımı: Eser dikdörtgen bir çerçeve ile sınırlandırılmış olup armûdi formda istif edilmiştir. Levhada tarih imzanın iki yanına atılmıştır. Ketebe kaydı olan Şefik Bey'in imzası "mim" harfinin altında hilal formunda en ince kalem ile satır istifi olarak yazılmıştır. Levhanın tezyînâtında buketlerin renklerinin solduğunu ve yıprandığı görülmektedir. Eserde "Bende-i Cürmü Atık, Seyyid Mehmed Şefik" şeklinde imza metni vardır. Yazının iç kısmında şukûfe tarzı çiçek buketleri yapılmıştır. Yazı zemin kağıdı üzerinde rokoko üslubunda köşebentler ve boş kısımlarında da renkli buketler görülmektedir. Kenar pervazında köşelerde sekiz kollu altın ile doldurulmuş yıldızlar ve aralarda küçük şukûfe tarzında buketler bulunmaktadır.

Değerlendirme: Celî sülüs ile yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istiftir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında harfler çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Eser istif formu bakımından oldukça dikkat çekicidir. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istife girift bir özellik kazandırmıştır. "Aman" derken "elif" ve "mim" harfinin uzatmaları esere armudi form şeklini vermektedir. Harflerin birbiri ile uyumu eserin istif özelliğine ahenk kazandırmıştır. Harfler celî yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Levhada iki farklı kalınlıkta kalem kullanılmıştır. "Aman Meded" ibaresi daha kalın bir kalem ile yazılmıştır. Dal yapraklarında iki farklı yazı istif edilmiş olup kendi içerisinde harfler gayet uyumlu görünmektedir. Bu kısımda daha ince bir kalem tercih edilmiştir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Eserde "nun" harfinin noktası istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 56: Mehmet Şefik Bey'in Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 52.

Envanter no: 14321 / 1192.

Levhanın Ölçüleri: 97 x 70,3 cm.

Tarih: H. 1292 / M. 1875.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Armudi formda celî sülüs levha.

Hattat: Mehmet Şefik Bey.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı kirlî beyaz zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

أمان مرّوت

يا سيد الأولين والآخرين
ارحم عجزى يا رسول الله

Okunuşu: Aman Mürüvvet

Yâ seyyide'l-evvelin ve'l âhirîn

İrham aczî Yâ Resûlüllah.

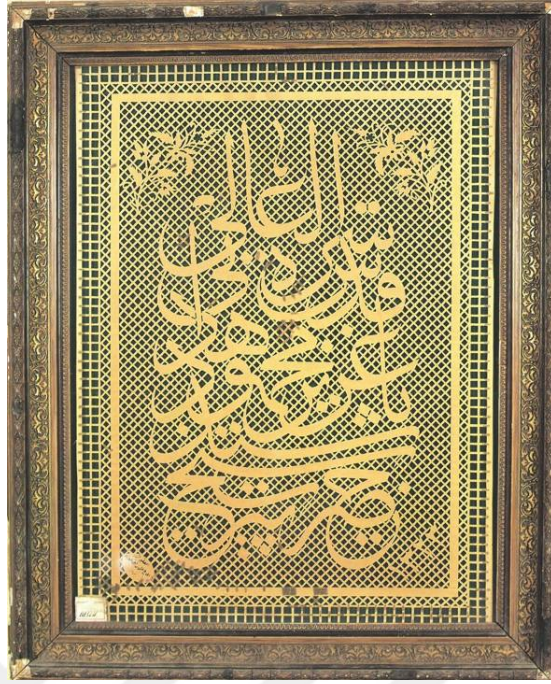
Anlamı: İnsanlık / cömertlik / iyilik.

Ey öncekilerin ve sonrakilerin efendisi,
Ey Resûlüllah çaresizliğime merhamet et.

Ketebe: : Bende-i Cürmü Atîk, Seyyid Mehmed Şefik.

Eserin Tanımı: Eser dikdörtgen bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Celî sülüs yazı çeşidi ile yazılan levha Mehmet Şefik Bey’e aittir. Bir önceki katalog 51 ile aynı tarzda tertip edilmiştir. Ketebe kaydı olan Şefik Bey’in imzası “mim” harfinin altında hilal formunda en ince kalem ile satır istifi olarak yazılmıştır. Levhanın süslemesi katalog 51 ile aynıdır.

Değerlendirme: Celî sülüs ile yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istiftir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında harfler çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbirini ile ahenklidir. Eser istif formu bakımından oldukça dikkat çekicidir. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istife grift bir özellik kazandırmıştır. “Aman” derken “elif” ve “mim” harfinin uzatmaları esere armudi form şeklini vermektedir. Harflerin birbirini ile uyumu eserin istif özelliğine ahenk kazandırmıştır. Harfler celî yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Levhada iki farklı kalınlıkta kalem kullanılmıştır. “Aman Mürüvvet” ibaresi daha kalın bir kalem ile yazılmıştır. Dal yapraklarında iki farklı yazı istif edilmiş olup kendi içerisinde harfler gayet uyumlu görünmektedir. Bu kısımda daha ince bir kalem tercih edilmiştir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretler yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Eserde “nun” harfinin noktası ve “te” harfinin noktası istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 57: El-Hac Osman Rıfkı'nın Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 53.

Envanter no: 14324 / 1196.

Levhanın Ölçüleri: 83,5 x 69 cm.

Tarih: H. 1322 / M. 1904.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattat: El-Hac Osman Rıfkı.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı Kât'ı tekniğiyle yapılmıştır.

Metin:

يا حضرت پير شيخ سيدنا عزيز محمود هدائي حدس سره العالی

Okunuşu: Yâ Hazret-i pîr eş-şeyh es-seyyid Azîz Mahmûd kuddise hudai sirruhu'l-Âli.

Anlamı: Efendi eş-şeyh es-seyyid Aziz Mahmud, Allah onun ruhunu temizlesin, arındırsın, katına yaklaştırsın cennetine koysun ilahi harimine alsın.

Ketebe: El Fakir ... Allah El-Hac Osman Rıfkı.

Eserin Tanımı: Eser dikdörtgen bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Levhada “Yâ Hazreti pir Şeyh Seyyid Aziz Mahmud Kuddise Sirruhu’l-Âli” yazılıdır. Ketebe kaydı olan hattatın imza metni eserin sol alt köşesinde mühür şeklinde yazılmıştır. Levhanın sol alt köşesinde bulunan ketebe kısmında eserin zamanla gördüğü tahribattan dolayı bir kısmı okunamamıştır. Levha dikdörtgen bir form içerisinde istif edilmiştir. Kât’ı eser bir cama arkadan yapıştırılmış ve sonrada yeşil bir zemin üzerine oturtulmuştur.

Değerlendirme: Celî sülüs ile yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istiftir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ahenklidir. Eser kât’ı tekniğiyle işlenmiştir. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istife girift bir özellik kazandırmıştır. İstife küplü harfler kullanmıştır. Levhanın alt kısımda “ha” harflerinin küplü olarak yazılması ve küplerin içine harf noktalarının konulması oluşabilecek boşlukları önlemiş olmaktadır. Hazreti yazılırken yine küplü “ha”nın içine yazılmıştır. “pîr” in “r” harfi diğer bir küpün içinden geçmektedir. “Sın” ve “sin” harfleri de keşideli kullanılmıştır. Bu özellik istife bir açıklık getirmiş olup “elif” harflerinin dengeli bir şekilde yerleştirilmesi ve harflerin birbiri ile uyumu eserin istif özelliğine ahenk kazandırmıştır. Harfler celî yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyîn’in işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Eserde çokca yuvarlak nokta kullanılmıştır. Hattatın istifinde bulunan yuvarlak noktalar yazıdaki yer darlığından dolayı kullanmış olabilir. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Okunuşu: Allâhumme innî eûzu bike min cehdi'l- belâi, ve derake

Allâhumme innî eûzu bike min cehdi'l- belâi, ve deraki'ş-şek'âi, ve sûi'l-kazai, ve şemâtetil'-a'dâ * Allâhumme innî eûzu bike birizak min sahatike ve bimüâfâtik min ugûbetike veuzu bike * minke la uhsi senaen aleyke ve ente kema esneyete ala nefsike * Allâhumme leke seceddetü vebike amentü veleke.

Anlamı: Hadis-i Şerif “Allah’ım belanın yorgun düşüresinden, şekavetin dibini boylamaktan kaza ve kaderin kötü tecellisinden ve düşmanların sevincinden sana sığınırım. Hoşnutsuzluğundan rızana, cezalandırmandan bağışlamana, senden sana sığınırım. Senin kendine olan senan gibi sena etmekten aczimi itiraf ederim. Allah’ım senin için secde ettim. Sana iman ettim” hakkında meşhur bir duayı ihtiva etmektedir.

Ketebe: Muhammed Rasim.

Eserin Tanımı: Levhada sülüs ile yazılan Hadis-i Şerif “bela ve musibetten Allah’a sığınma” hakkında meşhur bir duayı ihtiva etmektedir. Bu hadis Hz. Peygamber Efendimizin namazlardan sonra okuduğu dualardandır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası boş bırakılan sol koltuk kısmında yazmaktadır. Levha klasik kıt’a formunda, bir satır sülüs ve altta üç satır nesihden meydana gelmektedir. Hattatın imzası sol koltuk içinde bulunmakta olup sağ koltuk içi boş bırakılmıştır. Yazının iç cetvel aralarında ince artı şeklinde iç pervazı bulunmaktadır. Kenar pervazına iki farklı ebru parçaları yapıştırılarak bezeme tamamlanmıştır.

Değerlendirme: Hattat Mehmet Rasim H. 1169 / M. 1756 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 17. yüzyıl olarak tarihlendirilmiştir. Klasik kıt’a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında dik harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı da gayet okunaklıdır. Sülüs satırlarında tırnak ve tirfil işaretleri kullanılmamıştır. Sülüs satırında sıkça altın ile işlenmiş durak noktaları görülmektedir. Bunun satır arasındaki boşlukları doldurmak amacıyla kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Fakat sülüs satırında fazla görülmemektedir. Bu özellik metne akıcılık ve sadelik kazandırmıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif leke dengesi ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey

harfler ahenklidir. Sülüs satırlarında harflerin satıra dizimi gayet dengelidir. Bu özellik esere akıcılık kazandırmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir.

Fotoğraf 59: A. B. Mustafa'nın Sülüs-Nesih Kıt'a Formundaki Levhası.

Katalog no: 55.

Envanter no: 14246 / 1213.

Levhannın Ölçüleri: 19 x 12 cm.

Tarih: 17. Yüzyıl sonları olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattat: Abdullah B. Mustafa Câbizâde

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde sülüs satırında mürekkebin döküldüğü yerler görülmekte, koltuk kısımlarında da bozulmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı sarı renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

اقْرَءُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا

اقْرَءُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا * لأَصْحَابِ الْقُرْآنِ أَقْرَبُوا الْقُرْآنَ أَوْ أَلْبَسُوا الْقُرْآنَ * وَسُورَةُ آلِ عِمْرَانَ * فَانَّهُمَا يَأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ * كَمَا نَهَمْنَا مَتَارًا وَأَغْيَا بِنَا * حَرَمَ الْمُتَّقِينَ عَبْدًا لِلَّهِ مُحَمَّدًا مَصْطَفَى الشَّيْخَيْنِ جَاءَ زُرَادًا * صدق رسول الله

Okunuşu: İkraû el-kuran feinnehü ye'ti yevme-l kiyameti şefian

İkraû el kur'ane fe innehû ye'ti yevme'l gıyâmeti şefian li eshabi, li eshabihi igrâu ezzehraveyni elbakarate * ve sûrate Ali İmran fe innehüma te'tiyâni

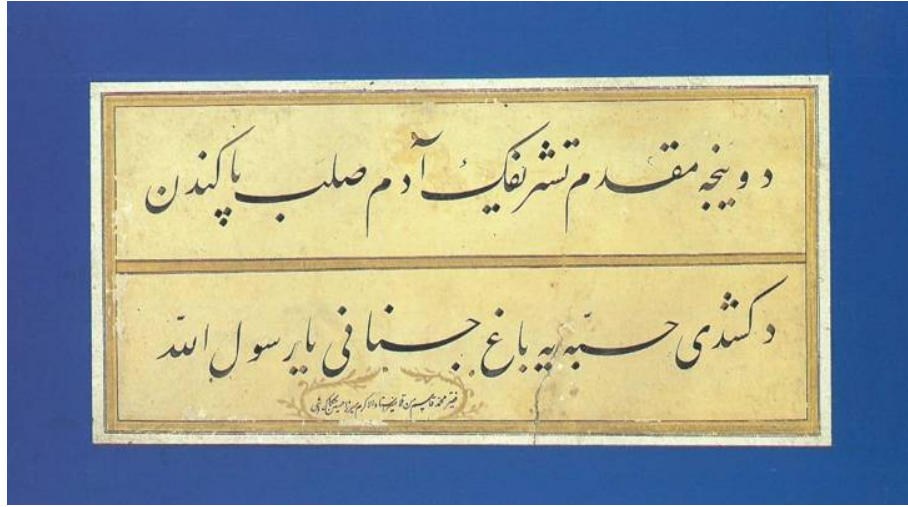
veyme'l gıyâmeti keennehümâ ğamâmetâni ev keennehümâ ğayâyetâni”
Sadaka Resûlüllah.

Anlamı: Levhada Kur'an'ı Kerim okumanın şefaati olacağı hakkında bir Hadis-i Şerif ve “Sadaka Resûlüllah” cümlesi yer almaktadır. Levha da “Zehrâveyn'i yani Bakara ve Âl-i İmrân surelerini okuyun! Çünkü onlar kıyamet günü, iki bulut veya iki gölge veya saf tutmuş iki grup kuş gibi gelecek, okuyucularını müdâfaa edeceklerdir. Resûlüllah doğru söyledi.

Ketebe: Harrarahû El Fakir Abdullah Bin Mustafa Eşşehir Bicabi Zade.

Eserin Tanımı: Levhada Kur'an'ı Kerim okumanın şefaati olacağı hakkında bir hadis-i şerif yazılmıştır. Klasik kıt'a formunda yazılan levhada koltuk taksimatı eşit değildir. “Sadaka Resûlüllah” cümlesinin yer aldığı sol koltuk daha geniştir. Ketebe kaydı olan hattatın imza metni nesih satırlarının son satırında yazmaktadır. Levhada tezyînât olarak koltuk kısımlarının zeminine altın ile sade halkari deseni işlenmiştir. “Şefia” yazan son kısımda ise daha ince bir kalem kullanılmıştır. Nesih satır aralarına klasik tarzda altın ile işlenmiş durak noktaları yer almaktadır. Başka süslemesi yoktur.

Değerlendirme: Hattat Abdullah B. Mustafa H. 1097 / M. 1686 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 17. yüzyıl sonları olarak tarihlendirilmiştir. Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında dik harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Sülüs satırlarında tırnak ve tirfil işareti kullanılmamıştır. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Bu özellik metindeki sadeliği ön plana çıkarmıştır. İstifteki akıcılık metne kolay okunabilir olma özelliği katmaktadır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde paralellik ve uyum vardır. Sülüs satırlarında harflerin satıra dizimi gayet dengelidir. Üst sülüs satırının sonunda bir durak noktası dikkat çekmektedir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir.

Fotoğraf 60: Muhammed Kasım'ın Celî Ta'lik Levhası.

Katalog no: 56.

Envanter no: 14271 / 1182.

Levhanın Ölçüleri: 41,7 x 58,8 cm.

Tarih: Metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Osmanlı Türkçesi.

Yazı Çeşidi: Celî ta'lik.

Hattatı: Muhammed Kasım.

Levhanın Bugünkü Durumu: Levhanın cetvellerindeki altınlarda yer yer yıpranmalar görülmektedir. Kağıt da ise kırılma ve yer yer lekeler bulunmaktadır.

Tekniği: Yazı sarı renk kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

دوینجه مقدم تشریفک آدم صلب پاکندن
یار سول الله دکشدی حبیبه باغ جنانی

Okunuşu: Duyunca makdem-i teşrîfin Âdem sulb-i pâkenden

Değişdi habbeye bâğ-ı cinânı Yâ Rasûlallah.

Anlamı: Adem (a.s.) kendi neslinden senin dünyayı teşrif edeceğini duyunca cennet bahçelerini bir buğday tanesine değişti.

Ketebe: Fakir Muhammed Kasım.

Eserin Tanımı: Eser dikdörtgen bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Levha iki satır olarak istif edilmiştir. Ketebe kaydı son satırın alt kısmında etrafında bitkisel süslemelerle çerçevelenmiş kısımda yer almaktadır. Levhanın çevresine ve satır arasına tahrirli altın cetvel çekilmiştir. Levhanın kenar pervazına koyu mavi renkli bir kağıt yapıştırılmıştır. Hattatın imzasının etrafında olan bitkisel süslemelerden başka süslemesi yoktur.

Değerlendirme: Hattat Muhammed Kasım hakkında detaylı bilgi bulunmadığından dolayı eserin tarihi hakkında yorum yapılamamaktadır. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. İstifte satır çizgisine dikkat edilmiştir. Harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde, birbiri ile uyumlu ve paralel bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Satır üzerindeki harfler celî yazı karakterine uygundur. Her iki satırında da eserde keşideli harflerin olması yazıda bir ahenk unsuru olarak görülmektedir. Ta'lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Sadece harflerin noktaları bulunmaktadır. Noktalar istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 61: Mehmed Şefik Bey'in Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 57.

Envanter no: 14205 / 1188.

Levhanın Ölçüleri: 52 x 98 cm.

Tarih: 19. Yüzyıl başları olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattatı: Mehmed Şefik Bey.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer lekelenmeler mevcuttur. Eserin cetvel kısmında ve köşelerdeki süslemelerde de yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı koyu kahve renkli âharlı kağıt zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قَتَلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

Okunuşu: Velevlâ iz dehalte cenneteke kulte mâ şaa(A)llâhu lâ kuvvete illâ bi(A)llâh (Kehf suresi 39. Ayet).

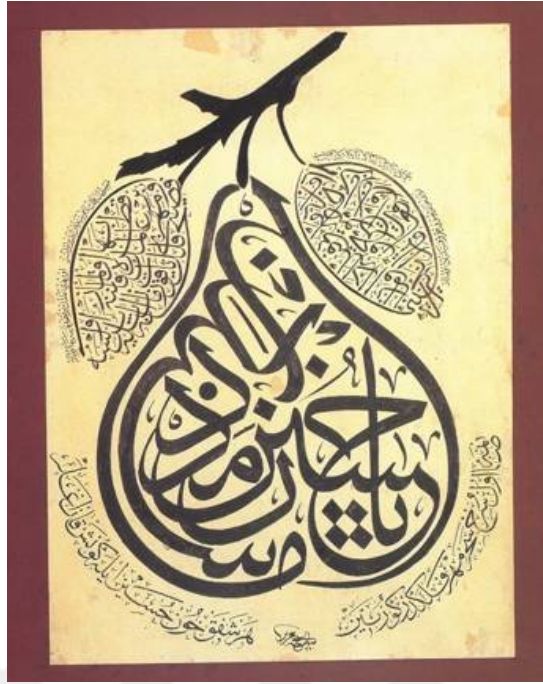
Anlamı: Cennet bağına girdiğinde “Mâşaallah! Kuvvet yalnız Allah’ındır” deseydin ya!..⁹⁰

Ketebe: Ketebehû Şefik.

⁹⁰ Kur’ân-ı Kerîm Meâli, s. 297.

Eserin Tanımı: Levha tek satır olarak istif edilmiştir. Ketebe kaydı olan hattatın imzası sol alt köşede bulunmaktadır. Tarih kaydı bulunmamaktadır. Yazı kenar pervazında çivid mavi rengi üzerinde rokoko üslubunda köşe desenleri görülmektedir. İmza alt kısmında bulunmaktadır.

Değerlendirme: Hattat Mehmed Şefik Bey M. 1820-1880 tarihleri arasında yaşamıştır. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 19. yüzyıl başları olarak tarihlendirilmiştir. Celî sülüs ile yazılan eser tek satır halinde istif edilmiştir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. İstifte satır çizgisine dikkat edilmiştir. Harfler yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Metin içerisinde kullanılan hareke işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Eserde tırnak, tirfil, mühmel harfler ve hareke işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Bu özellik metindeki sadeliği ön plana çıkarmıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Eserde yuvarlak nokta kullanılmıştır. Hattatın istifinde bulunan yuvarlak noktalar yazıdaki yer darlığından dolayı kullanmış olabilir. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 62: Şeyh Aziz Efendi'nin Celî Sülüs-Nesih Levhası.

Katalog no: 58.

Envanter no: 14163 / 1194.

Levhanın Ölçüleri: 52 x 65 cm.

Tarih: H. 1330 / M. 1912.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Osmanlı Türkçesi

Yazı Çeşidi: Celî sülüs-nesih.

Hattatı: Şeyh Aziz Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde rutubetten dolayı lekelenmeler görülmektedir. Bunun dışında herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı krem renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi yazılmıştır.

Metin:

أمان يا حسين مدد سُدُنْ

*زمانی حامه سوي حروفيله ادى علماز *حسين كربلان وقعات ماتم انقزی
 عو محری علمین بر کتره کننا بجا عاماز *فصحاح فلك ياكوت زمان اله پر علسا
 هر شفق حن حسين اله کنش کن *سنما عول صرحی سحر محر فلك دیر کرنن
 اغلار

Okunuşu: Armudi form içerisinde “Aman yâ seyyid meded senden”.

Yaprak motiflerinin sağdakinde:

“Hüseyin-i Kerbelâ'nın vâkı'ât-ı mâtem-engîzi

Zebân-ı hâme-i savt u hurûfiyle edâ olmaz.”

Soldakinde:

“Fâsihâ nüh-felek yâkût-i rummân ile pür olsa

O mihr-i âlemin bir katre kanına bahâ olmaz.”

Armudi istifin altında ise “Sânma ol şurh-ı seher mihr-i felekdir görünen her şafak hûn-ı Hüseyin ile güneş kan ağlar” yazılıdır.

Anlamı: Mevlevî Fasih Dede'den kerbelâ mersiyesi.

Ketebe: Ketebehû Şeyh Aziz Efendi.

Eserin Tanımı: Eser dikdörtgen bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Tarih imzanın altında 1330 olarak yazılmıştır. Eser istif formu olarak gayet dikkat çekmektedir. Ketebe kaydı olan hattatın imzası armudi formun altında ve tam ortasında bulunmaktadır. Levhada herhangi bir tezhip yoktur. Levhanın kenar pervazına bordo renkli bir kağıt yapıştırılmıştır.

Değerlendirme: Yazı bir bütün olarak değerlendirildiğinde harflerin çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenkli olduğu görülmektedir. Eser istif formu bakımından oldukça dikkat çekicidir. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istife girift bir özellik kazandırmıştır. “Aman” derken “elif” ve “mim” harfinin uzatmaları esere armudi form şeklini vermektedir. Harflerin birbiri ile uyumu eserin istif özelliğine ahenk kazandırmıştır. Harfler celî yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Eserde üç farklı kalınlıkta kalem kullanılmıştır. “Aman Yâ Hüseyin Meded” ibaresi en iri kalem ile yazılmıştır. Aşağıya doğru sarkan dal yapraklarında iki farklı yazı istif edilmiş olup kendi içerisinde harfler gayet uyumlu görünmektedir. Daha ince bir kalem kullanılmış olup en ince kalem ise armudi formun altında hilal formunda yazılan istiflerde kullanılmıştır. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyîni işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Eserde harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Eserde yuvarlak nokta kullanılmıştır. Hattatın istifinde bulunan yuvarlak noktalar yazıdaki yer darlığından dolayı kullanılmıştır. İstif leke dengesi

olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 63: Ahrâr Efendi'nin Tuğra Formundaki Ehli Beyt Levhası.

Katalog no: 59.

Envanter no: 14325 / 2721.

Levhanın Ölçüleri: 77 x 66 cm.

Tarih: H. 1290 / M. 1873.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Hattat: Ahrâr Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin beyaz mürekkebinin üzerinde siyah lekeler görülmektedir. Ayrıca altın cetvelin bazı kısımlarında yer yer dökülmeler görülmektedir. Tezhiplerinde ise renklerde solma görülmektedir.

Tekniği: Yazı siyah zemin üzerine beyaz mürekkep ile kalıptan silkelenecek yazılmıştır.

Metin:

الله جلّ جلاله
محمد عليه السلام
أبو بكر، عمر عثمان علي فاطمة حسن حسين
رضوان الله تعالى عليهم أجمعين

Okunuşu: Allah celle celâlûh

Muhammed aleyhi vesselam

Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Fatma, Hasan, Hüseyin

Rızvanullahi teâlâ aleyhim ecmâin.

Anlamı: Allah, Muhammed, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin. / Allahu tealâ'nın rızası onlar üzerine olsun. / O'nun şanı ne yücedir.

Ketebe: Ketebehû Ahrâr.

Eserin Tanımı: Levhanın iç pervazında sağ ve sol alt köşelerinde yazılan metinlerin alt kısımlarında fiyonkla bağlanmış rokoko üslubunda bitkisel motifler altın ile işlenmiştir. “Aleyhi celle celâlûh” yazılı metnin üstünde ise şükufe demet şeklinde işlenmiş süslemeler görülmektedir. Ketebe kaydı olan hattam işmzası sol alt köşede bulunmaktadır. Levhanın dış pervazında ise kırmızı zemin üzerine aynı tarzda rokoko üslubunda köşelerde bitkisel desenli motifler görülmektedir.

Değerlendirme: Tuğra, genel olarak değerlendirildiğinde yatay ve dikey harfler olan zülfe tuğ, iç beyze, dış beyze, hançer ve kürsi kısmında dengeli bir şekilde yerleştirildiği görülmektedir. Tuğra bölümlerinin (hançer, iç beyze, dış beyze, tuğ ve kürsi) ara boşlukları gayet dengeli olduğundan mesafe ilkesi uygulandığı görülmektedir. Dış beyze, kürsi ve hançer arasındaki uyum tuğrada dikkat çeken bir özelliktir. İç beyzenin iç kısmında “fatıma” ibaresi yerleştirilmiştir. Böylelikle yazı alanında denge sağlanmış, boşluk doldurmuş ve yazıda ahenk sağlanmıştır. Kürsi kısmında en alttan başlayarak “Hasan”, “Hüseyin”, “Ali”, “Osman”, “Ömer”, “Ebubekir”, “Muhammed” ve “Allah” isimleri yazılıdır. Kürsi kısmı istif olarak ayrı bir şekilde değerlendirildiğinde harflerin birbiri ile uyumlu olduğu görülüp harflerin birbirini tamamlayıcı özelliği görülmektedir. Bu da Tuğraya güzellik katan başka bir unsurdur. Soldan sağa doğru uzayarak yazılan tuğları tam olarak yerindedir. Zülfeler ise tuğlara uygun bir şekilde yerleştirilmiş olup bu özellik tuğrada zarif bir görünüm sağlamıştır. Tuğralarda mahlas dediğimiz bölümler bulunmaktadır. Bu eserde “Aleyhi celle celâlûh” mahlas kısmını incelediğimizde eser kendi içerisinde uyumlu bir şekilde istif edilmiştir. Eserin sol alt köşesinde ve sağ alt köşesinde iki ayrı istif gibi görünse de birbirinin tamamı olan “Rızvanullahi teâlâ aleyhim ecmâin” yazılmıştır. Bu istifler incelendiğinde yine kendi içerisinde uyumludur. Sülüs ile istif edilen eserde harf özellikleri sülüs yazı çeşidine uygundur. Hareke kalemi metin kaleminin üçte biri

kadar olup eserde hareke ve tezyînî işaretler metin içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İmza metni eserin sol alt köşesinde yer almaktadır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 64: Ressam Ahmet Şahit B. El Hac Mehmet'in Sülüs Levhası.

Katalog no: 60.

Envanter no: 14187 / 1276.

Levhannın Ölçüleri: 66,5 x 86,5 cm.

Tarih: H.1204 / M. 1789.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs.

Hattat: Ressam Ahmet Şahit B. El Hac Mehmet.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserin zemin kağıdında lekelenmeler görülmekte ve altın ile işlenen kısımlarda oksitlenmeden dolayı altında kararmalar görülmektedir. Tezhipli kısımlardaki renklerde ise solmalar mevcuttur.

Tekniği: Yazı krem zeminin üzerine minyatür düşüncesiyle yazı ve minyatür bir arada kullanılarak yapılmıştır.

Metin:

أنا مدينة العلم وعلي بابها
موتو قبل أن تموتوا

Okunuşu: Ene medinetü'l-ilmî ve aliyyun babuha

Mûtû kable en temûtû.

Anlamı: Ben ilmin şehriyim Ali ise kapısıdır, Ey Ali ölmeden evvel ölünüz yazılıdır. Devenin gövdesi ve sırtındaki tabut kısımlarında tasvire uygun olarak “Ölmeden evvel ölünüz” ibaresi yer almaktadır.

Ketebe: Nâka-i sırr-ı Ali mazhar-ı feyz ezelf

Zülfikâr-ı azâmet ol esedullâh-ı veli

Kûhı çâk itdi enis-i nâka sâlih fazıl

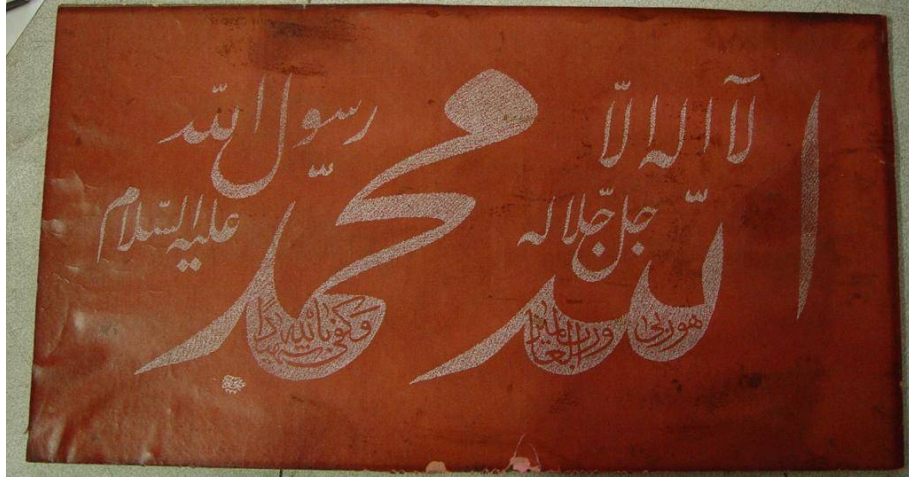
İki çâk itdi semâyı.....sırr-ı Ali. Ve erbaîn-ü mi eteyn ü elf...1204.

Eserin Tanımı: Hz. Ali'nin kendi cenazesinin bir deve sırtında götürmesini tasvir eden bir hat levhasıdır. Levhada, “Ene medinetü'l-ilmî ve aliyyun babuha ya Ali mûtû kable en temut” (Ben ilmin şehriyim Ali ise kapısıdır, Ey Ali ölmeden evvel ölünüz) yazılıdır. Devenin gövdesi ve sırtındaki tabut kısımlarında tasvire uygun olarak “Ölmeden evvel ölünüz” ibaresi yer almaktadır.

Deveyi çeken ve bir baykuşu andıran şahıs tavsiri yazıyla Ressam Ahmet Şahit B. El Hac Mehmet tarafından işlenmiştir. Levhada “Ene medinetü'l-ilmî ve aliyyun babuha ya Ali mûtû kable en temut” (Ben ilmin şehriyim Ali ise kapısıdır, Ey Ali ölmeden evvel ölünüz) yazılıdır. Devenin gövdesi ve sırtındaki tabut kısımlarında tasvire uygun olarak “Ölmeden evvel ölünüz” ibaresi bu kısımda yer almaktadır. Deve üzerinde ayrıca zülfikar görülmektedir.

Değerlendirme: Sülüs ile yazılan levha koleksiyondaki en dikkat çeken eser olma özelliği dikkat çekmektedir. Minyatürlü bir eser olan levhada deve figürü ve bir baykuş figürü bulunmaktadır. Bu figürlerin içinde ise sülüs yazı ile iki farklı metin istif edilmiştir. Bu eser, minyatür işlenerek Hz. Ali'nin kendi cenazesinin bir deve sırtında götürülmesini konu edinerek bizlere anlatmaktadır. Deve figürünün üstünde ise tabut ve onun üzerinde de zülfikar bulunmaktadır. Baykuş figürü içerisinde yazılı olan metin altın harflerle yazılmıştır. Harflerin anatomilerine bakıldığında kalem hareketleri net görünmediğinden altın ile doldurma tekniği ile yapıldığını bizlere düşündürmektedir. Baykuş figürü içindeki harfler istif özelliği olarak incelendiğinde eserde istif kendi içerisinde dengeli görünmektedir. Hareke ve tezyînî işaretler kullanılmamıştır. Bundan ötürü istif arasında boşluklar dikkat çekmektedir. Harf noktaları ise metin içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Baykuş figüründe dikkat çeken bir başka unsur ise baykuş figürünün baş kısmında yazılı olan “Ya Ali” ismi hatt-ı müsenna olarak yazılmış ve

“ayın” harf başları baykuş formunun gözleri olarak kullanılmıştır. Ve bu istife bir özgünlük kazandırmıştır. Yazı zemininde ise rumi motifler görülmektedir. Eserin deve figüründe ise yazı zemininin süslemeli olması dikkat çekmektedir. Deve figürünün gövdesinde ve üzerinde bulunan tabut figürünün üzerinde de altın harflerle yazılan tasvire uygun bir metin görülmektedir. Bu figürde, hareke ve tezyînî işaretler kullanılmamıştır. Harflerin özelliklerin incelendiğinde harflerde kalem hareketlerinin net olmamasından dolayı bu figürlerde doldurma tekniği ile yapıldığını düşünülmektedir. Harf noktaları ise yerli yerinde kullanılmıştır. Tabut figüründe ise incelendiğinde zeminin yeşil olan altın ile doldurma tekniğiyle yazılmıştır. Harf hareketleri görülmemektedir. Eserde harf noktaları yerli yerinde yerleştirilmiştir. Eserin üst kısmında hurde ta'lik ile imza metni ve dua kısmı yer almaktadır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 65: Mehmet Nuri Efendi'nin Celî Ta'lik Levhası.

Katalog no: 61.

Envanter no: 14222 / 1226.

Levhannın Ölçüleri: 63,5 x 88,5 cm.

Tarih: H. 1327 / M. 1910.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî ta'lik.

Hattat: Mehmet Nuri Efendi.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde zemin kağıdı renginde solmalar ve lekelenmeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı kırmızı zemin renkli âharlı kağıt beyaz mürekkep ile celî yazıların içi gubari (toz, küçük) yazı ve hat ile çeşitli metinlerle doldurarak yazılmıştır.

Metin:

لا إله إلا الله جلّ جلاله هو ربي ورب العالمين وكفى بالله شهيداً

محمد رسول الله عليه السلام

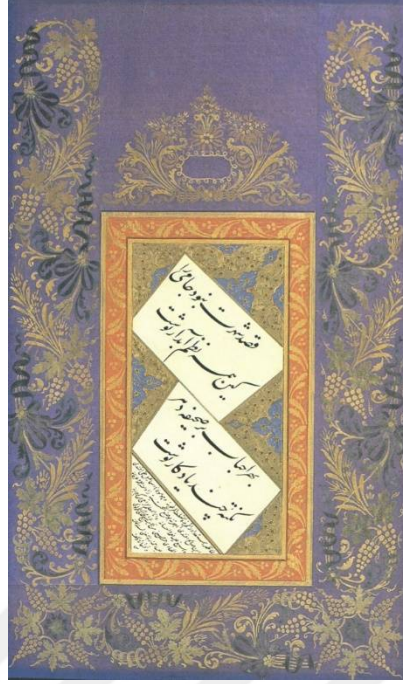
Okunuşu: Levhada Kelime-i Tevhid “Lâ ilahe illallah, celle celaluhu hüve rabbi ve rabbü'l alemin ve kefa billahi şehiden Muhammedün Resûlullah Aleyhisselam.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur, Hazreti Muhammed (s.a.v.) Allah'ın Peygamberidir.

Ketebe: Mehmet Nuri.

Eserin Tanımı: Levhada Kelime-i Tevhid “Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Rasûlullah” yazılıdır. Levhanın kendi içerisinde “Allah (c.c.), Muhammed (a.s.)”, “Allahü hüve rabbi ve Rabbü’-Âlemin”, “Ve kefa billâhi şehiden Muhammedün Rasûlullah” ibareleri yazılıdır. Levhada herhangi bir süsleme yoktur. Ketebe kaydı olan hattatın imzası eserin sol alt köşesinde yer almaktadır.

Değerlendirme: Eser istif özelliği olarak müze koleksiyonunda bulunan diğer levhalardan oldukça farklıdır. Esere bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. İstiflerde yer alan harfler dengeli bir biçimde, birbiri ile ahenkli bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Ta’lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Sadece harflerin noktaları bulunmaktadır. Noktalar istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Harfler yazı karakterine uygundur. Dört farklı kalınlıkta kalem kullanılmıştır. “Allah (c.c.), Muhammed (a.s.)” yazılarında en iri kalem kullanılmıştır. Levhanın diğer bir özelliği ise celî hat ile yazılan “Allah (c.c.), Muhammed (a.s.)” yazılarının zemininde Allah lafzının içinde zikir olarak “o benim rabbimdir” anlamında “hüve rabbi”, ve “ve alemlerin rabbidir” anlamında “ve rabbül alemin” yer almaktadır. Muhammed lafzının içinde “Allah şahit olarak yeter” anlamında “ve kefa billahi şehiden” yazılıdır. Sırasıyla Fetih, Fatiha, İhlas sureleri ve Bakara suresinin son iki ayeti, Cuma suresi ile bazı tesbihat, münacaat ve niyaz cümleleri yazılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde tezyînî unsur bulunmamaktadır.

Fotoğraf 66: Salih Efendi'nin Mail Ta'lik Formundaki Levhası.

Katalog no: 62.

Envanter no: 14232 / 1179.

Levhanın Ölçüleri: 66,5 x 48 cm.

Tarih: H. 1308 / M. 1890.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Farsça.

Yazı Çeşidi: Mail ta'lik formunda icazetname.

Hattat: İsmail Hakkı B. Salih Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı beyaz zemin üzerine is mürekkebi ile klasik usülde yazılmıştır.

Metin:

قصیدت نبوت جامی را
کین هن نظم آبدار نوئت
بر احباب هر صحیفه دهر
نکته چند یادکار نوئت

Okunuşu: Kasd-ı şöhreti ne bûd Camî râ

Kîn heme nazm-ı âb-dâr nüvist

Ber-i ahbâb her sâhife-i dehr

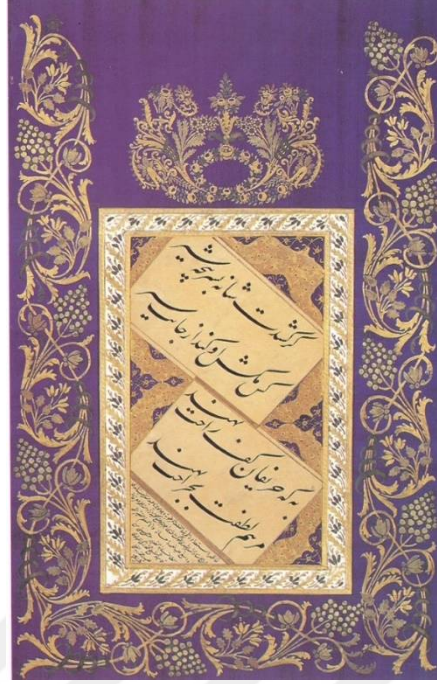
Nükte-i çend yâdgâr nüvist.

Anlamı: Cami'nin bütün bu güzel şiirleri yazmaktan maksadı şöhret değildir. Dostlar için zaman sahifesine hatıra olarak birkaç nükte yazdı.

Ketebe: Zemma zahara isti'dadü rakımı hazihi'l-kıt'at-ı'l mergubet-i ve hüve Mevlana İsmail Hakkı Efendi ibn-i Salih Efendi eciztü biz vaz 'ı'l-ketebeti zâdellâhüilmehü ve irfanehü ve esbağâ aleyhi niamehü ve ihsânehü ve ene'l-muallimü'r-razi min kerem-i rabbihi'l-hâdi hasan hüsnü min talemiz-i eş şeyh Mehmed Zeki el-mevlevi aleyhi Rahmet-Ü Rabbihi'l-Ganiyyi li-sene seman ve selase mie ve elf (1308).

Eserin Tanımı: Levhanın muhtevası bir icazetname yazısıdır. Mail formdaki kıt'a'nın cetvellerinde yazının tertibindeki eğrilikten dolayı cetvellerinde de bir eğrilik söz konusudur. Ketebe kaydı olan hattatın imzası levhanın en alt kısmında ters üçgen formunda yazılan kısımda hurde ta'lik ile yazılan izin metni bulunmaktadır. Tezhip özelliği katalog 49 numaralı levha ile aynı özelliği taşımaktadır.

Değerlendirme: Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Eser mail ta'lik kıt'a olarak istif edilmiştir. Eserde harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde, birbiri ile ahenkli bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Satır üzerindeki harfler ta'lik yazı karakterine uygundur. Her kıt'ada hattatın keşideli harf kullanması istife ayrı bir güzellik ve denge sağlamıştır. Her satırda harfler kendi içerisinde uyumludur. Bu özellik esere istif açısından akıcılık kazandırmıştır. Levhada mail satırların cetvelleri ince fakat beyit araları geniştir. Levhanın koltuk taksimatının açıları düzgün değildir. Harfler arasındaki uyum ve satır üzerine sıralanışları incelendiğinde yazı istifinin oldukça ölçülü olduğu bir serbest görünüm dikkat çekmektedir. Yazı sadelik içerisinde istifini tamamlayıp ahenkli bir görünüme kavuşmuştur. Ta'lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 67: A. Nesib Efendi'nin Mail Kıt'a Formundaki Ta'lik Levha.

Katalog no: 63.

Envanter no: 14228 / 1180.

Levhanın Ölçüleri: 73 x 54 cm.

Tarih: H. 1308 / M. 1890.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Farsça.

Yazı Çeşidi: Mail kıt'a formunda ta'lik icazetnamesi.

Hattat: Abdullah Nesib Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

کر کثدت شان بسر پنچه شیر
کش مکش او کند از جانت شیر
به که حریفان کف راحت نهند
مرهم لطف بجراحت نهند

Okunuşu: Ger kesedet şâne be ser pençe şîr

Keşmekeş-i koned ez cant şîr

Bih ki harifan kef-i râhat nihend

Merhemi lutfet be cerâher nihend.

Anlamı: Eğer arslan, pençesi ile senin başına tarak vurursa, onun yol açtığı karşılık, seni candan doyurur (yani onun verdiği korku seni tamahkarlıktan uzaklaştırır.), dostların rahat elini koyup lütuf merheminin yarana sürmeleri hoştur.

Ketebe: Zemma zahare isti'dadü râkım-ı hazihi'l-kıt'at 'ıl-mergubeti ve hüve Mevlana Abdüllah Nesib Efendi ibn-i'l-üstad eş-şehîr Şevket Efendi eciztü bi- vaz'il-ketebeti zâdellahü ilmehü ve irfanehü ve esbeğâ aleyhi niamehü ve ihsanehü ve ene'l-muallimü'l-fakir ila eltaf-ı rabbihi'-kadir Hasan Hüsni min telamiz-i eş-şeyh Mehmed Zeki el- mevlevî aleyhi rahmetü Rabbihi'l-ganiyyi.

Eserin Tanımı: Levha iki beyit halinde tertip edilen kıt'a, muhteva olarak bir icazetnamedir. Ketebe kaydı olan hattatın imzası levhanın en alt kısmında ters üçgen formunda yazılan kısımda hurde ta'lik ile yazılan izin metni bulunmaktadır. Tezhip özelliği olarak katalog 49 numaralı levha ile aynı özelliği göstermektedir.

Değerlendirme: Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Eser mail ta'lik kıt'a olarak istif edilmiştir. Eserde harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde, birbiri ile uyumlu ve paralel bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Satır üzerindeki harfler ta'lik yazı karakterine uygundur. Her kıt'ada hattatın keşideli harf kullanması istife ayrı bir güzellik ve denge sağlamıştır. Her satırda harfler kendi içerisinde uyumludur. Bu özellik esere istif açısından akıcılık kazandırmıştır. Levhada mail satırların cetvelleri ince fakat beyit araları geniştir. Levhanın koltuk taksimatının açıları düzgün değildir. Harfler arasındaki uyum ve satır üzerine sıralanışları incelendiğinde yazı istifinin oldukça ölçülü olduğu bir serbest görünüm dikkat çekmektedir. Yazı sadelik içerisinde istifini tamamlayıp ahenkli bir görünüme kavuşmuştur. Ta'lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 68: Emrullah Efendi'nin Nesih Sahife Levhası.

Katalog no: 64.

Envanter no: 14201 / 1273.

Levhannın Ölçüleri: 46 x 37,5 cm.

Tarih: H.1008 / M. 1559.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Nesih sahife.

Hattatı: Emrullah Efendi.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı krem renk âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

عن أبي هريرة رضي الله عنه أنه قال، قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : اهدوا إلى موتاكم، قالوا يا رسول الله فأبى شيء يُهدى إليهم، قال الدعاء والصدقة ثم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن أرواح المؤمنين لتأتي إلى السماء الدنيا في كل ليلة جمعة فيقفون نحو دورهم وبيوتهم فينادون يا أهلاه ويا والداه ويا أهل بيتاه، يعطفوا علينا بشيء قبل أن تكونوا أمثالنا فإننا كنا مثلكم، وكانت هن الأصول التي كانت بأيديكم بأيدينا لم تنفعه في طاعة الله عز وجل ولا في مرضاته، فيا حسرتاه ويا ندامتاه، يا عباد الله تصدقوا علينا بدرهم أو بكسوة كساكم الله من ثياب الجنة. قال

فينادي كل واحدٍ باسم أهله بألف صوت من النساء والرجال ثم يقولون تعالوا إنا كنا آيسنا من أهلنا وأقاربنا وأولادنا فتعالوا بنا نرجع إلى الرحمن جل جلاله فإن رحمته وسعت كل شيء. قال فيرجع بحسرةٍ وندامةٍ قال فبكى رسول الله صلى الله عليه وسلم حتى منعه البكاء من الكلام ثم قال هؤلاء إخوانكم كانوا من نعيم الدنيا صاروا في الرميم بعد النعيم. قالوا يا رسول الله صف لنا فضل الدعاء للميت، قال يأتي من الملائكة بطبق من نور فيقف على شفيع القبران أهلك قد أهدوا إليك .

Okunuşu: An Ebi Hureyre radiyallahu anhu ennehu *Çâle* * *Çâle* Rasulullahi sallallahu aleyhi vesellem * “İhdev ila mevtaküm gâlu ya Rasûlallahi fe eyyü şey’in yühde ileyhim? * *Çâle* ed dua ve’s sadaka, sümme *Çâle* Rasûlallahi sallallahu aleyhi vesellem * “İnne ervaha'l mü'minîne lete'tî ile's semâi'd dünya fi külli leyleti cum'atin feyegifüne nahve dûrihim ve buyutihim * fe yunadûne ya ehlahu ve ya validahu veya ehle beytihi * yuattafû aleyna bişey'in kable en tekune emsalena feinnâ künnâ gable emsâliküm * ve kanet hünne'l usulu'lleti bi eydiyküm bi eydiyna lem tenfa'hu fi ta'atillahi azze ve celle * vela fi merdatihi feya hasratahu veya nedâmetâhu * Ya ibadallahi tasaddaku aleyna bidirhemmin ev bikisvetin kesakümullahu min siyabi'l cenneti * *Çâle* Feyünadi küllü vahidin bismi ehlihi bi elfi savtin mine'n nisai ve'r ricali sümme yegûlûne teâlev innâ künnâ eyisna min ehline ve egâribina ve evladina * feta'alev bina nerci'ü ile'r rahmani celle celalühü fe inne rahmetehü vesiat külle şey'in *Çâle* feyerci'u bihasratin ve nedametin *Çâle* febekâ Rasulullahi sallallahu aleyhi vesellem * hatta mena'ahü elbükâu mine'l kelami. Sümme *Çâle* hâulâi ihvanüküm kânû min na'imi'd dünya sârû fi'rramimi ba'de'n na'imi. Gâlû Ya Rasulallahi sıf lena fadle'd duâi lil meyyiti * *Çâle* ye'tî mine'l melâiketi bi tabegin min nurin feyagifu ala şefiri'l kabri en ehleke gad ehdev ileyke.”

Anlamı: Hureyre (r.a) tarafından rivayet edilen Hadis-i Şerif, geçmişlerin ardından dua etmeyi, hayır ve hasenatla onların ruhlarının haberdar etmeyi ihtiva etmektedir.

Ketebe: Ketebehû Emrullah 1008.

Eserin Tanımı: Levha 17 Satır halinde tertip edilmiştir. Ketebe kaydı olan hattatın imzası levhanın son satırında “Ketebehû Emrullah” şeklinde yazılmış ve üzerinde aşağı kısmı okunamayan “Emrullah” şeklinde mühür vardır. Nesih satırların arasında klasik altınla işlenmiş durak noktaları işlenmiştir. Levhada süsleme bulunmamaktadır. Yazı koyu yeşil kağıt üzerine yapıştırılmıştır.

Değerlendirme: Nesih hattıyla sahife olarak istif edilen esere bir bütün olarak bakıldığında harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile uyumlu ve paraleldir. Eserde harflerin belirli bir düzen içinde yerleştirilmesinden dolayı okuma kolaylığı sağlanmaktadır. Metin içeriği gayet açık ve nettir. Satır aralarında altın ile işlenmiş durak noktası görülmektedir. Nesih yazısının bir özelliği olarak eser ince bir kalem ile yazılmıştır. Hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde tırnak, tırfil, mühmel harfler ve hareke işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 69: İsmail Zühdi Efendi'nin Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 65.

Envanter no: 14201 / 1273.

Levhannın Ölçüleri: 46 x 37,5 cm.

Tarih: H. 1295 / M. 1878.

Müzeeye Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs levha.

Hattatı: İsmail Zühdi Efendi.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserin yazı mürekkebinde yer yer hafif “dökülmeler ve mürekkep renginde solmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı kahve renk âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

النَّجَاةُ فِي الصِّدْقِ

كَمَا أَنَّ الْهَلَاكَ فِي الْكِذْبِ

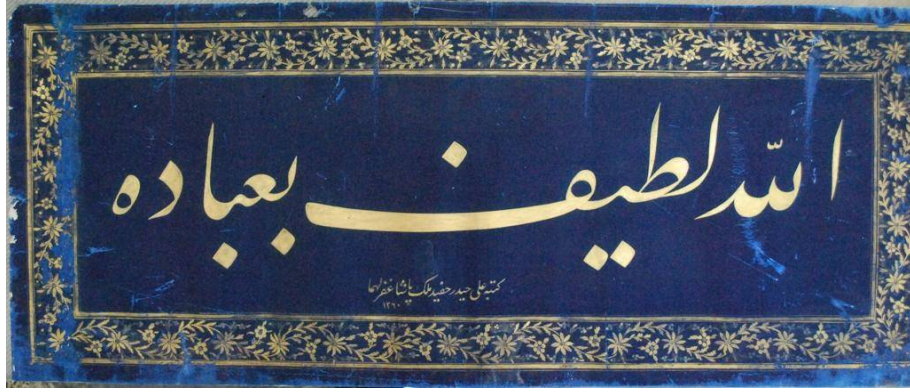
Okunuşu: Ennecâtü fi's-sıdkı, kema enne'l helâke fi'l-kizbi (Kelam-ı kibar).

Anlamı: Kurtuluş, doğruluktur, nitekim helak da yalandadır.

Ketebe: Ketebehû El Fakir İsmail Ez Zühdi 1295.

Eserin Tanımı: Levha iki satır halinde tertip edilmiştir. Yazı etrafı ve satır araları altın cetvel ile çerçevelemiştir. Ketebe kaydı olan hattatın imzası levhanın alt satırında hatt-ı icaze ile yazılmıştır. Dış pervaza çividi mavi renkte kağıt yapıştırılmıştır. Levhanın birinci sülüs satırının sol üst kısmında altınla işlenmiş yaprak motifi görülmektedir. Bunun dışında herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Değerlendirme: Celî sülüs ile yazılan eser iki satır halinde istif edilmiştir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. İki satırlık yazıda iki farklı kalem kullanılmıştır. Alt satırında daha ince bir kalem kullanılmıştır. Üstte bulunan sülüs satırı geyet sade bir görünüme sahiptir. “Fi” harfi keşideli kullanılarak ikinci satıra bir hareketlilik kazandırmış ve dik harfleri kesmiştir. Eser satır istifi olarak istif edildiğinden satır çizgisine dikkat edilmiştir. Harfler yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Metin içerisinde kullanılan hareke ve tezyînî işaretler yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Bu özellik metindeki sadeliği ön plana çıkarmıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur.

Fotoğraf 70: Ali Haydar Bey'in Celi Ta'lik Levhası.

Katalog no: 66.

Envanter no: 14210 / 1191.

Levhanın Ölçüleri: 47,8 x 91,5 cm.

Tarih: H. 1260 / M. 1844.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celi ta'lik.

Hattat: Ali Haydar Bey.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir yıpranma söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı siyah renk âharlı kağıt üzerine altın ile zer-endud (altın sürme) tekniği ile yapılmıştır.

Metin:

الله لطيف بعباده

Oknuşu: Allahü Lâtifün Bi l'bâdihî.

Anlamı: Allah kullarına latifdir (lütufkardır).

Ketebe: Ketebehû Ali Haydar Hafid Melek Paşa Gufira Lehûmâ.

Eserin Tanımı: Levha siyah zemin üzerine zer-endud (altın sürme) tekniği ile yapılmıştır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası levhanın alt kısmında satır şeklinde istif edilmiştir. Levhanın iç pervazı geniş tutulmuş, içi yaprak motifleriyle doldurulmuştur. Dış pervazı görülememiştir.

Levhanın kenar pervazında ise birbirini takip eden altınla işlenmiş rokoko tarzında papatyalı bir süsleme yapılmıştır. Bundan başka da herhangi bir süslemesi yoktur.

Değerlendirme: Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Eser satır olarak istif edildiği için çizgisine dikkat edilmiştir. Harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile uyumlu ve paraleldir. Harfler, bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekilde yerleştirilmiştir. Satır üzerindeki harfler celî yazı karakterine uygundur. Eserde “fi” harfinin keşideli olarak yapılması yazıda bir ahenk unsuru olarak görülmektedir. Ta’lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Sadece harflerin noktaları bulunmaktadır. Noktalar istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur. Eserde sadelik ön plana çıkarılmıştır.

Fotoğraf 71: Sami Efendi'nin Tuğra Formundaki Levhası.

Katalog no: 67.

Envanter no: 14289 / 1233.

Levhanın Ölçüleri: 19,5 x 21,5 cm.

Tarih: H.1309 / M. 1891.

Müze Geliş Şekli: A.R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Osmanlıca.

Yazı Çeşidi: Tevkî hattında tuğra formu.

Hattat: Sami Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir yıpranma görülmemektedir.

Tekniği: Yazı kahve renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile klasik usûlde yazılmıştır.

Metin:

القازي عبد الحميد خان بن عبد المجيد المظفر دائما

Okunuşu: El Gazi Abdülhamid Han bin Abdülmecid Muzaffer Daima.

Anlamı: Abdülmecid Oğlu Gazi Abdulhamid Han (Muzaffer Olsun Daima).

Ketebe: Ketebe Sami.

Eserin Tanımı: Sami Efendi tarafından çekilen tuğra müze koleksiyonunun en nadir eseridir. Sami Efendinin sanat kudretini görmekteyiz. Tuğra enine dikdörtgen bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Eserde iki farklı kalem kullanılmıştır. El gazi ile yazılan mahlas daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Tuğra formunda yazılan levha kürsi kısmında Abdülhamid Muzaffer. İç beyze formunda daima ibareleri yer almaktadır. Ketebe kaydı olan hattatın imzası tuğranın sol alt köşesinde yazmaktadır. 309 tarihi vardır. Levhanın kenarlarına cetvel çekilmiştir. Levhanın yazı kağıdında da kenar pervazında da herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Yazı koyu pembe kağıda yapıştirilmiştir.

Değerlendirme: Tuğraya genel olarak değerlendirildiğinde yatay ve dikey harfler olan “zülfe” “tuğ”, “iç beyze”, “dış beyze”, “hançer” ve “kürsi” kısmının dengeli bir şekilde yerleştirildiği görülmektedir. Tuğra bölümlerinin (hançer, iç beyze, dış beyze, tuğ ve kürsi) ara boşlukları gayet dengeli görülmektedir. Tuğrada mesafe ilkesi uygulandığı görülmektedir. Dış beyze, kürsi ve hançer arasındaki uyum tuğrada dikkat çeken bir özelliktir. İç beyzenin iç kısmında “daima” ibaresi yerleştirilmiştir. Böylelikle yazı alanında denge sağlanmış, boşluk doldurulmuş ve yazıda ahenk sağlanmıştır. Kürsi kısmında ise “Abdüllhamid Muzaffer” ibaresi yer almaktadır. Kürsi kısmı istif olarak ayrı bir şekilde değerlendirildiğinde harflerin birbiri ile uyumu harflerin birbirini tamamlayıcı özelliği göstermekte olup tuğraya güzellik katan başka bir unsurdur. Soldan sağa doğru uzayarak yazılan Tuğları tam olarak yerindedir. Zülfeler ise tuğlara uygun bir şekilde yerleştirilmiş olup yine turada zarif bir görünüm sağlamıştır. Tuğralarda mahlas dediğimiz bölümler bulunmaktadır. Bu eserde ise “El Gazi” yazan mahlas kısmını incelediğimizde eser kendi içerisinde uyumlu bir şekilde istif edilmiştir. Sülüs ile istif edilen eserde harf özellikleri sülüs yazı çeşidine uygundur. Hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup eserde hareke ve tezyîni işaretler metin içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İmza metni eserin sol alt köşesinde yer almaktadır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır. Eserde süsleme unsuru yoktur.

Fotoğraf 72: Mustafa El-Ma'ruf'un Sülüs-Nesih Kıt'a.

Katalog no: 68.

Envanter no: 14118 / 1270.

Levhannın Ölçüleri: 28,5 x 21,5 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs - nesih kıt'a.

Hattat: Mustafa El-Maruf

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde yazı zemin kağıdında lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı sarı renkli âharlı kağıt zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

قال النبي عليه السلام

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم * يا عائشة الأمر أشد من أن ينظر
بعضهم إلى بعض يعني يوم القيامة، * قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
... سليم إن الله قد كفى وأحسن قاله يوم حنين * صدق

كتبه أضعف لكذاب مصطفى المعروف *

Okunuşu: Kâle'n Nebiyyü Aleyhissalam

Çâle Rasulullahi sallallahü aleyhi vesellem: * “Ya Aîşe! El'emru eçeddü min en yenzura ba'duhum ilâ ba'd; ya'nî yevme'l gıyemeti. * Çâle Rasulullahi sallallahu aleyhi ve sellem--- selimin. İnnel'lâhe kad kefâ ve ahsene Çâlehû yevme huneynin.”

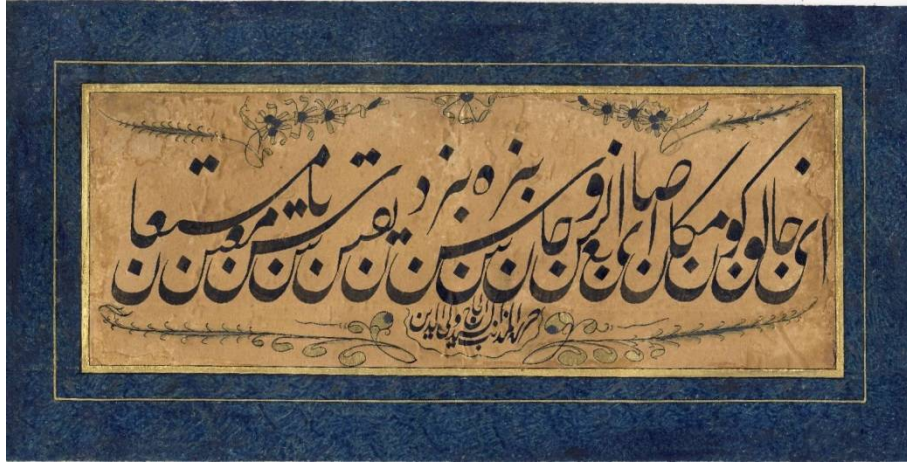
* Sadega Ketebehu Az'afu'l Küttâbi Mustafa el Maruf.

Anlamı: Kıyametin dehşeti ve Allah'ın (bütün her şeyde) kâfi geleceği ve ihsânı hakkındaki Hadis-i Şerif yazmaktadır.

Ketebe: Ketebehû Az'afu'l Küttâbi Mustafa el Maruf.

Eserin Tanımı: Levha klasik kıt'a formunda yazılmıştır. Levhanın alt ve üst satırlarında birer satır sülüs, orta kısımda iki satır nesih yazısı bulunmaktadır. Levhanın koltuk kısımlarında altın ile çapraz şekildeki cetvel süslemeleri ile yine levhanın etrafında altın ile çekilmiş cetvel bulunmaktadır. Ketebe kaydı olan hattatın imza metni nesih satırlarının son satırında yazmaktadır. Nesih yazısının olduğu kısımlarda altın ile işlenmiş durak noktaları vardır. Bunun dışında herhangi bir süslemesi bulunmamaktadır.

Değerlendirme: : Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında dik harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir. Sülüs satırlarında tırnak ve tirfil işareti kullanılmamıştır. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde ahenklidir. Sülüs satırlarında harflerin satıra dizimi gayet dengelidir. Bu özellik esere akıcılık kazandırmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 73: Veliyüddin Efendi'nin celî ta'lik levhası.

Katalog no: 69.

Envanter no: 14260 / 1218.

Levhanın Ölçüleri: 24 x 31 cm.

Tarih: 18. Yüzyıl başları olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Osmanlıca Türkçesi.

Yazı Çeşidi: Celî ta'lik.

Hattat: Veliyüddin Efendi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin zemin kağıdında yırtılmalar ve lekelenmeler mevcut olup yazı mürekkebinde ise yer yer dökülmelerin olduğu görülmektedir.

Tekniği: Yazı kahve zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

جان سن سن بزه بزدن یقین سن سن ای خالق کون مکان ای صابع السو
معن یا مستعان

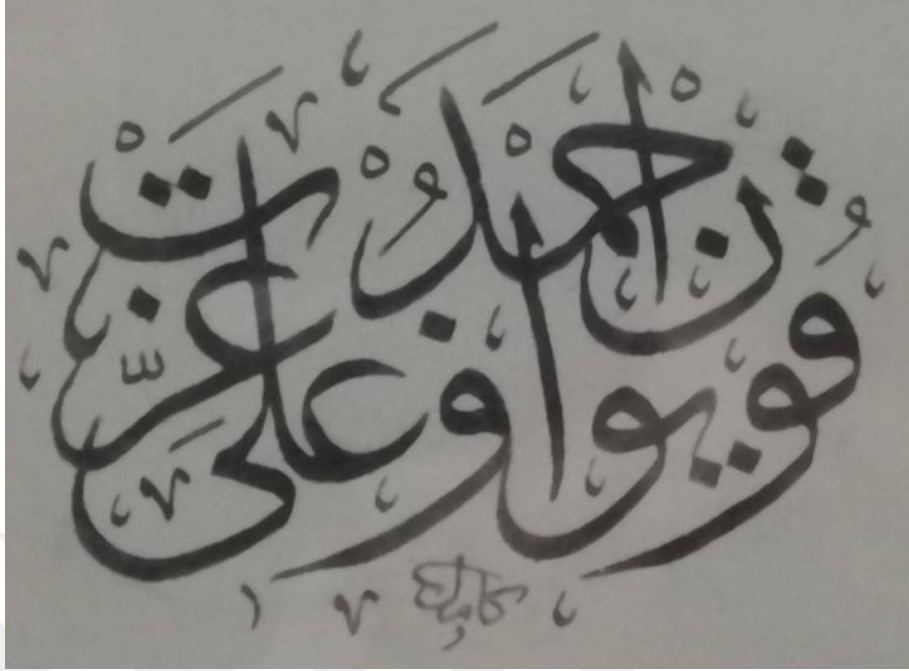
Okunuşu: Ey hâlikü kün mekan, ey sâbi'u's-sinn ü cân sensin bize bizden yakın sensin mu'în ya müste'an.

Anlamı: Tüm mekanların sahibi sensin, bize bizden yakın olan sensin, bize yardım eden sensin.

Ketebe: Harrarahû El-Müznib Es-Seyyid El-Hac Veliyüddin.

Eserin Tanımı: Eser dikdörtgen bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Hattatın imzası yazı metninin orta kısmında daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Levha tek satır halinde istif edilmiştir.

Değerlendirme: Hattat Veliyüddin Efendi H. 1182 / M. 1768 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 18. yüzyıl başları olarak tarihlendirilmiştir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Eser satır olarak istif edildiği için satır çizgisine dikkat edilmiştir. Harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir.”Sin” ve “ye” harflerinin kaselerinin yan yana sıralanışı istifin temelini oluşturmuştur. Levhada benzer harflerin yan yana getirilmesiyle oluşturulan istif özelliği levhaya farklı bir güzellik katmıştır. Satır üzerindeki harfler celî yazı karakterine uygundur. Eserde “kef serenlerinin” art arda kullanılması “sin” ve “mim” harflerinin de keşideli olarak yazılması yazıya bir ahenk unsuru olarak görülmektedir. Ta’lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Sadece harflerin noktaları bulunmaktadır. Noktalar da istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 74: Reisu'l-Hattatin Ahmet Kamil Akdik'in Sülüs Levhası.

Katalog no: 70.

Envanter no: 14211 / 1259.

Levhannın Ölçüleri: 24 x 19 cm.

Tarih: 19. Yüzyıl olarak tarihlendirilebilir.

Dil: Osmanlıca Türkçesi.

Yazı Çeşidi: Sülüs levha.

Hattatı: Reisu'l-Hattatin Ahmet Kamil Akdik.

Levhannın Bugünkü Durumu: Eserde herhangi bir tahribat söz konusu değildir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

قویون اوغلی احمد عزت

Okunuşu: Koyunoğlu Ahmet İzzet.

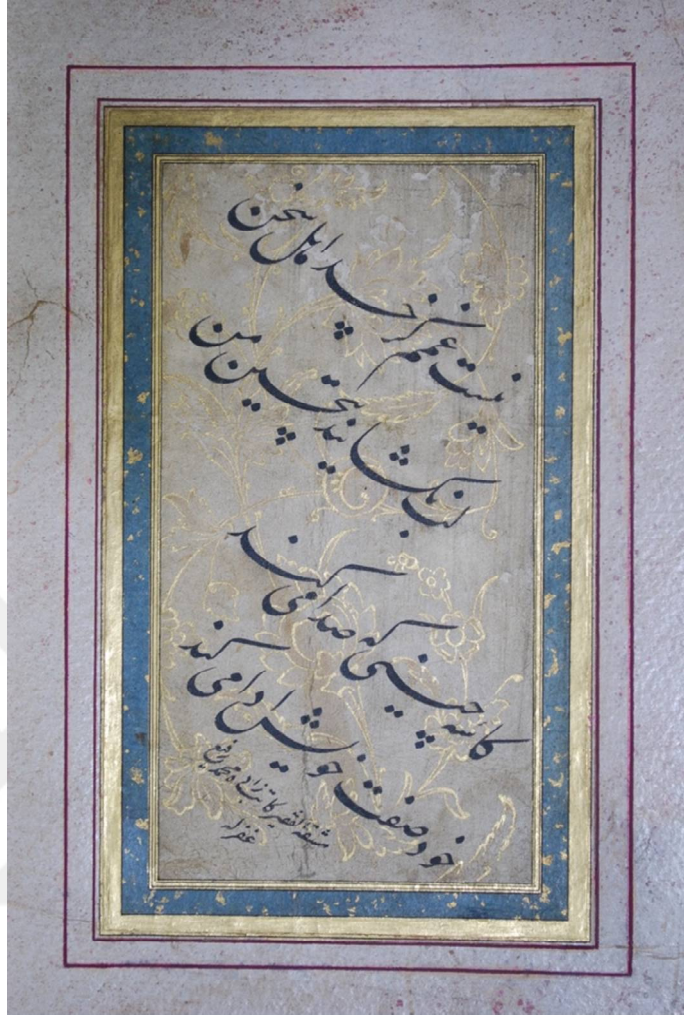
Anlamı: Koyunoğlu Ahmet İzzet.

Ketebe: Kamil.

Eserin Tanımı: Eser kare bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Kamil Efendi imzası taşıyan eserde İzzet Efendinin ismi istif olarak yazılmıştır. Levha enine beyzi formunda istif edilmiştir.

Yazı hiç bir tashih yapılmadan elden çıktığı gibi kalmıştır. Eserin istifi sade bir görünümde dir. Hareke ve tezyînî işaretler eserde dengeli bir şekilde kullanarak esere denge sağlamıştır. Levhanın süslemesi yoktur.

Değerlendirme: Reisu'l-Hattatin Ahmet Kamil Akdik 1861-1941 tarihleri arasında yaşamıştır. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 19. yüzyıl olarak tarihlendirilmiştir. Celî sülüs ile yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istiftir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istife girift bir özellik kazandırmıştır. Hattat “Ahmed” ismini yazarken “he” harfini küplü olarak yapabileceği gibi alan darlığından dolayı düz olarak yazmıştır. Eserde “elif” harflerinin dengeli bir şekilde yerleştirilmesi ve harflerin birbiri ile uyumu eserin istif özelliğine ahenk kazandırmıştır. Harfler celî yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyînî işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Eserde harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 75: Kâtibi Zâde Muhammed Refi'nin Ta'lik Levhası.

Katalog no: 71.

Envanter no: 14243 / 1206.

Levhanın Ölçüleri: 36,1 x 29 cm.

Tarih: 18. yüzyıl başları olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağıışı.

Dil: Farsça Beyit.

Yazı Çeşidi: Ta'lik levha.

Hattat: Kâtibi Zâde Muhammed Refi.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yer yer yıpranmalar görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renkli âharlı kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

نست غم غرچه احل سخن
 لب بکشایند تحسین من
 کاسه حسینی که صدامی کند
 خود صفت خوشل ادامی کند

Okunuşu: Nist gamım gerçi ehl-i suhan

Leb be kuşayend tahsin-i men

Kase-i huseynî ki sada mı kuned

Had sıfat-ı hiş eda mı kuned.

Anlamı: Konuşma ehli her ne kadar beni konuşsa aldırمام Hüseyni kase ses veriyor kendi özelliğinin gereğini yapıyor.

Ketebe: Meşegahû El Fakir Katipzade Muhammed Refi Gufira lehû.

Eserin Tanımı: Levha mail ta'lik kıt'a formunda istif edilmiştir. Ketebe kaydı olan hattatın imzası levhanın son satırın alt kısmında etrafında bitkisel süslemelerle çerçevelenmiş kısımda yer almaktadır. Yazı zemin kağıdında altın ile işlenmiş bitkisel motifler görülmektedir.

Değerlendirme: Hattat Kâtibi Zâde Muhammed Refi H. 1183 / M. 1769 tarihinde vefat etmiştir. Bundan dolayı tarih kaydı bulunmayan eser 18. yüzyıl başları olarak tarihlendirilmiştir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında ahenkli bir görünüme sahiptir. İstif açısından eser akıcı ve uyumludur. Eser mail ta'lik kıt'a olarak istif edilmiştir. Eserde harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde, birbiri ile uyumlu ve paralel bir şekilde yerleştirilmiş olup bir düzen içerisinde birbirini tamamlayıcı şekildedir. Eserin yazı zemin kağıdında altın ile süslenmiştir. Satır üzerindeki harfler ta'lik yazı karakterine uygundur. Her kıt'ada hattatın keşideli harf kullanması istife ayrı bir güzellik ve denge sağlamıştır. Her satırda harfler kendi içerisinde uyumludur. Bu özellik esere istif açısından akıcılık kazandırmıştır. Ta'lik yazı çeşidinin bir özelliği olarak eserde hareke kullanılmamıştır. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 76: Anonim Sülüs-Nesih Kıt'a Formunda Levha.

Katalog no: 72.

Envanter no: 14264 / 1224.

Levhanın Ölçüleri: 26,6 x 33 cm.

Tarih: 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başları olarak tarihlendirilebilir.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Sülüs-nesih kıt'a.

Hattat: Metinde ve kaynaklarda hattatı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserde yazı zemin kağıdında lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı sarı renkli âharlı kağıt zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

والشعر والصوف والأرياش والوبر وما أحا

ولا يفنى الجحيم ولا الجنان * وما أهلهما أهل انتقال
 يراه المؤمنون بغير كيف * وأدراكٍ وضربٍ من مثال
 به العلم المحيط وما جرى به القلم المأمون

Okunuşu: Ve's şî'ru ve's sûfu ve'l eryâşu ve'l veberu vemâ eha

Vela yefne elcahîmu vele'l cinâni * ve mâ ehlûhumâ ehle intigâli * Yerahu-l mü'minûne bi ğayri keyfin * ve edrâkin ve darbin min misali * Bihil ilmu-l muhitu ve ma cera bihil kalemül me'mûnü.

Anlamı: Kıl, yün, tüy, post, engin ilmin kuşattığı ve güvenilir kalemin yazdığı şey.

Ketebe: Metinde ketebe kaydı bulunmamaktadır.

Eserin Tanımı: Levha klasik kıt'a formunda yazılmıştır. Levhanın alt ve üst satırlarında birer satır sülüs, orta kısımda iki satır nesih yazısı bulunmaktadır. Levhanın koltuk kısımları boş bırakılmıştır. Levhanın etrafında altın ile çekilmiş cetvel bulunmaktadır. Dış pervazında kumlu ebru vardır. Nesih yazısının olduğu kısımlarda altın ile işlenmiş durak noktaları vardır. Bunun dışında herhangi bir süslemesi bulunmamaktadır.

Değerlendirme: Esere ait metinde ve kaynaklarda tarihi hakkında bir bilgi mevcut olmayıp esere bir bütün olarak bakıldığında üslup özelliğinden dolayı 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başlarına tarihlendirilebilir. Klasik kıt'a formundaki esere bir bütün olarak bakıldığında dik harfler satır üzerinde dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Nesih satırında yazılı olan ibare daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Eserin nesih kısmı gayet okunaklıdır. Eserin nesih kısmında satır aralarına altın ile işlenen durak yerlerindeki noktalar hafif silinmiştir. Sülüs satırlarında tırnak ve tirfil işareti kullanılmamıştır. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadar olup harekeler satır düzenine dikkat edilerek yerleştirilmiştir. Harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif ağırlık olarak sülüs satırında görülmektedir. Sülüs satırındaki dikey harflerde ahenklidir. Sülüs satırlarında harflerin satıra dizimi gayet dengelidir. Bu özellik esere akıcılık kazandırmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 77: Macid Ayrar'ın Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 73.

Envanter no: 14310 / 2748.

Levhanın Ölçüleri: 32 x 35,5 cm.

Tarih: H. 1373 / M. 1954.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Osmanlıca Türkçesi.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs

Hattat: Macid Ayrar.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin yazı zemin kağıdında lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı beyaz renk kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

قویون اوغلی احمد عزت

Okunuşu: Koyunoğlu Ahmet İzzet.

Anlamı: Koyunoğlu Ahmet İzzet.

Ketebe: Macid.

Eserin Tanımı: Macid Ayrat imzası taşıyan eserde İzzet efendinin ismi istif olarak yazılmıştır. Levha enine beyzevi (oval) formunda istif edilmiştir. Eserin istifi sade bir görünümde dir. Hareke ve tezyîni işaretler eserde dengeli bir şekilde kullanarak esere denge sağlamıştır. Hattatın imzasından eserin Macid Ayrat efendiye ait olduğu tespit edilmiştir. Levhanın süslemesi yoktur.

Değerlendirme: Celî sülüs ile yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istiftir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile ahenklidir. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istife girift bir özellik kazandırmıştır. Hattat “Ahmed” ismini yazarken “he” harfini küplü olarak yapabileceği gibi alan darlığından dolayı harfi düz olarak yazmıştır. Eserde “elif” harflerinin dengeli bir şekilde yerleştirilmesi ve harflerin birbiri ile uyumu eserin istif özelliğine ahenk kazandırmıştır. Harfler celî yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Metinde kullanılan hareke kalemi metin kaleminin üçte biri kadardır. Eserde hareke ve tezyîni işaretleri yazı boşluklarını tamamlayacak şekilde yerleştirilmiş olup dengeli bir dağılım göstermektedir. Eserde harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. İstif leke dengesi olarak gayet dengelidir. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

Fotoğraf 78: Muhammed Hâlid'in Celî Sülüs Levhası.

Katalog no: 74.

Envanter no: 14218 / 2747.

Levhanın Ölçüleri: 41,5 x 41 cm.

Tarih: H. 1311 / M. 1893.

Müze Geliş Şekli: A. R. İzzet Koyunoğlu bağışı.

Dil: Arapça.

Yazı Çeşidi: Celî sülüs.

Hattat: Muhammed Hâlid.

Levhanın Bugünkü Durumu: Eserin yazı zemin kağıdında yer yer lekeler görülmektedir.

Tekniği: Yazı kirlili beyaz zemin üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır.

Metin:

وهو على كل شيء قدير

Okunuşu: Ve Hüve Alâ Külli Şey'in Kadir.

Anlamı: O (Allah c.c.) her şeye kadirdir.

Ketebe: Ketebehû Muhammed Hâlid.

Eserin Tanımı: Levha enine beyzi formda işlenmiştir. Ketebe kaydı olan hattatın imzası metni levhanın sol alt köşesinde yer almaktadır. Levhanın etrafına altın ile cetvel çekilmiştir.

Değerlendirme: Celî sülüs ile yazılan eser göz yormayan ahenkli bir istiftir. Yazıya bir bütün olarak bakıldığında dikey harfler satır üzerinde çok dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olup birbiri ile uyumlu ve paraleldir. Dikey harfler ile yatay harfler iç içe geçerek istife girift bir özellik kazandırmıştır. Levhada “şey” in yazılırken “ye” harfi ya-yı makus olarak kullanılmıştır. Harfler yazı karakterine uygundur. İstif özelliği olarak eser akıcı bir istife sahiptir. Hareke kalemi çok incedir. Müsvedde tasarım niyetiyle bırakılmıştır. Eserde harf noktaları istif içerisinde yerli yerinde kullanılmıştır. Eserde yuvarlak nokta kullanılmıştır. Celî sülüs harfler tok ve keskin olarak yazılmıştır. Eserin sol üst tarafında celî tırnak beyzi sınırından taşmıştır. Esere bir bütün olarak bakıldığında terkip ve tenasüp kâidelerine göre yazılmıştır.

5. DEĞERLENDİRME

Tezimizin konusu olan Koyunoğlu Müzesi koleksiyonundaki hat levhalarından çalışmamıza zenginlik katacak nitelikte 74 adet eser seçilmiştir. Seçilen eserlerin ölçüleri, müzeye geliş şekli, dil ve yazı çeşidi, hattatı, bugünkü durumu, tekniği, metin içeriği ve ketebe kaydı incelenmiştir. Bununla birlikte seçilen eserler hat sanatı bakımından değerlendirilip eserlerin istif özelliği, eserdeki yazının formu ve eserlerin sahip olduğu terkip, tenasüp ve ihtişam unsurları göz önünde bulundurularak estetik özellikleri tahlil edilmiştir. Ayrıca, seçilen eserde süsleme varsa, eserlerin sahip olduğu tezyîni unsurlar da dönem özelliklerine göre kısaca tasvir edilmiştir. Eserlerin genel olarak tahlilleri ise şu şekildedir.

5.1. Yazı Türü

Araştırma kapsamında incelediğimiz eserlerde gördüğümüz kadarıyla, sülüs-nesih, hattı icaze, tevkîi ve yalnızca sülüs, celî sülüs, celî ta'lik ve ta'lik yazı türleri görülmektedir. Eserlerin yazı türlerinin değerlendirilmesi yapılırken, harflerin yazı karakterine göre değerlendirilmesi de yapılmıştır. Katalog kısmında toplam 74 adet eserden 18 adedi celî sülüs (katalog no: 1, 2, 5, 8, 10, 11, 12, 13, 21, 31, 32, 33, 51, 52, 53, 57, 65 ve 67), 29 adedi sülüs-nesih (katalog no: 3, 4, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 23, 26, 28, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 50, 54, 55, 58, 68 ve 72), 15 adedi ta'lik (katalog no: 7, 9, 12, 16, 29, 30, 38, 49, 56, 61, 62, 63, 66, 69 ve 71), 6 adedi sülüs (katalog no: 6, 22, 27, 41, 60 ve 70), 4 adedi nesih (katalog no: 24, 25, 45 ve 64) ve 2 adedi tevkî (katalog no: 59 ve 67) hattıyla yazılmıştır.

5.2. Form

Katalogta yer alan eserlerin 23 adedi kıt'a formunda (katalog no: 3, 4, 6, 15, 17, 18, 19, 23, 26, 28, 34, 35, 36, 37, 40, 43, 45, 46, 47, 50, 54, 55 ve 68), 13 adedi satır istifi formunda (katalog no: 5, 11, 12, 22, 27, 39, 41, 56, 57, 64, 65, 66 ve 69), 7 adedi mail kıt'a formunda (katalog no: 16, 29, 38, 49, 62, 63 ve 71), 1 adedi tuğra formunda (katalog no: 59), 3 adedi armudi formda (katalog no: 51, 52 ve 58), 3 adedi sahife olarak (katalog no: 24, 25 ve 64), 1 adedi hilye formunda (katalog no: 14), 19 adedi serbest formda (katalog no: 1, 2, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 20, 21, 30, 31, 32, 33, 53,

61, 70, 73 ve 74) bulunmakla birlikte ve katalogta 1 tane minyatürlü eser (katalog no: 60) ve 3 adedi meşk murakkası (katalog no: 42, 44, 48) yer almaktadır.

5.3. Metin

Katalogta yer alan eserler metin olarak da incelenmiştir. Metinlerde 11 adet Ayet-i Kerime (Diyanet Vakfı mealineden alınmış) (katalog no: 1, 2, 12, 13, 14, 19, 32, 57, 61, 66 ve 74), 13 adet Hadis-i Şerif (katalog no: 11, 17, 18, 23, 24, 25, 34, 37, 45, 54, 55, 64 ve 68), 14 adet güzel söz (katalog no: 15, 16, 22, 29, 30, 36, 38, 40, 49, 56, 62, 63, 69 ve 71), 7 adet Evliya olarak bilinen eşhasın isimler (katalog no: 8, 9, 21, 31, 33, 53 ve 59), 6 adet kelâm-ı kibâr (katalog no: 3, 6, 26, 35, 46 ve 65), 1 adet Kelime-i Tevhid (katalog no: 5), 1 adet Nat'ı Şerif (katalog no: 28), 1 adet padişah ismi (katalog no: 67), 3 adet İsm-i Celâl (katalog no: 7, 10 ve 20), 1 adet İsm-i Nebî (katalog no: 7), 2 adet şiir (katalog no: 47 ve 72), 12 adet dua (katalog no: 4, 27, 39, 27, 41, 42, 43, 44, 51, 52, 58 ve 60) ve 2 adet Koyunoğlu Ahmed İzzet ismi (katalog no: 70 ve 73) yazılı olduğu tespit edilmiştir. Katalogtaki eserleri incelerken eserlerin metninin okunuşu ve anlamları bilgi olarak eklenmiştir.

5.4. Ketebe

Katalogtaki eserlerde 52 adet levhanın ketebe kaydı (katalog no: 1, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 28, 29, 30, 31, 33, 36, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73 ve 74) bulunmaktadır. Bununla birlikte, katalogtaki eserlerden 13 adet levhanın ketebe kaydı (katalog no: 2, 3, 15, 17, 26, 27, 37, 40, 41, 46, 47, 48 ve 72) bulunmamaktadır. Katalogtaki 3 adet levha icazet metni olarak ketebe kaydı (katalog no: 23, 24 ve 34) verilmiştir. Bazı eserlerde de ketebe kaydı dua metni (katalog no: 35, 49, 62 ve 63) olarak yazılmıştır. Ketebe kaydı olarak “Ketebehû” (katalog no: 1, 5, 7, 11, 13, 14, 22, 25, 30, 36, 39, 50, 57, 58, 59, 64, 65, 66, 67, 68 ve 74), “Sevvedehû” (katalog no: 9, 18, 20 ve 28), “Nemagahû” (katalog no: 16), “Rasemehû” (katalog: 21), “Harrarahû” (katalog no: 55 ve 69), “Meşegahû” (katalog no: 33 ve 71) ibareleri kullanılmıştır. Ayrıca katalogta “zahrında” (katalog no: 42, 44 ve 45) ibaresi ile başlayan 3 adet imza metni bulunmaktadır. Ketebe kaydı hattatın imzası (katalog no: 4, 6, 7, 8, 10, 12, 19, 29, 30, 31, 32, 43,51,52, 53, 54, 56, 60, 61, 70 ve 73) olarak satır istifi olarak levhada yer

alan eseler de görülmektedir. İmza metni olan levhaların ketebe kaydı okunmuş ve bilgi olarak katalogta yer verilmiştir. Katalogta bulunan ketebe metinleri genellikle Arapça yazılmaktadır. Ketebe kayıtları levhaların çoğunlukla alt kısımlarına satır istifi olarak bazen de eserin sol alt köşesinde imza şeklinde daha ince bir kalem ile yazılmıştır. Katalogta yer alan icazetname levhalarındaki ketebe kayıtlarında besmele ve hamdele, ardından icazet alacak hattata hocası tarafından duaların edildiği metinler görülmüştür. Bu metinlerde çoğunlukla eser sahibinin ömrünün uzun olması, ilim ve irfanının artması için edilen dualar yazılmaktadır. Ketebe kayıtlarının altında genellikle sene ibaresi ile başlayıp hicri tarih yer almaktadır. Tarihler ketebe kaydının alt kısmına hicri olarak atılmasına rağmen bazı eserlerde de miladi olarak imza metnin hemen bittiği kısımda yer almaktadır.

5.5. Hattatlar

Katalogta bulunan eserlerin sahipleri ketebe kayıtlarından belirlenip eser tahlilinde bilgi olarak sunulmuştur. Katalogtaki eser sahiplerinin birçoğu eserlerin yazıldığı devrin önde gelen hattatlarıdır. Bunlar, 17. yüzyıl hattatlarından Mîr Ahmed Efendi, 18. yüzyıl hattatlarından Mehmed Rasim, Attar Zâde, İmam Zâde ve Hafız Efendi, 19. yüzyıl hattatlarından Mustafa Râkım, Mustafa Şerif, Şefik Bey, Kadıasker Mustafa İzzet Efendi, Muhammed Ali B. Hilal, Hüseyin Hüsnü, Hasan Şevki, Yûsufü'l Mevlevî, Salih Efendi, Muhammed Rıza, Abdullah Nesip, Abdulhalim Sabri ve 20. yüzyıl hattatları Sami Efendi, Kemal Batanay, Süleyman Vehbi, Macit Ayrıl, Şeyh Aziz Efendi, İsmail Zühdi Efendi, El-Hac Osman Rıfki gibi isimlerdir. Bu hattatlar yaşadıkları dönemin hat üslup özelliklerini eserlerine başarıyla aktarmışlardır. Katalogta ketebe kaydı olmayan, anonim olarak isimlendirdiğimiz (katalog no: 2, 3, 9, 17, 26, 27, 32, 37, 46, 47, 48, 49, 50 ve 72) levhaların üslup özellikleri incelenerek bu levhaların 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarına ait olduğu sonucuna varılmıştır. Ketebe kaydı bulunan ama tarih kaydı bulunmayan eserler için de hattatın yaşadığı tarihler göz önüne alınarak eserlerin (katalog no: 13, 18, 29, 30, 33, 35, 36, 39, 41, 44, 45, 54, 55, 56, 61, 64, 68, 69, 70 ve 71) tarihlendirilmesi yapılmıştır.

5.6. Tezyînât

Katalogta yer alan yazılar, yazıları çerçeveleyen tezyînâtları ile bir bütündür. Eserlerin birçoğunda yoğun şekilde tezyînâta yer verildiği görülmektedir. Katalogta 6 adet zereşanlı (katalog no: 26, 43, 46, 47, 71 ve 72), 1 adet beyne's-sutûr (katalog no: 30), 9 adet ebrulu (katalog no: 2, 3, 16, 17, 18, 24, 32, 37, 54), 1 adet altın işleme (katalog no: 55), 26 adet geç dönem tezyînâtlı (katalog no: 1, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 15, 21, 23, 28, 31, 33, 34, 35, 49, 51, 52, 57, 59, 60, 62, 63, 65, 66 ve 69) ve 1 adet klasik üslup (katalog no: 7) levha örneği yer almaktadır. Bunun dışındaki eserlerde tezyînât unsurları bulunmamaktadır. Katalogtaki ta'lik yazı levhalarının diğer yazı türlerine göre daha sade bir şekilde tezyîn edildiği görülmektedir. Tezyînâtı olan eserlere bakıldığında birçok levhanın süsleme unsurlarının aynı olduğu görülmektedir.

5.7. Teknik

Katalogta yer alan 67 adet (katalog no: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73 ve 74) eser aharlanmış kağıt üzerine is mürekkebi ile yazılmıştır. Bu kağıt renkleri; beyaz, sarı ve kahve gibi nohudi tonlardan oluşmaktadır. Katalogta yer alan bazı eserlerde siyah ve kırmızı zemin üzerine beyaz mürekkep ile yazılmış (katalog no: 59 ve 61) levha örnekleri ve lacivert zemin üzerine zerendud (altın sürme) tekniğiyle yapılan (katalog no: 11, 12 ve 66) levha örnekleri görülmektedir. Katalogta bir adet kat'ı tekniği ile işlenen (katalog no: 53) eser ile bir adet kalıptan silkenerek kalem işi tekniğiyle yazılan (katalog no:13) levha örneği yer almaktadır.

5.8. Hareke ve Tezyînî İşaretler

Katalogta yer alan eserlerin birçoğunda hareke ve tezyînî işaretleri kullanıldığı görülmektedir. Genellikle sülüs ve celî sülüs ile yazılan levhalarda noktalama işaretleri daha çok kullanılmıştır. Kıt'a formunda yazılan birçok levhada yoğun bir şekilde hareke ve tezyînî işaretleri görmemekteyiz. Katalogta yer alan ta'lik levhalarda, ta'lik hattının bir özelliği olarak hareke ve tezyînî işaretler kullanılmamıştır. Celî yazılarda iri kalem kullanılmıştır. Eserlerin hareke kalemleri

metin kalemlerinin üçte biri kalınlığındadır. Katalogtaki eserlerde hareke ve tezyîî işaretler yerine bazı levhalarda harf arasındaki boşlukları doldurmak için altın ile işlenen klasik durak noktalarının işlendiğini görmekteyiz.

6. SONUÇ

Bu Yüksek Lisans tezinde Koyunoğlu Müzesi koleksiyonunda bulunan yetmiş dört levhası incelenmiştir. Levhaların hepsi müzenin kurucusu A. R. İzzet Koyunoğlu'nun bağışdır. Müzede bir çok hattatın yazısının bulunduğu bu eserlerin ekserisinin hat sanatı ve tezyînâtı açısından nadide örnekler olduğunu ancak küçük bir kısmının ise hat sanatı açısından nitelikli olmadığı tespit edilmiştir. Bu levhaların harf anatomilerinin bozuk olması, harflerin kalem kalınlığının eşit olmaması ve harflerde kalem hareketinin görülmemesinden dolayı, ehil olmayan kişiler tarafından hattatların kalıplarından takliden yazıldığı izlenimi vermektedir. Bunun yanında müze koleksiyonunda Mustafa Râkım Efendi'nin sülüs levhası ve Sami Efendi'nin tuğrası gibi hat sanatının en nadide eserleri olduğu da görülmektedir.

İncelen eserlerin birçoğunun harf ve istif mükemmeliyetine sahip olmadığı görülmekle beraber eserlerin tezyînî açıdan da mükemmel olduğu söylenemez. Levhaların kenar pervazlarında düzensiz yerleştirilen motifler, aynı şekilde rastgele kesilip yapıştırılan ebru örnekleri ve geç dönem süsleme örnekleri olduğu gibi herhangi bir üslup ve tarihlendirme imkanı vermeyen süslemeler de tespit edilmiştir.

Diğer taraftan levhalar bir eski eser meraklısı olan Koyunoğlu tarafından toplanarak muhafaza edildiğinden dolayı incelenen eserlerde bir üslup birliği olmadığı ve hattı, hattatı ve tarihi konusunda bir bütünlük arz etmediğinden dolayı eserlerin koleksiyoncu tarafından çeşitli zamanlarda seçilerek değil rastgele temin edildiği izlenimi edinilmektedir.

Tüm bu kriterler düşünüldüğünde ve müze koleksiyonunda bulunan kıt'a, satır istifi, mail kıt'a, tuğra, sahife, hilye ve serbest formlarda istif edilen eserler sülüs-nesih, muhakkak, sülüs-hattı icaze, tevkîi ve yalnızca sülüs, celî sülüs, celî ta'lik ve ta'lik yazı türü örnekleri ile yazılmış olduğundan müzenin hat sanatı açısından zengin bir koleksiyona sahip olduğu söylenebilir.

Hat sanatının estetik kriterleri olan terkip, tenasup ve ihtişam unsurları müze koleksiyonunda bulunan hat levhalarının bir çoğunda görülmüştür. Bunun yanında

istif mükemmeliyeti olup bu kriterleri barındırmayan eserler de koleksiyonda görülmektedir.

Koleksiyondaki eserlerin birçoğu Müze içerisinde hat salonu duvarlarında ve salon ortasındaki korunaklı cam vitrinlerinde sergilenmektedir. Müze deposunda bulunan eserler ise rutubetten uzak, saklama koşulları göz önünde bulundurularak korunmaktadır. Teşhir edilen eserler ile depoda korunan eserler zaman zaman değiştirilerek bütün eserlerin sergilenmesi sağlanmaktadır.

Bu çalışmanın hat sanatı merakı olan sanatseverlere ve bu konuda yapılacak olan araştırmalara yardımcı bir kaynak olması temennisiyle.

KAYNAKÇA

AKSU, Hatice, “16. Yüzyılın Hat Üstadı: Ahmed Karahisarî”, **Antik&Dekor**, S. 84, İstanbul, 2004, s. 104-107.

AKSÜT, Sadun K, “Konya’daki Hususi Koyunoğlu Müzesi”, **Akademik Sayfalar**, C. 16, S. 27, Konya, 2016, s. 412-414.

ALPARSLAN, Ali, “İbn Muklenin İslam Yazısına Hizmeti”, **Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri**, İstanbul, 1988, s. 11-13.

ALPARSLAN, Ali, “İslam Yazıları”, **Hat ve Tezhip Sanatı**, (Ed. A. R. Özcan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2015, s. 27-28.

ALPARSLAN, Ali, “İslam Yazı Çeşitleri: 3 Celî Sülüs”, **Sanat Dünyamız**, S. 33, İstanbul, 1985, s. 27-35.

ALPARSLAN, Ali, “İslam Yazı Çeşitleri: 1 Kûfi”, **Sanat Dünyamız**, S. 30, İstanbul, 1984, s. 16-19.

ALPARSLAN, Ali, “İslam Yazı Çeşitleri: 5 Divânî, Celî Divânî”, **Sanat Dünyamız**, S. 35, İstanbul, 1986, s. 36-43.

ALPARSLAN, Ali, “İslam Yazı Sanatı”, **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, C. 16, İstanbul, 1993, s. 441-522.

ALPARSLAN, Ali, **Osmanlı Hat Sanatı Tarihi**, 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012.

ALPARSLAN, Ali, “XVI. Yüzyıl İslam Dünyasında Türk Hattatlığının Yeri”, **Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı**, İstanbul, 1988, s. 21-25.

ALPARSLAN, Ali, “Türk Dünyasında Hat Sanatı”, **Türkler**, C. 12, Ankara, 2002, s. 266-273.

ALPARSLAN, Ali, **Ünlü Türk Hattatları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1992.

APALI, M. Ali, “Koyunoğlu Müzesi”, **Akademik Sayfalar**, C. 16, S. 27, Konya, 2016, s. 406-408.

ATEŞ, İbrahim, “Vakıf Hattat Okulu”, **Vakıflar Dergisi**, S. 22, Ankara, 1991, s. 16-22.

BEDİR, Muhtar, “İzzet Koyunoğlu’nun Ardından”, **Akademik Sayfalar**, C. 16, S. 28, Konya, 2016, s. 429-436.

BERK, Süleyman, **Hat San’atı, Tarihçe Malzeme ve Örnekler**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İSMEK) Yayınları, İstanbul, 2006.

BERK, Süleyman, “Hattat Hafız Osman Efendi”, **Antik&Dekor**, S. 90, İstanbul, 2005, s. 58-63.

BERK, Süleyman, “Hattat İsmail Zühdi Efendi”, VI. Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler (10-12 Mayıs 2002), İstanbul, 2003, s. 336-341.

BERK, Süleyman, “Hattat Mustafa Rakım Efendi”, **DİA**, C. 34, İstanbul, 2007, 428-429.

BÜLBÜL, Nail, “Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu ve Müzesi”, **Akademik Sayfalar**, C. 16, S. 27, Konya, 2016, s. 404-405.

ÇETİN, Nihad M., “Arap (Yazı)”, **DİA**, C. 3, İstanbul, 1991, s. 276-309.

ÇETİN, Nihad M., “İslam Hat Sanatının Doğuşu ve Gelişmesi (Yâkut Devrinin Sonuna Kadar)”, **İslam Kültür Mirasında Hat Sanatı**, (Ed. M. Uğur Derman), IRCICA, İstanbul, 1992, s. 14-32.

ÇETİN, Nihad M., “Yâkut Musta’sımî”, **İslam Ansiklopedisi**, MEB, C. 13, İstanbul, 1986, s. 352-357.

DERMAN, M. Uğur, “Hat”, **DİA**, C. 16, İstanbul, 1997, s. 427-437.

DERMAN, M. Uğur, “İsmail Zühdi, Yeni”, **DİA**, C. 23, İstanbul, 2001, s. 125-126.

DERMAN, M. Uğur, **İslam Kültür Mirasında Hat Sanatı**, IRCICA, İstanbul, 1992.

DERMAN, M. Uğur, “Divit”, **DİA**, C. 9, İstanbul, 1994, s. 450-451.

DERMAN, M. Uğur, “Makas”, **DİA**, C. 27, Ankara, 2003, s. 419-420.

DERMAN, M. Uğur, “Kağıt Makaslar”, **P Sanat Kültür Antika**, S.10, İstanbul, 1998, s. 112-115.

DERMAN, M. Uğur, “Kalem”, **DİA**, C. 24, İstanbul, 2001, s. 245-247.

DERMAN, M. Uğur, “Kalemtraşlar”, **P Sanat Kültür Antika**, S.11, İstanbul, 1988, s. 128-131.

DERMAN, M. Uğur, “Makta”, **DİA**, C. 27, Ankara, 2003, s. 454.

DERMAN, M. Uğur, “Mürekkep”, **DİA**, C. 32, İstanbul, 2006, s. 46-47.

DERMAN, M. Uğur, “Hokka”, **DİA**, C. 18, İstanbul, 1998 s. 216-218.

DERMAN, M. Uğur, “Osmanlı Türklerinde Hat Sanatı”, **Osmanlı**, C. 11, Ankara, 1999, s. 17-25.

DERMAN, M. Uğur, **Türk Hat Sanatının Şaheserleri**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

DERMAN, M. Uğur, **Türk Hat San’atından Seçmeler**, 1. Baskı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara, 2017.

EFE, Ahmet, **Koyunoğlu Müzesi’nde Tezhibli Kitaplar Albümü**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2003.

GÜNÜÇ, Fevzi, “Anadolu Selçuklu Mimarisinde Celî Sülüs Hattı”, **V. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri**, Konya, 1995, s. 185-193.

GÜNÜÇ, Fevzi, **Koyunoğlu Müzesi’nde Hat Levhaları Albümü**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2004.

GÜNÜÇ, Fevzi, **XV-XX. Osmanlı Mimarisinde Celî Sülüs Hattının Uygulama ve Teknikleri**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 1991.

HUART, Clement, “İslam Yazı Sanatında Ekoller”, **Türk Hattatları** (Şevket Rado), İstanbul, s. 23-35.

İBRAHİM, Şehri, **Koyunoğlu Müzesinde Kırk Hadis Mecmuası**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2003.

MESARA, Gülbün, “A. Süheyl Ünver’in Medresetü’l Hattatın Yılları ve Ötesi”, **Antik&Dekor**, S. 17, İstanbul, 1992, s. 60-64.

MORITZ, B., “Arap Yazısı”, **MEB İslam Ansiklopedisi**, C. 1, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul, 1965. s. 498-512.

Mustakîmzâde Süleyman Sa’deddin Efendi, **Tuhfe-i Hattâtın**, Türk Tarih Encümeni Külliyyâtı, İstanbul, 1928, s. 575.

ÖKSÜZ, Hüseyin, **Ders Notları**, Konya, 2009.

ÖZCAN, Ali Rıza (Editör), **Hat ve Tezhip Sanatı**, 3. Baskı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.

ÖZKAFA, Fatih, **İstanbul Selatin Camilerini Kuşak Yazıları**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2008.

ÖZKAFA, Fatih, “Cumhuriye Dönemi’nde Türk Hat Sanatı”, **Hat ve Tezhip Sanatı**, (Ed. A. R. Özcan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2015, s. 159-179.

ÖZÖNDER, Hasan, “Koyunoğlu, Ahmet Rasih İzzet”, **Konya Ansiklopedisi**, C.6, Konya Kültür A.Ş, Konya, 2014, s. 151-152.

RADO, Şevket, **Türk Hattatları**, İstanbul, tarihsiz.

SERİN, Muhittin, **Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 1997.

SERİN, Muhittin, **Hat Sanatımız**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 1982.*

SERİN, Muhittin, **Hattat Şeyh Hamdullah**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2007.

SERİN, Muhittin, “Osmanlı Hat Sanatı”, **Yeni Türkiye (Osmanlı Özel Sayısı IV)**, S. 34, Ankara, 2000, s. 595-602.

UZ, Mehmet Ali, “Rahmetli İzzet Koyunoğlu ile Röportaj”, **Akademik Sayfalar**, C. 16, S. 28, Konya, 2016, s. 419-428.

ÜNVER, A. Süheyl, **Hattat Ahmet Karahisari**, İstanbul, 1964.

YAŞAR, Hasan, **Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi Rehberi**, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2012.

YAŞAR, Hasan, “Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu (1900-1974)”, **Akademik Sayfalar**, C. 16, S. 27, Konya, 2016, s. 403.

YAŞAR, Hasan, “Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi”, **Akademik Sayfalar**, C. 9, S. 13, Konya, 2009, s. 206-208.

YAŞAR, Hasan, “Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi”, **Konya Ansiklopedisi**, C.6, Konya Kültür A.Ş, Konya, 2014.

YAZIR, Mahmud Bedreddin, **Medeniyet Aleminde Yazı ve İslam Medeniyetinde Kalem Güzeli I-II-II**, Diyânet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1981.

ZENNÛN Yusuf ve SERİN Muhittin, “Kûfi”, **DİA**, C. 26, Ankara, 2002, s. 342-345.

Öz Geçmiş

Raziye Yılmaz, 1989 yılında Konya’da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Konya’da tamamladı. 2009 yılında Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları bölümünde başladığı lisans eğitimini 2013 yılında tamamladı. 2015 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya Şimşir danışmanlığında yüksek lisans eğitimine başladı. 2013 yılından beri KTO Karatay Üniversitesi Geleneksel Türk Sanatları bölümünde Ebru, Kitap Sanatları ve Hat Tasarımı dersleri vermesinin yanında talebesi olduğu Hattat Hüseyin Öksüz’ün yanında Hat meşkine devam etmektedir. Ulusal ve uluslararası birçok sergiye katılmıştır. 2011 yılında Antalya’da düzenlenen üniversiteler arası Ebru Yarışmasında derece almıştır. Bunun yanında birçok eseri kitap, bildiri ve kataloglarda yer almaktadır.